



**TURUN
YLIOPISTO**

”Islam on kriisissä kaikkialla maailmassa”

Miten islam ja muslimit ovat turvallistettu Ranskan poliittisissa diskursseissa ja instituutioissa sekä miten läicité näkyy tässä turvallistamisprosessissa?

Valtio-oppi
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Heidi Mäenpää

Ohjaaja:
Professori Henri Vogt

25.4.2023
Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Valtio-oppi

Tekijä: Heidi Mäenpää

Otsikko: ”Islam on kriisissä kaikkialla maailmassa” Miten islam ja muslimit ovat turvallistettu Ranskan poliittisissa diskursseissa ja insituutioissa sekä miten laicité näkyy tässä turvallistamisprosessissa?

Ohjaaja: professori Henri Vogt

Sivumäärä: 66 sivua

Päivämäärä: 25.4.2023

Tiivistelmä.

Tutkielma tarkastelee miten islam ja muslimit ovat turvallistettu Ranskan poliittisissa diskursseissa ja instituutioissa Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteorian näkökulmasta. Tutkielma pyrkii selvittämään, miten Emmanuel Macron on turvallistanut islamin ja muslimit vuoden 2020 puheissaan sekä millainen rooli laicitélla, eli Ranskan maallisuusperiaatteella, on ollut tässä turvallistamisprosessissa. Työn tavoitteena on sekä osoittaa, miten islam ja muslimit turvallistetaan Ranskassa että tuoda esiin turvallistamisen ongelmallisuus.

Tutkielman teoreettisena viitekehyksenä toimii Kööpenhaminan koulukunnan turvallistamisteoria. Turvallistamisteoria mahdollistaa tunnistamaan aineistosta keinot, joilla tietyt asiat konstruktoidaan turvallisuushiksi ja miten tämä johtaa poikkeuksellisten toimenpiteiden toteuttamiseen. Tutkielmassa pyritään osoittamaan, miten Macron on luonut islamista ja muslimeista eksistentiaalisen uhan ja rakentanut Ranskan valtiosta referenttiobjektin, jota pitää suojella tältä eksistentiaaliselta uhalta.

Analyysissa havaitaan Macronin turvallistavan islamia ja muslimeita sekä poliittisissa diskursseissaan että institutionaalisiin rajoituksiin. Turvallistaminen toteutuu ennen kaikkea luomalla muslimeista ”toista” ja assosioimalla muslimit ja islamistisen separatismiin. Anti-islamistisissa diskursseissa turvallistaminen korostuu viholliskuvan luomisella ja laicité saa roolin referenttiobjektina. Institutionaalisisissa rajoituksissa puolestaan turvallistaminen tapahtuu ennen kaikkea lisäämällä valvontaa muslimeita kohtaan sekä estämällä heidän kulttuurin ja uskonnon täysmääräisen toteutumisen.

Tutkielman johtopäätökset viittaavat siihen, että islam ja muslimit ovat turvallistettu Macronin poliittisissa diskursseissa. Turvallistaminen on tapahtunut sekä anti-islamistisin diskurssein että institutionaalisiin rajoituksiin. Lisäksi johtopäätökset osoittavat, että myös laicitén rooli turvallistamisprosessissa on monimutkainen. Laicité saa roolin sekä referenttiobjektina, jota on suojeltava että periaatteena, jonka avulla Macron perustelee turvallistamista.

Avainsanat: turvallistaminen, islam, muslimit, laicité, Ranska, diskurssi, Macron

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Turvallistamisteoriasta	9
2.1	Johdatus turvallistamiseen	9
2.2	Kööpenhaminan koulukunta tutkimuksen viitekehyksenä	11
2.3	Puheakti	14
2.4	Yleisön merkitys	17
2.5	Turvallistamisteoria metodina	18
2.6	Kritiikki	20
3	Islamin turvallistaminen	22
3.1	Muslimit Euroopassa 9/11 jälkeen	24
3.2	Islamin turvallistaminen Euroopassa	26
4	Ranskan taustoitus	31
4.1	Muslimit Ranskassa	31
4.1.1	Historiaa ja muslimien integroituminen ranskalaiseen yhteiskuntaan	31
4.1.2	Muslimi-identiteetti Ranskassa	33
4.1.3	Islam julkisessa tilassa	34
4.2	Laïcité	36
4.2.1	Laïcitén historiaa	38
4.2.2	Laïcitén tulkinnat	39
4.2.3	Laïcité Ranskassa tänä päivänä	40
5	Islam ja muslimit eksistentiaalisena uhkana?	43
5.1	Anti-islamistiset diskurssit	44
5.1.1	Viholliskuva	46
5.1.2	Laïcitén rooli referenttiobjektina	49
5.2	Institutionaaliset rajoitukset	52
6	Johtopäätökset	59
	Lähteet	66

1 Johdanto

Ranskassa asuu Euroopan suurin muslimiväestö. Muslimien läsnäolo Ranskassa sai alkunsa Ranskan siirtomaavallasta Pohjois-Afrikassa. 1970-luvulla kun muslimiväestö kasvoi, myös tarve huomioida heidät ja heidän uskontonsa kasvoi sen mukana. Tällä hetkellä islamista on tullut maan toiseksi suurin uskonto. Tämän väestönrakenteellisen tosiasian hyväksyminen ei koskaan ole ollut helppoa monille Ranskan kansalaisille. Liian usein muslimeja pidetään sosiaalisena ongelmana ja heidän paikkaansa ranskalaisessa yhteiskunnassa kyseenalaistetaan. Kun muslimien paikkaa yhteiskunnassa kyseenalaistetaan, se edellyttää jo itsessään, että muslimien arvojen ajatellaan luonnostaan olevan ristiriidassa länsimaisten arvojen kanssa ja muslimien muodostavan ”vaarallisen ryhmän”. (Cesari 2002, 36.)

Islamin lisääntynyt näkyvyys yhteiskunnassa ja terrori-iskujen lisääntyminen Ranskassa ovat jatkuvasti lisänneet pelkoa poliittisista yhteyksistä islamin globaalien radikaalien muotojen (kuten ISIS, al-Qaida) ja Ranskan muslimiyhteisön välillä (Cesari 2021, 2). Tämä on herättänyt kiihvasta keskustelua islamista ja Ranskan valtion maallistumisesta sekä siitä, miten islam sopii ranskalaiseen yhteiskuntaan. Ranskassa uskonto on asettunut yksityiseen tilaan. Islam voidaan kuitenkin nähdä uskontona, joka haastaa ja häilyttää yksityisen ja julkisen tilan välejä ja aiheuttaa näin ollen haasteita Ranskan laïcité-periaatteelle eli valtion maallistumiselle. Laïcité aiheuttaakin kitkaa ja erimielisyyksiä erityisesti muslimiväestössä. Laïcité ja sen ”neutraalisuus” kulminoituu tällä hetkellä islamiin, sillä islam on oikeastaan ainoa aidosti näkyvillä oleva uskonto Ranskassa. Esimerkiksi keskustelu musliminaisten huivin käytöstä julkisissa tiloissa osoittaa, että islam ei ole enää pelkkä maahanmuuttajien assimilaatio kysymys, vaan kysymys on ennen kaikkea islamin tunnustamisesta. Islamin ollessa Ranskan toiseksi suurin uskonto, Ranska ei siis voi enää ainoastaan pyrkiä assimiloimaan sitä osaksi valtakulttuuria, vaan sen tulisi tunnustaa sen läsnäolo. Myös sellaiset väitteet, joiden mukaan islam vastustaa nykyaikaisuutta ja maallistumista vain vahvistavat epäluuloja islamia kohtaan. (Cesari 2002, 37.) Ranska on myös joutunut pohtimaan, miksi siitä on tullut terrorismin ja ääri-islamismien kohde ja miten sen pitäisi reagoida tällaiseen uhkaan.

Muslimien syrjintä Ranskassa on yleistä kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla aina asumisesta työelämään asti (Myriam 2020). Suuri osa muslimiväestöstä elää vähintäänkin epämurkavasti Ranskassa, kaukana tavoitteestaan tulla aidosti ranskalaiseksi (Viorst 1996, 80).

Toimenpiteitä muslimiyhteisöä kohtaan perustellaan sillä, että muslimiyhteisön arvot olisivat

ristiriidassa tasavaltaisten arvojen kanssa, mutta tästä ei näytä olevan juuri mitään aitoa näyttöä. Vaikka uskonto on islamilaisen kulttuurin erityispiirre, se ei kuitenkaan tarkoita, etteikö islam voisi integroitua myös eurooppalaiseen yhteiskuntaan. Monien muslimien nähdäänkin seisovan Ranskan tasavaltaisten periaatteiden ja arvojen takana. (Myriam 2020.) Kun muslimien elämän yksityiskohtia problematisoidaan ja niistä keskustellaan julkisesti, voidaan tämä nähdä osoituksena rasismin huolestuttavasta poliittisesta välineellistämisestä. Uskonnon harjoittamisen turvaaminen eurooppalaisten arvojen puitteissa pitäisikin olla julkisen vallan tavoite sen sijaan, että uskonto pyrittäisiin poistamaan yhteiskunnasta kokonaan. Rauha uskonnonvapautteen voitaksi nähdä myös kansalaisrauhaa edistävänä tekijänä. (Motilla 2018, 17.)

Edellä mainittujen syiden takia, ja koska muslimit rakentavat Ranskassa yhteisön, jota kohtaan on esitetty paljon poliittisia rajoituksia, koen tärkeäksi tutkia ilmiöitä, jotka ovat johtaneet tämän vähemmistön uskonnonvapauden rajoittamiseen ja heidän turvallistamiseen. Mielestäni islamia ja muslimeita koskeva tutkimus on erityisen tärkeää, koska muslimit ovat Ranskan suurin uskonnollinen vähemmistö ja he ovat joutuneet syrjimyksen ja leimaamisen kohteeksi. Esimerkiksi islamofobia on yleinen syrjinnän muoto niin Ranskassa kuin muuallakin länsimaissa, ja koen että esimerkiksi muslimien ja islamin turvallistamisprosessin tutkiminen ja ymmärtäminen voi auttaa haastamaan islamofobiaa tunnistamalla tapoja, joilla turvallisuuspolitiikka ja -käytännöt vaikuttavat muslimiyhteisöihin. Muslimien ja islamin aseman tutkiminen Ranskassa ja sen epäkohtien esille tuonti voi myös edistää politiikan muutosta. Epäkohtien esiintuonti voi auttaa edistämään sellaista poliittista muutosta, jolla pyrittäisiin esimerkiksi edistämään muslimivähemmistön ihmisoikeuksia Ranskassa. Lisäksi keskeiseksi ajatukseksi nousee myös se tosiasia, että Ranskan ollessa tietyllä tavalla Euroopan johtava valtio, etenkin Brexitin seurauksena, Ranskan voidaan nähdä parhaimmillaan toimivan jonkinlaisena esimerkkinä muille Euroopan valtioille. Jos Ranska suhtautuu omaan muslimiväestöönsä turvallistamalla heidät, voi tämä tarkoituksella tai vahingossa ohjata myös muiden maiden politiikkaa suhteessa islamiin ja muslimiväestöön, joka voi suorastaan olla vaarallista. Näin Ranska saattaa muovata ja ohjata muiden maiden maahanmuuttopolitiikkaa ja vahvistaa ajatusta muslimien ”toiseudesta”. Kaiken kaikkiaan koen, että islamin ja muslimien turvallistamista koskeva tutkimus on tärkeää erityisesti syrjinnän haastamiseksi sekä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämiseksi.

Myös suvaitsevaisuusparadoksia voi hyvin soveltaa keskustelussa islamista ja Ranskan muslimeista. Karl Popper esittää suvaitsevaisuusparadoksin teoksessaan *The Open Society*

and Its enemies (1945), suomennettuna *Avoim yhteiskunta ja sen viholliset* (Löppönen 1979). Suvaitsevaisuusparadoksin ydin on siinä, että jos suvaitsevaista yhteiskuntaa ei suojella suvaitsemattomilta, suvaitsevaiset tulevat häviämään ja sen myötä myös suvaitsevaisuus itse. Mikäli joku vaatii muilta oman suvaitsemattomuutensa suvaitsemista, hän vaatii silloin itselleen samalla etuoikeutta syrjiä muita. Suvaitsemattomuutta voidaan suvaita tiettyyn pisteeseen saakka, mutta ei rajattomasti, sillä silloin mitään ei voisi kritisoida eikä mikään näin ollen muuttuisi – loputon suvaitsemattomuuden suvaitseminen siis poistaa pohjan kehitykseltä. Kun keskustellaan suvaitsevaisuusparadoksista ja sen soveltamisesta islamista ja muslimeista käytyyn keskusteluun, keskeiseksi nousee ajatus siitä, että turvallistamisen taakse on ikään kuin piiloitettu suvaitsemattomuus ja tällä suvaitsemattomuudella, joka verhoutuu turvallistamiseksi, vaaditaan oikeutta syrjiä muita eli muslimivähemmistöä. Vaikka sananvapaus mahdollistaa erilaisten mielipiteiden esittämisen, on tärkeää edistää tietoon perustuvaa ja kunnioittavaa keskustelua, joka ei ylläpidä haitallisia stereotypioita tai syrjintää. Kriittinen ajattelu mahdollistaa keskustelun, jossa voimme haastaa islamofobiaa ja edistää suvaitsevampaa yhteiskuntaa. Suvaitsevaisuusparadoksi siis osoittaa omalta osaltaan, että on tärkeää suojella yksilöitä ja yhteisöjä vihapuheelta ja syrjinnältä. Myös jos todella uskotaan suvaitsevaisuuteen on myös suvaittava käytäntöjä ja käyttäytymistä, joita muut voivat pitää erikoisina ja on pystyttävä myös suvaitsemaan ja kunnioittamaan muiden valintoja, vaikka ne tuntuisikin olevan omien arvojen vastaisia. (Idriss 2005, 294.)

Islamin kriminalisointi ruokkii syrjäytymistä ja se voi lopulta johtaa väkivaltaan. Jotta islam ja muslimit saataisiin integroitumaan eurooppalaiseen yhteiskuntaan rauhanomaisesti, vaatisi se vuoropuhelua islamilaisten yhteisöjen kanssa niiden uskonnollisten käytäntöjen helpottamiseksi ja välttämällä sitä, että muslimit tuntisivat itsensä toisen luokan kansalaisiksi. (Motilla 2018, 17.) Macronin mukaan Ranska on terrorismin kohteena sananvapautensa ja laicitensä vuoksi. Ranskan peräkkäiset presidentit ovatkin yli neljän vuosikymmenen ajan pyrkineet hallitsemaan valtion suhdetta etnisesti ja uskonnollisesti monimuotoiseen muslimiyhteisöön.

Länsimaisissa yhteiskunnissa on jo pitkään ollut läsnä ajatus siitä, että islam on uhka liberaalille ja sekulaarille järjestykselle, ja käsite ”islamin turvallistamisesta” on saanut yhä enemmän merkitystä ja sillä on pyritty perustelemaan tätä länsimaalaista käsitystä islamin yhteensopimattomuudesta. Islamia pidetään uhkana, koska se herättää kuvan kaiken kattavasta uskomusjärjestelmästä, jossa uskonto, politiikka ja kulttuuri yhdistyvät. (Mavelli 2013, 159.) Islamin turvallistamien on ollut voimakkaasti läsnä myös ranskalaisessa

yhteiskunnassa ja politiikassa. Tutkielmassani tutkin, miten islam ja muslimit ovat turvallisettu Ranskan poliittisissa diskursseissa ja instituutioissa. Valitsin analysoitaviksi diskursseiksi Ranskan presidentin Emmanuel Macronin esittämiä puheita vuodelta 2020, sillä hänen ollessaan istuva presidentti, valinta tuntui luonnolliselta. Lisäksi Ranskan valtion ollessa vahvasti presidenttivaltainen järjestelmä, voidaan presidentillä nähdä olevan mahdollisuus henkilöidä yhteiskunnassa vallitsevia ajattelutapoja ja luoda niitä. Tämä on keskeinen ajatus tutkielmassani, kun turvallisamisprosessia tarkastellaan kokonaisuutena. Laicitella eli ranskan maallistumisperiaatteella on myös keskeinen rooli turvallisamisessa, joten aion lisäksi analysoida sen roolia näissä turvallisamisprosesseissa.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. *Miten islam ja muslimit ovat turvallisettu Emmanuel Macronin poliittisissa diskursseissa ja poliittisessa päätöksenteossa?*
2. *sekä mikä on laicitén rooli tässä turvallisamisprosessissa?*

Aineistonani käytän Emmanuel Macronin kahta julkista poliittista puhetta vuodelta 2020 ja haastattelua Al Jazeera televisioyhtiölle samana vuonna. Valitsin kyseiset puheet, sillä ne tuntuvat kiteyttävän hyvin islamin ja muslimien aseman Ranskassa. Lisäksi ne osoittavat, miten islamilla ja muslimeilla on edelleen iso rooli poliittisen keskustelun keskiössä. Valitsin puheet vuodelta 2020, sillä Samuel Patyn mestaus ja Nizzan veitsihyökkäys Notre-Damen basilikassa vuonna 2020 herättivät Ranskan turvallisuusrefleksit ja maallisen ”identiteetin” retoriikan uudelleen henkiin. Näiden terroritekojen lisäksi vuosi 2020 oli mielenkiintoinen islamin ja muslimien kannalta myös siksi, että samana vuonna Macron esitteli uuden lakiehdotuksensa ”islamistista separatismia vastaan”. Valitsinkin puheet juuri näiden kahden merkittävän tapahtuman seurauksena. Toinen puheistani on Macronin pitämä puhe La Sorbonnessa 21. lokakuuta 2020 Samuel Patyn hautajaisissa ja toinen puhe on Macronin esitys uudesta lakiehdotuksesta 2. lokakuuta 2020 Les Mureauxissa. Kolmanneksi aineistokseni valitsin Macronin antaman haastattelun qatarilaiselle Al Jazeera televisioyhtiölle samana vuonna. Kyseisen haastattelun valitsin analysoitavakseni, sillä Macron antoi haastattelun aiheutettuaan närkästyttä Les Mureauxissa pitämästään puheesta sekä Ranskan omassa muslimiväestössä että muuallakin maailmassa. Ennen analyysia tutkielmani edetessä taustoitan puheita vielä yksityiskohtaisemmin.

Tarkoitukseni on siis tutkia Kööpenhaminan koulukunnan turvallisamisteorian valossa miten turvallisaminen on tapahtunut Macronin esittämässä poliittisissa diskursseissa, sekä mikä on

ollut laïcitén rooli tässä turvallistamisprosessissa. Pysin osoittamaan miten Macron on luonut islamista ja muslimeista eksistentiaalisen uhan ja rakentanut Ranskan valtiosta referenttiobjektin, jota pitää suojella tältä eksistentiaaliselta uhalta. Tutkimuksessani turvallistamisteoria toimii myös menetelmänä, kun käytän diskurssiivista lähestymistapaa selvittääkseni Macronin turvallistamisprosesseja. Diskurssianalyysillä on keskeinen rooli, sillä uhkakuvien suunnittelua nimenomaan kuvataan kartoittamalla merkityksiä diskurssianalyysin avulla. Diskurssianalyysi auttaa turvallistamisteorian tutkijaa kartoittamaan uhkakuvia muodostavien representaatiomallien syntymistä ja kehittymistä. Diskurssi tässä mielessä on siis merkityksen väline, joka harvoin on itsestään selvä ja joka analysoijan on kartoitettava itse. (Balzaq 2011, 39.)

Tutkielmani tulee etenemään seuraavalla tavalla: ensimmäiseksi esittelen kattavasti turvallistamisteorian aloittamalla turvallisuuden määrittelystä, ja etenemällä aina Kööpenhaminan koulukunnan yksityiskohtaiseen määritelmään siitä, mitä turvallistaminen on ja miten se toteutuu. Teoriaosuudesta etenen esittelemään, miten islam ja muslimit ovat turvallistettu Euroopassa. Neljännessä kappaleessa taustoitan yksityiskohtaisesti muslimien ja islamin roolia ranskalaisessa yhteiskunnassa ja politiikassa aina historiasta nykypäivään saakka. Samassa kappaleessa esittelen ja selitän myös Ranskan laïcité-periaatteen ja sen roolin ranskalaisessa yhteiskunnassa. Ranskan taustoituksesta etenen analyysiini, jossa perustelen miten turvallistaminen on tapahtunut Macronin poliittisissa diskursseissa ja poliittisessa päätöksenteossa. Lisäksi analysoin laïcitén monimutkaista roolia tässä turvallistamisprosessissa. Viimeiseksi esittelen vielä tutkielmani johtopäätökset.

2 Turvallistamisteoriasta

2.1 Johdatus turvallistamiseen

Turvallistamisteorian teoreettisen viitekehyksen hahmottamiseksi on tärkeää ymmärtää ja pohtia sen taustalla olevaa teoreettista ydintä eli turvallisuutta. Turvallisuus ei ole pelkästään tai edes ensisijaisesti välineellinen kysymys. Se ei myöskään ole ideologinen kysymys. Turvallisuus on ennen kaikkea moraalinen kysymys. Sen lisäksi, että turvallisuus on ihmissuhteiden perusarvo, se on myös poliittisen teorian ja kansainvälisten suhteiden keskeinen teema. (Jackson 2000, 185.) Teoksessaan *The Global Covenant: Human Conduct in a World of States* (2000) Robert H. Jackson yksilöi kansainvälisten suhteiden teorian neljä perusulottuvuutta: 1. turvallisuus mistä eli mitä on turvattava, 2. mitä vastaan eli uhkan tunnistaminen, 3. mitä varten ja 4. millä keinoin eli miksi turvallisuus ylipäättensä on tärkeää yksilön elämässä. Nämä turvallisuuden neljä perusulottuvuutta ovat tähän asti pysyneet merkityksellisinä ja samoina kehityksestä huolimatta. Perusolettamuksiltaan nämä edellä mainitut ulottuvuudet tukevat myös turvallistamisteoriaa, sillä ne edustavat turvallisuuden elementtejä ja turvallisuus puolestaan on turvallistamisen vaatima peruselementti. (Jackson 2000, 190-193.)

Mitä sitten on turvallisuus? Robert Fischer ja Gjon Green (2004) määrittelevät turvallisuuden seuraavanlaisesti: turvallisuudella viitataan vakaaseen, suhteellisen ennustettavaan ympäristöön, jossa yksilö tai ryhmä voi tavoitella päämääriään ilman häiriöitä tai haittaa ja ilman pelkoa häiriöstä tai loukkaantumisesta. (Fischer & Green 2004, 3.) Tätä määritelmää turvallisuudesta voidaan pitää turvallistamisteorian peruskäsitteenä, sillä turvallistamista tarvitaan juuri silloin, kun tämä vakaa ympäristö on uhattuna. Turvallisuuden tavoittelu voidaan siis ikään kuin nähdä ihmisten itsesuojelevana reaktiona siihen, että uskomme maailman sisältävän uhkaavia ihmisiä, jotka on jotenkin pidettävä loitolla. Jos vaarallisia tai uhkaavia ihmisiä ei olisi, turvallisuuden arvo itsessään katoaisi. (Jackson 2000, 186.)

Turvallisuuden käsite on kehittynyt vähitellen länsimaisen sivilisaation historian aikana ja sitä ovat muovanneet monenlaiset institutionaaliset ja kulttuuriset mallit. (Fischer & Green 2004, 3.) Huomion arvoista on jo tässä vaiheessa kiinnittää huomiota siihen, että turvallistamisteoria on länsimaalainen lähestymistapa turvallisuusuhkiin, jolla on oma länsikeskisyys ja siitä seuraavat ongelmat. Turvallistamisteoriat ovat myös ennen kaikkea kukoistaneet demokraattisissa maissa, kun taas muissa maissa strateginen ajattelu on yleensä pysynyt tiukemmin sotilaallisen ajattelun vallassa. (Buzan & Hansen 2009, 1.) Turvallisuus on täysin

sosiaalisesti rakennettu käsite ja sosiaalisesti luotu olotila, eikä mekaaninen tai toiminnallinen järjestely. Turvallisuudessa kyse on yksinomaan ihmissuhteista ja kaikesta mitä ne pitävät sisällään. Turvallisuus on siis ongelma, joka liittyy siihen, että elämme muiden ihmisten tai valtioiden ulottuvilla ja emme voi täysin luottaa siihen, että kaikki kunnioittaisivat itsenäisyyttämme. (Jackson 2000, 188.) Ennen kaikkea turvallisuus voidaan nähdä peilinä yhteiskunnalle ja sen instituutioille. Kautta historian turvallisuuden käsitteen kehittyminen on voitu nähdä vastauksena ja heijastuksena muuttuvaan yhteiskuntaan, joka heijastaa paitsi yhteiskunnan sosiaalisia rakenteita myös sen taloudellisia olosuhteita, käsitystä rikollisuudesta sekä moraalialia. Näin ollen turvallisuus pysyy alana, jolla on sekä paljon perinteitä että dramaattisia muutoksia. (Fischer & Green 2004, 3.)

Vuoden 1945 jälkeen turvallisuuskirjallisuus otti uuden käänteen, kun niin kutsutusta sotatutkimuksesta siirryttiin laajempaan ajatteluun, jossa keskeiseksi käsitteeksi nousi turvallisuus puolustuksen ja sodan sijasta. Tämä uusi käsitteellinen muutos mahdollisti laajempien poliittisten kysymysten tutkimisen, kuten yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden merkityksen sekä sotilaallisten ja ei-sotilaallisten uhkien ja haavoittuvuuksien välisen suhteen. Turvallisuus oli siis uusi johtava käsite toisen maailmansodan jälkeisessä maailmassa, mutta sen vaikutukset laajempaan, ei yksinomaan sotilaalliseen käsitykseen, koettiin täysin vasta kylmän sodan loppuvaiheessa ja sen jälkeen. Suurvaltojen ydinsuhteiden kypsyessä 1970-luvulta lähtien, turvallisuus-termin alkuperäinen laajuus alkoi nousta uudelleen esiin, mikä loi paineita laajentaa kansainvälistä turvallisuusagenda laajemmille alueille, pois sotilaallispoliittisesta painopisteestä. Kylmän sodan loppuvuosina esimerkiksi taloudellisesta ja ympäristöllisestä turvallisuudesta tuli vakiintuneita, joskin kiistanalaisia osia asialistalla. Erialaisten painopisteiden ja näkemyserojen seurauksena turvallistamisteoria ei ottanut vain yhtä tiukkaa suuntaa vaan laajentui useisiin eri suuntiin, silti kuitenkin toisiinsa voimakkaasti liittyen. Perinteisen sotilaskeskeisemmän strategiatutkimuksen ja rauhantutkimuksen lisäksi rinnalle syntyi myös kriittistä turvallisuustutkimusta, feminististä turvallisuustutkimusta, Kööpenhaminan koulukuntaa sekä poststruktuuralistista ja konstruktivistista turvallisuustutkimusta. (Buzan & Hansen 2009, 1-3.) Tässä tutkimuksessa teoreettisena viitekehystenä toimii Kööpenhaminan koulukunta, sillä kyseisen koulukunnan ajatukset palvelevat tutkimustarkoituksiani parhaiten. Turvallisuustutkimuksessa perinteisiä sotilasstrategia ja eurooppalaisia tai amerikkalaisia realisteja on täydennetty ja haastettu teoreettisilla innovaatioilla. Uusilla turvallisuusteorioilla on usein dynaamisempi ja yleisesti ottaen ontologisesti pohdiskelevampi näkökulma turvallisuuteen. Lisäksi niissä sovelletaan

usein diskursiivisia menetelmiä ja suhtaudutaan kriittisesti maailman turvallisuuden itsestään selvänä pidettyihin realiteetteihin.

2.2 Kööpenhaminan koulukunta tutkimuksen viitekehyksenä

Traditionalisteille turvallisuuskysymysten tunnistaminen on helppoa, sillä yleisesti ottaen he rinnastavat turvallisuuden sotilaallisiin kysymyksiin ja voimankäyttöön.

Turvallisuuskysymysten tunnistaminen vaikeutuu kuitenkin heti, kun turvallisuus siirretään pois sotilaalliselta sektorilta.

Kööpenhaminan koulukunta on kehittänyt lähestymistapaansa turvallisuuteen lukuisissa eri kirjoituksissa, mutta erityisen keskeinen teos teorian kannalta on ollut Barry Buzanin, Ole Wæverin sekä Jaap de Wilden teos *Security: A New Framework for Analysis* (1998).

Teoksessa Buzan ym. laajentavat ajattelumallin turvallisuudesta ja turvallisuuskeskustelusta perinteisen sotilaallisen ajattelun lisäksi myös muille sektoreille, kuten ympäristöön, talouteen, yhteiskuntaan sekä politiikkaan ja lisäävät teoriaan myös ei-valtiolliset toimijat.

Buzanin ym. mukaan turvallisuudessa on kyse selviytymisestä. Turvallistamista tarvitaan silloin, kun jokin tekijä esitetään eksistentiaalisena uhkana jollekin määrätylle referenttiobjektille, kuten valtiolle. Referenttiobjekteilla viitataan asioihin, joiden katsotaan olevan eksistentiaalisesti uhattuina ja joilla on oikeutettu vaatimus eloonjäämisestä.

Perinteisesti esimerkiksi juuri valtio on nähty referenttiobjektina, jolla on oikeutettu vaatimus selvitä ja toimia jotain eksistentiaalista uhkaa vastaan. (Buzan & Wæver & De Wilde 1998, 16-36.)

Kuitenkin turvallisuuden laajentuessa perinteiseltä sotilaalliselta sektorilta muille sektoreille, turvallistavat toimijat voivat yrittää konstruoida lähes mitä tahansa referenttiobjekteiksi.

Eksistentiaalinen uhka puolestaan voidaan ymmärtää vain suhteessa kyseisen referenttiobjektin erityisluonteeseen. Kyse ei siis ole mistään universaalista normista, joka perustuisi johonkin yksittäistä ihmisoikeutta uhkaavaan tekijään tai käsitykseen.

Referenttiobjektin olennainen laatu vaihtelee suuresti eri sektoreilla ja analyysitasoilla, joten näin ollen myös eksistentiaalisten uhkien luonne vaihtelee. Monien referenttiobjektien taustalla on perustavanlaatuinen huoli ihmislajin ja muun biosfäärin välisestä suhteesta ja siitä, voidaanko tätä suhdetta ylläpitää vaarantamatta sivilisaation jo saavutettujen tasojen romahtamista tai planeetan biologisen perinnön täydellistä tuhoutumista. Koska kaikkien näiden tekijöiden välinen vuorovaikutus on valtavan monimutkainen prosessi, on ainoastaan muutamia makro- ja mikrotason tilanteita (esimerkiksi lajien tai ihmiskunnan sivilisaation

säilyminen), jossa eksistentiaalinen uhka voidaan turvallistaa selkeästi. Taloudellisella sektorilla kuitenkin on esimerkiksi valtava määrä ongelmia, joita on vaikeampaa, vaikkakaan ei mahdotonta rakentaa eksistentiaalisin termein. (Buzan ym. 1998, 16-36.)

”Turvallisuus” on siirto, jolla politiikka viedään vakiintuneiden pelisääntöjen ulkopuolelle ja jossa jokin asia asetetaan joko erityislaatuiseksi politiikaksi tai se asetetaan kokonaan politiikan yläpuolelle. Turvallistaminen voidaan siis nähdä politisoinnin äärimmäisimpänä versiona. Teoriassa mikä tahansa julkinen asia voidaan sijoittaa spektrille, joka ulottuu epäpolitisoidusta politisoituneen kautta turvallistettuun. Periaatteessa asioiden sijoittuminen tälle spektrille on avointa – olosuhteista riippuen mikä tahansa asia voi päätyä mille tahansa spektrin alueelle. Esimerkiksi joissain valtioissa uskonto politisoidaan ja joissakin ei. Toiset turvallistavat kulttuurin ja toiset taas eivät. Tämä turvallistamisen ja politisoinnin välinen yhteys ei kuitenkaan tarkoita, että turvallistaminen tapahtuu aina valtion kautta, vaan ne voidaan toteuttaa myös muilla aspekteilla. On nimittäin myös mahdollista, että muut yhteiskunnalliset tahot nostavat asian yleisen harkinnan tasolle tai jopa keskenään vahvistettuun kiireellisyyden asemaan. (Buzan ym. 1998, 23-24.)

Kööpenhaminan koulukunnan lähestymistavassa turvallistamisen merkitys perustuu sen käyttöön, eikä sitä voida määritellä filosofisesti tai analyttisesti sen mukaan, mikä olisi ”parasta”. Turvallistamisen merkitys ei ole siinä, mitä ihmiset tietoisesti ajattelevat sen tarkoittavan vaan siinä, miten he implisiittisesti käyttävät sitä joillakin tavoilla, mutta eivät toisilla. Turvallistamisen tapauksessa viitataan siihen, että jokin asia nimetään turvallisuuskysymykseksi, koska voidaan väittää, että kyseinen asia on muita asioita tärkeämpi ja sen seurauksena sen tulisi olla ehdottomasti etusijalla. Näin ollen turvallistamiselle asetetaan melko vaativa kriteeri; jokin asia tulee esittää eksistentiaalisena uhkana. Nimeämällä eksistentiaalisen uhan, toimijat vaativat oikeutta käsitellä jotain asiaa poikkeuksellisin keinoin rikkoen normaalit poliittiset pelisäännöt. Turvallisuuden voidaan todeta olevan itseviitteellinen käytäntö, sillä nimeämällä jokin asia turvallisuushakkaksi tulee siitä turvallisuuskysymys, ei kuitenkaan välttämättä siksi, että todellinen eksistentiaalinen uhka olisi olemassa vaan siksi, että asia esitetään sellaisena. (Buzan ym. 1998, 24.)

Turvallistaminen on siis illokutiivinen akti, jossa eksistentiaalinen uhka nimetään suhteessa referenttiobjektiin. (Vuori 2011, 107.) Turvallistamisen täsmällinen määritelmä ja kriteerit muodostuvat siis siitä, miten eksistentiaalinen uhka onnistutaan määrittelemään intersubjektiiivisesti niin, että sillä on merkittäviä poliittisia vaikutuksia (Buzan ym. 1998, 25).

Turvallisuus on konstruktivistista eli se nähdään sosiaalisesti rakennettuna. Turvallisuushkia rakennetaan puheaktien kautta ja teoria pyrkii selittämään, miten sosiaalisista ilmiöistä syntyy turvallisuushkia. (Balzaq 2011, 40.) Yleensä turvallistaminen tapahtuu diskursiivisen politiikan seurauksena – turvallistaja pyrkii juuri puheaktin kautta vakuuttamaan yleisönsä uhan todellisuudesta. Keskeistä on pohtia, milloin argumentti, jolla on tämä erityinen retorinen ja semioottinen rakenne, saavuttaa riittävän vaikutuksen saadakseen yleisön sietämään sellaisten sääntöjen rikkomista, joita muuten olisi noudatettava. Jos turvallistava toimija on onnistunut eksistentiaalisen uhan ensisijaisuutta ja kiireellisyyttä koskevan argumentin avulla irrottautumaan menettelyistä tai säännöistä, jotka muuten sitoisivat häntä, on kyseessä turvallistaminen. Vaikka turvallistamisteorian yleinen logiikka on yksinkertainen, se vaatii kuitenkin yksityiskohtien huomioimista. Esimerkiksi diskurssi, jossa jokin asia esitetään referenssiobjektiin kohdistuvana eksistentiaalisena uhkana, ei itsessään luo turvallistamista. Turvallistaminen tapahtuu vain, jos ja kun sen vastaanottava yleisö hyväksyy sen sellaiseksi. Tämä ei tarkoita sitä, että turvallistaminen tapahtuu ainoastaan silloin kun hätätoimeenpiteet hyväksytään, mutta se vaatii sen, että eksistentiaalisen uhan argumentointi on saanut sen verran kannatusta, että on mahdollista luoda alusta, josta käsin hätätoimenpiteet tai muut toimet eksistentiaalista uhkaa vastaan on mahdollista legitimoida. Eksistentiaalisen uhan argumentin on siis otettava välttämättömyyden muoto. Jos merkkejä edellä mainitusta yleisön hyväksynnästä ei ole, voidaan vain puhua siirrosta, joka otetaan kohti turvallistamista, mutta ei todellisesta turvallistamisesta. (Buzan ym. 1998, 25.) Seuraavissa kappaleissa palaan yksityiskohtaisemmin turvallistamiseen puheaktina, ja yleisön merkitykseen sen toteutumisessa.

Turvallistaminen toteutuu sellaisten eksistentiaalisten uhkien kautta, jotka oikeuttavat sääntöjen rikkomisen. Turvallistamistilanteessa turvallistajat eivät tukeudu yhteisiin intersubjektiiivisesti jaettuihin sääntöihin, vaan omiin resursseihinsa ja vaatii oikeutta ohjata toimintaansa omien prioriteettien mukaisesti. Onnistuneella turvallistamisella on siis kolme osatekijää: eksistentiaaliset uhat, hätätoimet sekä sääntöjen rikkomisesta johtuvat vaikutukset valtioiden välisiin suhteisiin. Turvallistamisen erityispiirre on sen erityinen retorinen rakenne. Toiminnan ensisijainen päämäärä on selviytyminen. Jos ongelmaa ei hoideta nyt, emme ole enää olemassa korjataksenne epäonnistumisemme. Tämä määritelmä toimii hyvin välineenä, jonka avulla voidaan löytää turvallisuuteen liittyviä toimijoita ja ilmiöitä myös niillä sektoreilla, joilla on vaikeampi määritellä, milloin uudet turvallisuuskysymykset on sisällytettävä turvallisuusagendaan. Pitääkö uusien turvallisuuskysymysten esimerkiksi

koskea myös sotilaallista sektoria tai olla yhtä vaarallisia kuin sota, jotta ne voidaan sisällyttää turvallisuusagendaan? Turvallisuusuhkien erityisluonne oikeuttaa poikkeuksellisten toimien käyttämisen niiden hallinnassa. Turvallisuuteen vetoaminen on ollut avain voimankäytön legitimoimiseen, mutta vielä yleisemmin se on avannut valtiolle mahdollisuuden mobilisoida tai ottaa erityisvaltuuksia eksistentiaalisten uhkien hallintaan. (Buzan ym. 1998, 21, 26.)

Perinteiseen turvallisuuteen liittyvien rajoittavien sidosten kiertämiseksi tarvitaan siis selkeä käsitys turvallisuudesta yleensä. Tämä käsitys on eksistentiaalisten kysymysten lavastaminen politiikassa niin, että ne voidaan nostaa tavallisen politiikan yläpuolelle.

Turvallisuusdiskurssissa kysymykset dramatisoidaan ja esitetään ylimmän prioriteetin kysymyksenä. Turvallistamalla jonkin asian toimija väittää, että sitä on käsiteltävä poikkeuksellisin keinoin ja sillä on täysi oikeus siihen. Tutkiessa turvallistamista tarkoituksena ei siis ole arvioida joitakin objektiivisia uhkia, jotka todella vaarantaisivat jonkin puolustettavan tai turvattavan kohteen, vaan tarkoitus on ennen kaikkea ymmärtää prosesseja, joissa rakennetaan jaettu käsitys siitä, mitä on pidettävä uhkana, johon on kollektiivisesti vastattava. Kieliteoriassa turvallistamisprosessia kutsutaankin puheaktiksi; itse lausuma on teko. (Buzan ym. 1998, 26.) Seuraavassa kappaleessa tarkastelen yksityiskohtaisemmin puheaktin merkitystä turvallistamisteoriassa.

2.3 Puheakti

Kööpenhaminan koulukunnalle turvallisuuskyymykset muuttuvat turvallisuusuhkiksi kielen kautta. Kieli ei ainoastaan kuvaa todellisuutta vaan se myös luo sitä. Se miten ja kuinka turvallisuudesta puhutaan, tuottaa turvallisuutta todellisuutena ja puheena. Ilman kieltä ei myöskään olisi turvallisuutta. (Laitinen 1999, 97.) Kielen avulla kysymykset voidaan asettaa jonkin poliittisen yhteisön kannalta eksistentiaalisesti uhkaaviksi, mikä mahdollistaa tai jopa konstituoi turvallistamisen. (McDonald 2008, 567.) Turvallistamisteorian mukaan mikään asia ei siis pohjimmiltaan ole uhkaava, vaan turvallisuusuhat syntyvät diskursiivisen politiikan seurauksena. (Balzaq 2011, 1.) On kuitenkin tärkeää huomioida, että turvallisuuden puheaktin toteutumiseksi ei riitä pelkästään, että sana ”turvallisuus” lausutaan. Jotta turvallistaminen tapahtuu olennaista on, että hätätoimia tai erityistoimenpiteitä vaativa olemassa oleva uhka nimetään ja että yleisö hyväksyy sekä vastaanottaa tämän nimityksen. (Buzan ym. 1998, 27.) Esimerkiksi esittämällä islamistisen separatismien uhkana Ranskan valtion turvallisuudelle, Macron onnistuu luomaan uhkakuvan jostain Ranskan kansalaisia

uhkaavasta tekijästä. Yleisön eli ranskan kansalaisten on myös voitu nähdä hyväksyvän tämä nimitys tästä uhkasta esimerkiksi median ja äänestyskäyttäytymisen kautta.

On laajalti tunnustettu, että turvallistamisteorian sitoutuminen puheaktiin on saanut vaikutteita John L. Austinilta ja John Searlelta, joita voidaan pitää yksinä merkittävimmistä henkilöistä kielen performatiivisuuden kehittämisen filosofiassa. (Balzaq 2011, 4.) Wæver sijoittaaakin turvallistamisen käsitteen kieliteoriaan ja erityisesti Austinin ”puheaktin” artikulointiin. Tässä yhteydessä kielestä itsestään tulee ”turvallisuus” siinä mielessä, että tietyt kielimuodot – puhuttu tai kirjoitettu kieli tietyssä kontekstissa – muodostavat turvallisuuden. Wæver esittääkin: ”lausuma itsessään on teko... lausumalla ’turvallisuus’ valtion toimija siirtää tietyn kehityksen tietylle alueelle ja vaatii siten erityisoikeutta käyttää kaikkia tarvittavia keinoja sen estämiseksi.” (McDonald 2005, 568.)

Turvallistamisteoria on keino ymmärtää prosesseja, joilla rakennetaan jaettua ymmärrystä siitä, mikä nähdään uhkana, johon on kollektiivisesti vastattava. Turvallisuuspuheita analysoitaessa voidaan havaita, että turvallisuusrealiteettien rakentamisessa käytettävien puheaktien illokutionaarisessa voimassa on eroja. Turvallistamisella voidaan olettaa olevan vähintään viisi puheaktin osa-alueita eli turvallistaminen 1. jonkin asian nostamiseksi asialistalle, 2. tulevien tekojen legitimoimiseksi, 3. pelottamiseksi, 4. valvomiseksi ja 5. aiempien tekojen legitimoimiseksi tai asian turvallisuusaseman toistamiseksi. Turvallistamista voidaan siis hyödyntää useiden poliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi. (Vuori 2011, 194-195.)

Se, kuka ”puhuu” turvallisuudesta, onkin erityisen tärkeää turvallisuuskysymysten rakentumisen kannalta. Turvallisuutta koskevat toimijat ovat esimerkiksi hallituksia, poliitikkoja tai painostusryhmiä, mutta he puhuvat yleensä turvallisuudesta jonkin suuremman yhteisön, kuten valtion puolesta. Tällöin ei ole yhtä informatiivista tarkastella pelkästään puheaktin artikuloivaa yksilöä, vaan huomioon tulee ottaa koko kollektiivi, jota yksilö väittää edustavansa turvallisuutta koskevana toimijana. Esimerkiksi valtiolla on määritelmällisesti arvovaltaisia johtajia, joista hallitukset ovat yleensä niitä, jotka virallisesti artikuloivat turvallisuutta valtion puolesta. (Vuori 2011, 12-13.) Esimerkiksi tutkielmani kannalta on merkittävää huomioida, miten Emmanuel Macron on se kuka puhuu turvallisuudesta, mutta puheessaan hän vetoaa koko Ranskan valtioon, sen periaatteisiin ja kansalaisiin, joita hän esittää edustavansa turvallisuutta koskevana toimijana.

Turvallistamisteorian viitekehys ohjaa huomion siihen, miten turvallisuuskysymykset tehdään sosiaalisissa käytäntökentissä. (Vuori 2011, 13.) Buzan ja Wæver määrittelevät turvallistamisen onnistuneeksi puheaktiksi, jonka avulla poliittisessa yhteisössä rakennetaan intersubjektiiivinen ymmärrys, jonka avulla jotakin asiaa käsitellään eksistentiaalisena uhkana, joka kohdistuu arvostettuun viitteelliseen kohteeseen, ja jonka avulla voidaan vaatia kiireellisiä ja poikkeuksellisia toimenpiteitä uhan käsittelemiseksi. (Buzan & Wæver 2003, 491.) Intersubjektiiivisuus onkin keskeinen osa turvallistamisteoriaa. Intersubjektiiivisuudella tarkoitetaan todellisuutta, joka on olemassa siksi, että kaikki uskovat sen olevan olemassa kaikille. Intersubjektiiiviset uskomukset ovat sosiaalisen vuorovaikutuksen tuote ja ne antavat merkityksen sosiaaliselle ja materiaaliselle maailmalle luomalla jaettuun merkityksiä, normeja, arvoja ja identiteettejä. Jaetut uskomukset eivät ainoastaan helpota objektiivisen todellisuuden tulkintaa, vaan ne myös rakentavat kiinnostuksen kohteitamme ja ohjaavat käyttäytymistämme. (Tieteen termipankki 2016.)

Kööpenhaminan koulukunta pitääkin turvallistamista turvallistavan toimijan intersubjektiiivisena tekona, joka kohdistuu merkittävään yleisöön. Kööpenhaminan koulukunta ei kuitenkaan pelkistä uhka-arvioita vain yhteen toimijaan, kuten valtioon, vaan se jakaa toimijan kahteen elementtiin: turvallistava toimija suorittaa turvallistavan liikkeen lausumalla turvallistavan puheaktin ja merkityksellinen yleisö joko hyväksyy tai hylkää sen. Tällöin tiettyä uhkaa ei siis enää yksinkertaisesti arvioida, vaan sen tulkinnasta ja representaatiosta neuvotellaan toimijan ja relevantin yleisön välillä. Vaikka toimija voi ehdottaa tiettyä tunnustamista ja representaatiota, yleisö päättää, hyväksytäänkö tämä ehdotus yhteiseksi kertomukseksi eli pidetäänkö ehdotusta intersubjektiiivisesti todellisena. (Stritzel 2007, 358-359.)

Turvallisuuden tekstuaalista määrittelyä määrittelevä piirre on erityinen turvallisuusretoriikka, jota leimaavat selviytyminen, toiminnan ensisijaisuus ja kiireellisyys sekä vaatimus turvallisuuden merkitykseen sisältyvästä poikkeuksellisuuden moduksesta. Teoria perustuu Austinin käsitteeseen ”performatiivisista lausumista”. Wæver väittääkin, että turvallisuuden lausuminen on enemmän kuin vain jonkin asian sanomista tai kuvaamista, se on toiminnan suorittamista. Soveltamalla Austinin puheaktiteoriaa turvallisuustutkimukseen, käsitteellinen painopiste siirtyy siten perinteisestä uhka-todellisuus-yhteydestä (eli siitä, onko väite uhan olemassaolosta todella totta) siihen, mitä puheakti tekee eli mitä tapahtuu sen lausumisen seurauksena. Kööpenhaminan koulukunnalle turvallisuuden tärkein vaikutus on sen mahdollisuus antaa yleisön sietää sääntöjen rikkomista, joita muuten olisi noudatettu.

Wæverin mukaan puheaktilla on oma määrittelemätön voimansa, joka ei liity jo olemassa olevan kontekstin piirteisiin vaan se muokkaa tai tuottaa kontekstin uudelleen teon performatiivisen onnistumisen kautta. (Stritzel 2007, 360-362.) Turvallisuutta koskevaa poliittista keskustelua ei analysoida vertaamalla sitä ”todelliseen” tilanteeseen, vaan se esiintyy omana todellisuutenaan (Wæver 1989, 50).

Turvallisuuden puheaktilähestymistapa edellyttää, että turvallisuusanalyysissä erotetaan toisistaan kolmenlaisia yksiköitä: referenttiobjektit, turvallistavat toimijat sekä toiminnalliset toimijat eli toimijat, jotka vaikuttavat sektorin dynamiikkaan, olematta kuitenkaan itse referenttiobjekteja tai toimijoita, jotka vaativat turvallistamista. Esimerkiksi yritys joka saastuttaa, on todennäköisesti keskeinen toimija ympäristösektorilla, mutta se ei itse ole referenttiobjekti eikä se myöskään pyri turvallistamaan ympäristöön liittyviä ongelmia. Turvallistava toimija on yksilö tai ryhmä, joka toteuttaa turvallistamisen puheaktin. Nämä toimijat eivät yleensä ole turvallisuuden referenttiobjekteja, koska vain harvoin he voivat puhua turvallisuudesta viittaamalla tarpeeseen puolustaa omaa selviytymistään. Heidän perustelunsa turvallistamiselle on yleensä se, että on välttämätöntä puolustaa valtion, kansakunnan, sivilisaation tai jonkin muun laajemman yhteisön, periaatteen tai järjestelmän turvallisuutta. Vain satunnaisesti toimijat, kuten hallitukset, voivat menestyksekkäästi puhua turvallisuudesta omasta puolestaan. (Buzan ym. 1998, 36, 40.)

2.4 Yleisön merkitys

Yleisön merkitys turvallistamisteorian soveltamisessa on erityisen keskeinen. Turvallistamisen yleisönä toimivat ne, jotka turvallistava toimija pyrkii vakuuttamaan asian turvallisuusluonteesta. Yleisön tulee olla vakuuttunut, jotta turvallistaminen voi todellisuudessa tapahtua. (Vuori 2011, 13.) Yleisöllä on siis erittäin keskeinen rooli turvallistamisteoriassa, sillä ilman yleisön hyväksyntää, turvallistamista ei tapahdu. Asiasta tulee turvallistettu, kun yleisö on kollektiivisesti samaa mieltä uhan luonteesta ja tukee poikkeuksellisten toimenpiteiden toteuttamista. Turvallistamisprosessi vaatii siis huomattavaa keskittymistä myös yleisöön ja sen rooliin. (Eroukhmanoff 2018, 2.)

Jotta asia voidaan julistaa turvallistetuksi, yleisön on oltava samaa mieltä turvallistavan toimijan esittämistä väitteistä. Yleisö on se, jolla on ensinäkin suora kausaalinen yhteys asiaan ja jolla on kyky antaa turvallistavalle toimijalle mahdollisuus toteuttaa toimenpiteitä uhan torjumiseksi. Turvallistaminen toteutuu siis silloin, kun turvallistavan toimijan yleisö hyväksyy turvallistavan toimen. Turvallistamisen onnistumisen voidaan väittää riippuvan

pitkälti turvallistavan toimijan kyvyistä samaistua yleisönsä tunteisiin, tarpeisiin ja intresseihin. Saavuttaakseen perlokutiivisen vaikutuksen, puhujan on sovitettava kielensä yleisön kokemukseen. Turvallistavat toimijat kehittävät ”karttoja” kohdeyleisöstä, jotka perustuvat sekä niihin stereotypioihin, joita heillä itsellään on referenttiobjektista että niihin stereotypioihin, joiden he uskovat vallitsevan sen yleisönsä keskuudessa, joka todennäköisesti tulee heille tärkeäksi. (Balzaq 2011, 9.)

Adam Coté (2016) on myös arvioinut yleisön roolia turvallistamisteoriassa. Côtén perimmäinen väite on, että määritelläksemme yleisön roolin turvallistamisteoriassa tarkasti vaatii sen, että me teorioimme yleisön aktiivisena toimijana, jolla on merkitystä turvallistamisen intersubjektiiivisen todellisuuden rakentamisessa. (Coté 2016, 541.) Turvallistamisen intersubjektiiivinen prosessi riippuu siis yleisön suostumuksesta (Balzaq & Léonard & Ruzicka 2016, 499). Coté esittää, että empiirisessä tutkimuksessa yleisön identiteetti vaihtelee suuresti. Tutkimuksissa keskitytään joko eksplisiittisesti tai implisiittisesti demokraattisen valtion yleisöön tai johonkin tiettyyn hallinnonhaaraan, kuten paikalliseen eliittiin tai teknisiin asiantuntijoihin. Vaikka yleistäviä päätelmiä on mahdotonta tehdä yleisön suhteen, Coté kuitenkin toteaa, että empiirinen työ osoittaa sen, että turvallisuuspolitiikan yleisön identiteetti on usein riippuvainen kyseisen turvallisuuspolitiikan prosessin kontekstista, sekä ryhmien erilaisista kyvyistä valtuuttaa turvallisuuden puheakti ja legitimoita turvallisuuspolitiikan toimijan tavoittelemat toimet. Yleisön identiteetin määrittely edellyttää yleisön kontekstisidonnaisen luonteen huomioon ottamista ja samalla sen universaalien legitimoivan luonteen rajaamista. Empiirinen työ paljastaa myös turvallistavan yleisön keskeisen roolin. (Coté 2016, 546.) Kööpenhaminan koulukunnan mukaan jonkin asian turvallistaminen määrittyy toimijan ja yleisön välisen eksistentiaalisen uhan intersubjektiiivisella määrittelyllä, joka oikeuttaa toimijat käsittelemään tätä uhkaa poikkeuksellisilla keinoilla. (Roe 2008, 615.) Yleisön roolia turvallistamisprosessissa on kuitenkin kritisoitu voimakkaasti sen heikon määritelmän vuoksi, ja tähän palaan vielä tämän osion lopussa, kun esittelen turvallistamisteoriaa koskevan kritiikin.

2.5 Turvallistamisteoria metodina

Turvallistamisteoria toimii menetelmänä analysoitaessa miten tietyt asiat konstruktoidaan turvallisuushiksi ja miten tämä uhkakuvien konstruktointi johtaa poikkeuksellisten toimenpiteiden toteuttamiseen. Keskeistä on siis hyödyntää diskurssiivista lähestymistapaa

selvittääkseen eri alojen turvallistamisprosesseja. Diskurssianalyysillä onkin keskeinen rooli myös turvallistamisteoriassa, sillä uhkakuvien suunnittelua nimenomaan kuvataan kartoittamalla merkityksiä diskurssianalyysin avulla. Diskurssianalyysi auttaa turvallistamisteorian tutkijaa kartoittamaan uhkakuvia muodostavien representaatiomallien syntymistä ja kehittymistä. Diskurssi tässä mielessä on siis merkityksen väline, joka harvoin on itsestään selvä ja joka analysoijan on kartoitettava itse. (Balzaq 2011, 39.) Diskurssianalyysi toimii siis keinona ymmärtää miten turvallisuuskysymyksiä rakennetaan ja käsitellään poliittisissa keskusteluissa.

Diskurssianalyysi on ikään kuin turvallistamisteorian sisäänrakennettu menetelmä. Tutkielmassani tarkastelenkin diskurssianalyysin avulla Macronin esittämiä diskursseja ja analysoin niitä turvallistamisteorian viitekehyksessä. Diskurssianalyysi määrittellään sellaiseksi kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä. Diskurssianalyysi tarjoaa mahdollisuuden tutkia todellisuutta sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta. (Jokinen & Juhila & Suoninen 2004, 9-10.)

Turvallistamisteoriassa eksistentiaaliset uhat on rakennettu nimenomaan sosiaalisen konstruktionismin kautta ja diskurssianalyysin avulla on mahdollista tutkia miten turvallisuuskysymykset konstruoidaan esimerkiksi kiireellisiksi. Diskurssianalyysissä kielen käyttöä ei tarkastella siltana todellisuuteen vaan osana todellisuutta itseään. Kielen ja diskurssien avulla ei ainoastaan kuvata maailmaa, vaan merkityksellistetään ja samalla järjestetään ja rakennetaan sitä sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. (Jokinen ym. 2004, 9, 17-19.)

Kuten edelliset kappaleet osoittavat, turvallistamisteorialla pyritään kuvamaan erillistä sosiaalista ilmiötä, jossa joistakin julkisista ongelmista tulee turvallisuuskysymyksiä. Kun tämä on tutkimuksen lähtökohta, tarkoittaa se sitä, että käytettävä tekniikka on räätälöitävä tehtävään paljastaa ne rakenteet ja käytännöt, jotka tuottavat uhkakuvan lähteen, mekanismit ja vaikutukset, joita haluamme selittää. (Balzaq 2011, 41.) Kööpenhaminan koulukunnan edistämä menetelmä näyttää rajoittavan diskurssianalyysin puhuttuihin tai kirjoitettuihin lausumiin, mutta tutkielmani kannalta tämä diskurssianalyysin tarjoama menetelmä on riittävä.

2.6 Kritiikki

Turvallistamisteorialle on esitetty myös kritiikkiä, vaikka sitä onkin sovellettu paljon. Yksi keskeinen kritiikin ja huomioon ottamisen aihe on teorian länsikeskeisyys.

Turvallistamisteoria on angloamerikkalainen tieteenala, joka perustuu ennen kaikkea länsimaiseen valtiokäsitykseen. Tällainen anglosaksisen, militaristisen ja patriarkaalisen ennakkoluulon historia luonnollisesti vaikuttaa teorian kehitykseen ja Buzan ja Hansen näkevätkin sen teorian ”sokeana pisteenä”. (Buzan & Hansen 2009, 19.) Ainoastaan hyvin pieni osa turvallisuustutkimuksen kirjallisuudesta on tarkastellut turvattomuutta sellaisena kuin se on koettu lännen ulkopuolella. Teoriaa on siis ensisijaisesti sovellettu länsimaisiin turvallisuuskysymyksiin. Kuten tutkielmassanikin tulee esille, islamin ja muslimien turvallistaminen tapahtuu juuri sen seurauksena, että islam nähdään uhkana länsimaalaiselle yhteiskunnalle ja sen käsityksille arvoista ja periaatteista.

Toisekseen teoriaa on kritisoitu yleisön roolin epäselvyydestä ja siitä, että teoria ei ole onnistunut selittämään, miksi turvallistaminen joskus onnistuu ja joskus epäonnistuu. Kritiikkiä on esitetty myös siitä, miten turvallisuusagenda ylikuormittuu silloin, kun mikä tahansa asia voi olla turvallisuusasia. Ristiriitaa turvallistamisteoriassa aiheuttaa myös se, että se sekä väittää turvallisuuden saavan merkityksensä kontekstissa, mutta samalla se nojaa perinteiseen määritelmään turvallisuudesta selviytymisenä olemassaoloa uhkaavasta vaarasta. (Sissonen 2022, 43.) Lisäksi teorian nähdään laittavan liian paljon painoa puheaktin semanttiselle puolelle, eikä se näin ollen huomioi tarpeeksi sosiaalista ja kielellistä yhteyttä. (Stritzel 2007, 358.) Tällöin ulkopuolelle jää esimerkiksi kuvien ja visuaalisten esitysten rooli turvallistamisprosessissa. (Williams 2003.)

Myös toimijan ja yleisön roolit ja niiden välinen suhde turvallistamisprosessissa on nähty ongelmallisena. Esimerkiksi sitä, että mikä ylipäätään on yleisö missäkin tilanteessa ei ole konseptualisoitu tarkkaan. (Coté 2016.) Lisäksi yleisö voidaan nähdä liian yksinkertaistettuna käsitteenä, sillä yleisöjä voi olla useita erilaisia. (Roe 2008.) Yleisö voi myös syntyä vasta turvallistamisen myötä, vaikka turvalistamisen sanotaankin olevan intersubjektiivinen prosessi, joka riippuu turvallistajan ja yleisön suhteesta. Tällainen kritiikki on keskeistä teorian kannalta, sillä yleisöllä on erityisen merkittävä rooli turvallistamisteoriassa.

Turvallistamista ja sen teoriaa voidaan myös kritisoida siitä, että sen ajatellaan yleisesti johtavan poikkeuksellisiin, moraalittomiin tai oikeutuksettomiin toimenpiteisiin. Tällöin turvallistamisen voidaan paradoksaalisesti nähdä uhkaavan niitä vapaan yhteiskunnan

piirteitä, joita sen nimellisesti tulisi suojella. Turvallistamisen voidaan myös nähdä luovan yhteiskunnan sisälle jännitteitä erilaisten ryhmien välillä. Tutkielmassani tämä toteutuukin muslimiväestön ja ranskalaisen yhteiskunnan välillä. (Poutanen 2016.)

3 Islamin turvallistaminen

Islamin läsnäolo Euroopassa on suora seuraus 1960-luvun alussa alkaneesta maahanmuutosta, joka alkoi Euroopan entisistä siirtomaista Afrikassa, Aasiassa ja Karibialla. Maahanmuuttaja väestön integroitumisesta Eurooppalaisiin yhteiskuntiin on tullut peruuttamaton tosiasia, erityisesti perheiden yhdistämistä koskevan politiikan seurauksena. Muslimiperheet ovat muodostuneet uudelleen ja perheiden keskimääräinen koko Euroopassa on kasvanut huomattavasti. Islamin julkinen näkyvyys on aiheuttanut kaikkialla Eurooppaa paljon kyseenalaistamista ja epäilyksiä uusien maahanmuuttajien kohtaan. (Cesari & McLoughlin 2005, 1.) Länsimaat ovat stereotyyppisesti pitäneet islamia uskontona, joka poikkeaa täysin kristinuskosta sekä juutalaisuudesta. Länsimaat ovat siis nähneet, että islamilaiset arvot ovat luonnostaan ristiriidassa länsimaisten arvojen kanssa ja näin ollen muslimit muodostavat niin kutsutun ”vaarallisen ryhmän”. Länsimaiden käsitykset islamista nojautuvat edelleen essentialisoituihin mielikuviin väkivaltaisesta ja muuttumattomasta islamista. Erilaiset tapahtumat, joita esiintyy esimerkiksi Lähi-idässä, sekä väitteet joiden mukaan islam vastustaa nykyaikaisuutta ja maallistumista, vahvistavat entisestään epäluuloja islamia kohtaan (Cesari 2002, 1.)

Muslimien integroituminen länsimaihin on herättänyt huolta jo 1990-luvulta lähtien. Tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että vaikka ennakkoluuloja ja huolia muslimeita kohtaan oli jo ennen vuoden 2001 iskuja, voidaan tämän tapahtuman nähdä kiihdyttäneen ja katalysoineen tätä turvallistamissuuntautumista. Länsimaiden on ollut vaikea reagoida syyskuun 11. päivän luomaan uhkaan ilman, ettei demokratian ja monikulttuurisuuden toimivuus kärsisi. (Fox & Akbaba 2015, 178.) Islam turvallisuusuhkana on siis universaali kokemus, jonka historialliset ilmenemismuodot ovat jatkuvasti havaittavissa, vaikka siirtomaa-ajasta ja ottomaanien valtakunnasta on kulunut vuosisatoja. Ennen vanhaan islam ja muslimit nähtiin ensisijaisesti kristinuskon, juutalaisuuden ja koko länsimaisen yhteiskunnan vihollisina ja turvallisuusuhkana. Islam uhkasi koko eurooppalaisen kristinuskon olemassaoloa. Jo keskiaikaiset diskurssit ovat täynnä vihamielisyyttä islamia ja muslimeja kohtaan ja moderni kirjallisuus näyttäisi vain lisäävän sitä. (Iqbal 2019, 190.)

Islamin voimakas esiinmarssi sekularisoituneessa Euroopassa on väistämättä johtanut jänniteisiin. Syyskuun 11. päivän iskuilla on ollut hyvin konkreettisia turvallisuusvaikutuksia ja ne ovat korostaneet muslimien problematisointia Euroopassa turvallisuusparadigman puitteissa. Muslimeja turvallistavan näkökulman vahvistaminen on tapahtunut essentialistisen

homogenisoinnin kautta, mikä on helpottanut eurooppalaisten muslimien rakentamista ”toiseksi”. Tällöin muslimit tai muslimeiksi mielletyt yhteisöt määritellään yksinomaan uskonnollisen identiteetin perusteella ja suljetaan muun yhteisön ulkopuolelle. (Ajala 2014, 123.) Tällaisella turvallistamisajatuksella voidaan ajatella, että islamin moninaisuus kielletään. Sen mukaan kaikki muslimit riippumatta kansallisuudesta, etnisyydestä tai uskonnosta ovat kokonaisuutena potentiaalinen uhka länsimaisille standardeille. (Motilla 2018, 8.)

Islam on uskonto, joka kattaa kaikki ihmiselämän osa-alueet ja se on läsnä sekä yksityisessä että julkisessa tilassa. Yksityisen ja julkisen tilan tullessa yhteen, länsimaalaisille se vaikuttaa uhkaavammalta kuin mikään muu ideologia. Islamin turvallistamisen ilmiö kontekstualisoi islamin ideologiana, joka leviää Afganistanista ja Irakista Euroopan maihin. Tämän käsityksen mukaan muslimit ovat rajoittuneet menneisyyteensä eivätkä kykene vastaamaan liberaalin uskonnollisen ajattelun ja länsimaisen poliittisen kehityksen haasteisiin. (Iqbal 2019, 198.) Muslimeja ja islamia pidetään siis yhä enenevässä määrin uhkana länsimaisille arvoille, identiteetille ja kansalliselle turvallisuudelle, mutta kuten Hansen (2016) toteaa, muslimien turvallistaminen johtuu ensikädessä muslimien ja islamin puutteellisesta integroitumisesta länsimaisiin yhteiskuntiin, jota useat toimijat, kuten valtio, poliitikot, päättäjät ja tiedotusvälineet ovat omalta osaltaan lisänneet merkittävästi. Länsimaisissa yhteiskunnissa on läsnä kasvava käsitys, jonka mukaan islam on uhka liberaalille ja sekulaarille järjestykselle. Luca Mavelli (2013) pyrkii selittämään, miten muslimivähemmistöjen turvallistaminen länsimaisissa yhteiskunnissa on sekulaarien subjektiviteettitapojen rakentamis- ja uusintamisprosessi. Mavellin mukaan tämä prosessi perustuu länsimaiseen sekulaariin olettamukseen, jonka mukaan uskonnon tulisi rajoittua yksityiseen elämään. Länsimaissa islamista syntyy uhka, koska se herättää ongelmallisen kuvan kaiken kattavasta uskomusjärjestelmästä, jossa uskonto ja politiikka yhdistyvät. (Mavelli 2013, 161.) Tämä on keskeinen ajatus tutkielmani kannalta, sillä nimenomaan Ranskan kontekstissa islamin ja muslimien turvallistamista perustellaan ensikädessä vetoamalla laïcité-periaatteeseen.

Länsimaiden suhde islamiin on siis ennen kaikkea monimutkainen. Länsimaat pyrkivät vapauttamaan muslimit uskonnostaan, joka ei sovi länsimaiseen ajatukseen siitä, mitä uskonnon pitäisi olla ja miten sen tulisi näkyä ja toimia yhteiskunnassa. (Bukhtawer & Tahama 2022, 60.) Uudenlainen hallintotapa pitää uskonnollisen vakaumuksen merkkejä, kuten hijabia, mahdollisena uhkana kansalliselle identiteetille ja turvallisuudelle. (Edmunds

2012, 1.) Laustsen ja Wæver (2000) väittävät, että uskonto on viime kädessä irrationaalinen ja potentiaalisesti altis väkivallalle, koska se on diskurssi, joka pitää kiinni siitä, että se on ainutlaatuinen ja koska se käsittelee olemisen konstituutiota sellaisenaan, niin se uhmaa kaikenlaista pragmatismia, kun sitä haastetaan sen ytimessä. Näin ollen sekulaarin valtion tulisi kunnioittaa uskontoa sellaisena kuin se on, edellyttäen että se pysyy yksityisellä sektorilla. Narratiivi, jossa uskontoon liitetään luonnollinen taipumus väkivaltaan, kun se siirretään pois yksityisestä tilasta politiikkaan, antaa mahdollisuuden muodostaa islamista poikkeuksellisen uhan, koska sen katsotaan hylkäävän uskonnon ja politiikan sekä yksityisen ja julkisen erottamisen. Käsite ”islamin turvallistaminen” on myös saanut yhä enemmän merkitystä. Käsitteellä on pyritty selittämään monia erilaisia ilmiöitä. Länsimaisissa yhteiskunnissa ymmärretään yhä useammin, että islam on uhka liberaalille ja sekulaarille järjestykselle, islamilaisesta radikalisoitumisesta johtuvaan pelkoon ja siihen, miten tämä on vaikuttanut hätätoimenpiteiden käyttöönottoon sekä viimeaikaisiin terrorismin vastaisiin lakeihin, maahanmuuttolakeihin sekä siihen, miten ne ovat vaikuttaneet suhteettomasti muslimivähemmistöihin. (Mavelli 2013 160, 169.)

3.1 Muslimit Euroopassa 9/11 jälkeen

Islamofobia kukoisti Euroopan siirtomaavallan aikana ja palasi täydellä voimalla vuoden 2001 jälkeen, jolloin surullisen kuuluisa ”sota terrorismia vastaan” alkoi. (Bukhtawer & Tahama 2022, 58.) 9/11 jälkeen huolet islamofobiasta nousivat entisestään ja terrorismi nousi yhdeksi keskeisimmäksi kansainvälistä rauhaa ja turvaa uhkaavaksi tekijäksi. Anti-islamistiset tunteet ovat olleet nousussa Euroopassa ja Yhdysvalloissa ja sen seurauksena islamia ja muslimeja on turvallistettu eri yhteyksissä. (Iqbal 2019, 188.) Terrorismi, ääriliikkeet ja väkivalta ovat islamista ja muslimeista käytävän keskustelun ytimessä. Tällaisen banaalin kuvan antaminen islamista ja muslimeista akateemisessa ja ammatillisessa keskustelussa ovat luoneet ristiriitaisen politiikan, jossa valtiojärjestelmät sekä pelkäävät että edistävät radikalisoitumista islamin turvallistamisprosessissa. (Cesari 2012.)

Vastauksena ”islamilaisten” terrorismin uhkaan, monissa Euroopan valtioissa on turvauduttu tiukennettuihin turvallisuus- ja terrorisminvastaisiin lakeihin ja esimerkiksi maahanmuutolle on asetettu lisärajoituksia. Syyskuun 11. päivän tapahtumat ovat saaneet suuren yleisön suhtautumaan muslimeihin epäluuloisemmin, mutta mainitsemisen arvoista on kuitenkin se, että terrorismi Euroopassa ei ensisijaisesti johdu islamilaisesta radikalismista. Kuitenkin syyskuun 11. päivän tapahtumiin liittyvää turvallisuuskoneistoa on erityisesti sovellettu

muslimeja koskeviin terrorismin uhkiin. Oikeudellisilla ratkaisulla terrorismiin ja maahanmuuttoon on ollut kolme pääasiallista vaikutusta: lisääntynyt valvonta ja poliisitoiminta islamilaisten toimijoiden ja järjestöjen ympärillä, ryhmien kieltäminen ja radikaalien karkoittaminen sekä muslimien uskonnollisten käytäntöjen rajoittaminen. (Cesari 2012, 430-432.)

Edellä kuvatut poliittiset ratkaisut ovat selkeä osoitus islamin poliittisen kohtelun lisääntyvästä turvallistamisesta. (Cesari 2012, 430-433.) Erilaiset merkittävät tapahtumat voivat käynnistää turvallistamisreaktion. Esimerkiksi juuri syyskuun 11. päivän iskut käynnistivät turvallistamisprosessin länsimaissa, jossa islamilaisista ääriilikkeistä tehtiin keskeinen turvallisuuskysymys. Varsinkin jos ulkoinen uhka liittyy monumentaalisiin tai katastrofaalisiin tapahtumiin, se voi johtaa historiallisiin avauksiin turvallisuuden uudelleenartikulaatioille. (Fox & Akbaba 2015, 178.) Vuoden 2001 luoma poikkeukselliseksi koettu uhka oikeutti poliittiset reaktiot, jotka eivät muutoin olisi olleet hyväksyttäviä ratkaisuja länsimaisissa demokratioissa. Islamin valvonnan ja tarkastelun lisäämiseen perustuva politiikka luonnollisesti heikentää muslimien vapauksia ja oikeuksia kansallisen turvallisuuden nimissä. Muslimeita koskevat kysymykset siirettiin pois kotouttamisen ja maahanmuuton ulkopuolelle ja näin ne muutettiin turvallisuuskysymyksiksi, joilla oikeutettiin uudenlaista kontrollia. (Mavelli 2013, 178.)

Ranska ei suinkaan ollut tuntematon terrorismin suhteen ennen syyskuun 11. päivän terrori-iskuja, sillä Ranska oli jo pitkään ollut sekä kotimaisen että kansainvälisen terrorismin uhan kohde aina toisen maailman sodan jälkeistä ajasta lähtien. Terrorismista, erityisesti poliittisesta väkivallasta, joka liittyi Ranskan siirtomaavallan aikaisiin ja nykyisiin sitoumuksiin Pohjois-Afrikassa ja Lähi-idässä, tuli ”kansallisen turvallisuuden painopistealue”. (Hellmuth 2016, 194.)

Vaikka syyskuun 11. päivän iskut olivat iso käännekohta islamin ja muslimien turvallistamisessa niin Yhdysvalloissa kuin Euroopassakin, mainitsemisen arvoisia tapahtumia tutkielmani kannalta, ovat Ranskassa tapahtuneet terrori-iskut. Erityisen merkittävä terrori-isku Ranskassa oli Charlie Hebdo -isku 7. tammikuuta vuonna 2015. Kolme radikalisoitunutta henkilöä hyökkäsi ranskalaisen Charlie Hebdo -lehden toimitukseen tappaen 12 ihmistä. (Yle 2015.) Isku sai alkunsa, kun ranskalainen Charlie Hebdo -satiirilehti, joka edustaa sananvapauden perinnettä, julkaisi pilakuvia profeetta Muhammedista. Lehden

edustaman sananvapauden mukaan kaikilla tulee olla oikeus satiiriin ja irvailuun ja kohteina saavat olla niin uskonnot, ideologiat kuin Jumalan kuvatkin. (Vaarakallio 2015.)

Myös vuosi 2020 oli merkittävä Ranskassa terrori-iskujen suhteen. Historianopettaja Samuel Patyn murha, Nizzan kirkkoon suuntautunut isku sekä veitsi-isku Charlie Hebdo -lehden toimituksen edessä tapahtuivat kaikki kuukauden sisällä ja nostivat terrorismin ja sen uhan taas tapetille Ranskassa. (Tervonen 2020.)

Samuel Paty mestattiin 16.10.2020 lähellä kouluaan Pariisin esikaupunkialueella. Tapahtumat saivat alkunsa, kun Paty esitteli luokassaan profeetta Muhammadin pilakuvia sananvapautta koskevalla oppitunnilla ja sen seurauksena 18-vuotias tšetšeenimies mestasi hänet. Tämän hyökkäyksen nähtiin olevan, niin kuin Charlie Hebdo -iskunkin, hyökkäys Ranskan tasavallan kaikkien perustavanlaatuisimpia arvoja kohtaan – hyökkäyksen kohteena oli laïcité, tasavallan selkäranka. (Akar 2020.) Samuel Patyn murhan voidaankin nähdä olevan jatkumoa vuoden 2015 Charlie Hebdo -iskuista, jossa Ranska yhä taistelee sananvapautensa puolesta ja pelkoa vastaan. Syksyllä 2020 Ranska julistikin korkeimman mahdollisen hälytystilan uusien mahdollisten terrori-iskujen varalta. (Huusko 2020.)

Sekä Charlie Hebdo -iskut että Samuel Patyn mestaus molemmat osoittavat miten näihin terrori-iskuihin kietoutuu väistämättä Ranskan kohtaama haaste sananvapauden kanssa. Ristiriita sananvapaudessa syntyy siinä, kun punnitaan sananvapauden rajoja, vaikka tiedostetaan hyvin, että esimerkiksi profeetta Muhammedin kuvien julkaisu muslimien keskuudessa on erittäin paheksuttua ja laajalti kiellettyä. Silti Ranskan yhteiskunta ei ole valmis luopumaan tai rajoittamaan kenenkään sananvapautta tai vapautta ilmaista mielipiteitään. Lisäksi painoarvoa tälle antaa laïcité ja sen periksiantamaton rooli. Macron tiedostaakin, että Ranska on terrorismin kohteena nimenomaan sen sananvapauden ja laïcitén vuoksi. Nämä edellä mainitut ajatukset ja ristiriidat kiteytyvät myös hyvin analyysiosiossani tarkastellessani Macronin esittämiä diskursseja.

3.2 Islamin turvallistaminen Euroopassa

Islamin ja muslimien turvallistaminen voidaan pohjimmiltaan nähdä muslimeihin ja islamiin kohdistuvana kielteisenä ja moniulotteisena konstruktiona. Teoksessa *Islamophobia* (2019) Zafar Iqbal esittelee islamin ulottuvuudet turvallisuushkana jakamalla ne kahteen laajaan luokkaan: ideologiseen- sekä eksistentiaaliseen uhkaan. Ideologista uhkailottuvuutta voidaan tutkia ja ymmärtää edelleen neljässä alailottuvuudessa, joita ovat totalitarismi, jihadismi,

wahhabismi ja sharia-laki. Tähän ideologiseen uhkautuvuuteen kuuluvat esimerkiksi uhkakuvat radikalisoituneesta islamistisesta ideologiasta, islamistisen valtion rakentumisesta, länsimaisten arvojen vastustamisesta sekä ekstremismin leviämisestä maailmanlaajuisesti. Vastaavasti eksistentiaalisen uhan ulottuvuus luokitellaan edelleen maahanmuuttajiin ja pakolaisiin liittyviin uhkiin. Tällöin uhkakuvat muodostuvat esimerkiksi ajatuksesta, että maahanmuuttajat aiheuttavat uhkan uskonlahkojen väliselle tasapainolle, ja pakolaiset puolestaan uhkan sisäiselle stabiliteetille ja suvereniteetille. (Iqbal 2019, 196–197.) Turvallistamisen toteutuessa voidaan ajatella sen konkreettisesti perustuvan eksistentiaaliseen uhkaan, mutta ideologinen uhka puolestaan on se, mikä motivoi näihin turvallistamisprosesseihin.

Islamin turvallistamiseen osallistuu toimijoita, jotka pitävät islamia eksistentiaalisena uhkana eurooppalaisille poliittisille sekä sekulaareille normeille, ja perustelevat sen nojalla poikkeuksellisia toimenpiteitä sen valvomiseksi ja hillitsemiseksi. Koska turvallistamisessa kiinnitetään huomiota niihin tapoihin, joilla poliittiset yhteisöt tunnistavat uhkia ja reagoivat niihin, on tärkeää tarkastella miksi ja miten jokin ryhmä tai tilanne julistetaan eksistentiaaliseksi uhaksi. Tältä osin huomion arvoista ovat tapahtumat kuten syyskuun 11. päivä sekä Madridin pommi-iskut vuonna 2004, kun ääri-islamistisesta terrorismista tuli keskeinen turvallisuuskysymys sekä Euroopassa että Yhdysvalloissa. (Cesari 2012, 433.)

Jocelyne Cesari, joka on tehnyt paljon tutkimusta islamista ja muslimeista Euroopassa, esittää että islamin turvallistamista kuvaa kaksi näkökulmaa: anti-islamististen diskurssien lisääntyminen ja islamilaisen uskonnon harjoittamisen rajoittaminen. Anti-islamistisen keskustelun lisääntyminen on islamin turvallistamisen ilmeisin piirre. 1980-luvulla anti-islamistinen diskurssi liittyi usein maahanmuuttovastaisiin poliittisiin kantoihin ja sitä käyttivät pääasiassa äärioikeistolaiset puolueet. (Cesari 2012, 434.) Vuoden 2001 terrori-iskujen jälkeen anti-islamistinen diskurssi on kuitenkin läpäissyt valtavirran politiikan. Islamin turvallistamista ilmentää myös maahanmuuttovastaisten poliittisten puolueiden ja politiikkojen nousu ja näiden puolueiden vaalimenestys onkin yksi todella selkeä merkki turvallistamisen toteutumisesta. (Motilla 2018, 180.)

Anti-islamististen diskurssien lähtökohtana on ajatus siitä, että islam ei ole uskonto, eikä sitä näin ollen voi kohdella sellaisena. Ennemmin se nähdään näissä diskursseissa ideologiana. Tällainen islamin vastainen retoriikka esitetään usein rohkeana totuuden kertomisena vaarallisten muslimien edessä. Myös muslimien vastaisesta kirjallisuudesta on tullut yhä

suositumpaa. Moni on myös sitä mieltä, että islamilaisia toimintoja ja järjestöjä ei pitäisi suojella uskonnonvapauden takaavalla lisäyksellä, koska jos uskonnonvapaus on perustelu, voisi se johtaa esimerkiksi islamilaisen lain tai hallituksen perustamiseen. Poliittisessa keskustelussa anti-islamistisista diskursseista on edellä mainittujen lisäksi myös kaksi muuta suuntausta. Ensimmäinen näistä suuntauksista on diskurssi radikaalin eli ”pahan” islamin ja lainkuuliaisen eli ”hyvän” islamin välillä. Näiden kahden erottelusta on tullut keskustelun poliittinen kehys. Lähtökohta, että muslimit tulee jakaa ”hyviin” ja ”huonoihin”, pitää sisällään ajatuksen, että islam on potentiaalinen uhka yhteiskunnalle. Toinen suuntaus on puolestaan ollut yksittäisten muslimien nousu arvostelemaan islamia. Vähemmistöön kuuluvina nämä henkilöt voivat esittää kritiikkiä, joka valtaväestön taholta tuntuisi kohtuuttoman jyrkältä. (Cesari 2012, 434-436.) Ihmiset myös luonnollisesti ajattelevat, että jos joku ”ryhmään kuuluva” jakaa ajatuksia esimerkiksi islamin yhteensopimattomuudesta länsimaiseen yhteiskuntaan, antaa se legitimizeettiä myös niiden argumenteille jotka kritisoivat sitä ulkoapäin.

Anti-islamististen diskurssien lisäksi islamia ja muslimeita on turvallistettu myös islamilaisen uskonnon harjoittamisen rajoittamisella. Kun valtioiden sisäiset ja kansalliset huolenaiheet lähentyvät toisiaan, johtavat nämä tekijät kulttuuripuheisiin, joissa korostetaan liikaa uskonnon ja kulttuurin vaikutusta kotouttamisprosesseihin. Poliitikot ja tutkijat siis sekoittavat toisiinsa sellaisia tekijöitä kuten maahanmuuttajataustan, sosioekonomisen taustan, terrorismin vastaisen sodan sekä islamin uskontona, ei ainoastaan poliittisissa diskursseissa vaan myös poliittisessa päätöksenteossa. Tällaiset diskurssit ovat johtaneet siihen, että muslimeja pidetään vihollisina ja heidän uskonnollisia käytäntöjä on rajoitettu ja alettu valvomaan tarkemmin. Esimerkkejä tällaisista rajoituksista ovat esimerkiksi imaamien karkoittaminen sekä islamilaisen käytännön rajoittaminen; moskeijoiden rakentaminen, uskonnolliseen koulutuksen puuttuminen sekä islamilaisen vaatetuksen kieltäminen tai rajoittaminen. (Cesari 2012, 434-447.)

Turvallistaminen on myös itsessään lisännyt islamin painoarvoa julkisessa keskustelussa. Turvallistamisprosessin kautta islam on muotoiltu turvallisuushaksi rinnastamalla se maahanmuuttoon, ääriliikkeisiin ja terrorismiin. Eurooppalaisissa diskursseissa islam esitetään fundamentalistisena ideologiana, joka edistää sekä ääriliikkeitä että väkivaltaa ja tarjoaa näin ideologisen perustan terroritekoihin. (Iqbal 2019, 198.)

Turvapaikka- ja maahanmuuttokysymykset yhdistetään usein terrorismiin sekä turvallisuusuhkiin. Esimerkiksi näihin liittyvien lainsäädännön ja laittoman maahanmuuton estämiseen tähtäävien valvontamekanismien määrä kasvoi merkittävästi vuoden 2001 iskujen jälkeen ja rajatarkastuksia tiukennettiin. Terrorismin uhkaa vastaan on toteutettu useita turvatoimia. Nämä toimenpiteet voidaan edelleen jakaa sisäisiin, eli valtioiden sisällä toimivia terroristiryhmiä vastaan, sekä ulkoisiin, eli sotiin niitä maita vastaan, joiden epäillään suojelevan tai ruokkivan terrorismia, esimerkiksi Afganistan tai Irak. (Motilla 2018, 2.)

Tiettyyn pisteeseen asti on loogista, että länsimaiden hyväksymien sisäistä turvallisuutta koskevien lakien pääkohteet ovat olleet muslimeja. Kaikki turvallistamistoimet eivät kuitenkaan ole selitettävissä terrori-iskujen luonteella tai tavoitteilla, ja jotkut toimet voidaan nähdä myös suoraan syrjivinä. (Motilla 2018, 8.) Terrorismi on aito turvallisuusuhka, mutta myös sellainen uhkakuva, jolla on kätevää perustella kaikenlaisia asioita, kuten turvallistamista.

Ranskassa ehkä selkein islamin ja muslimien turvallistaminen on tapahtunut yhteiskunnassa vellovassa huivikeskustelussa. Keväällä 2004 Ranskan parlamentti hyväksyi lakiehdotuksen ”Maallisuusperiaatteen soveltamisesta”. Laki kielsi kaikki selkeästi näkyvät uskonnolliset symbolit Ranskassa. Vaikka laissa kiellettiin kaikki symbolit, tiedettiin sen perimmäisen motiivin olevan musliminaisten huivin käytön kieltäminen. (Idriss 2005, 260.)

Turvallistamisen on voitu nähdä tapahtuvan tässä huivikiistassa juuri institutionaalisiin rajoituksiin, sillä huivin kieltäminen voidaan nähdä rajoittavan muslimien uskonnollisia käytäntöjä (Cesari 2012, 434). Huivi on nimittäin uskonnollinen symboli monille musliminaisille ja sen kieltäminen voidaan nähdä uskonnonvapauden rajoittamisena. Kielto voidaan myös omalta osaltaan nähdä syrjivänä ja sen voidaan ajatella lisäävän stereotyyppioita muslimeita kohtaan entisestään. Kiellon voidaan myös ajatella korostavan muslimien ”toiseuden” rakentamista ja luovan näin kuilua muslimiyhteisön ja muiden ranskalaisten välille. Monet ovat myös pitäneet lakia esimerkkinä islamofobiasta ja länsimaiden suvaitsemattomuudesta islamia kohtaan (Idriss 2005, 260). Palaan huivikeskusteluun vielä yksityiskohtaisemmin luvussa neljä, kun esittelen islamin roolia julkisessa tilassa Ranskassa.

Islamia ja muslimeita on turvallistettu Euroopassa monin eri keinoin. Selkeimpiä turvallistavia toimia ovat olleet terrorisminvastaiset toimenpiteet, kiristynyt maahanmuuttopolitiikka, julkinen keskustelu joka on korostanut anti-islamistisia diskursseja ja muslimeihin kohdistunut valvonta sekä seuranta. Turvallistamisella on voitu nähdä olevan

kielteinen vaikutus muslimien oikeuksiin ja vapauksiin Euroopassa ja nämä turvallistavat toimenpiteet ovat omalta osaltaan edistäneet muslimien marginalisoitumista, syrjäytymistä sekä leimautumista.

4 Ranskan taustoitus

4.1 Muslimit Ranskassa

Islamista on kasvanut Ranskan toiseksi suurin uskonto Ranskan siirtomaavallan ja sen jälkeisen ajan seurauksena. 1960-luvulta aina 1990-luvulle saakka, Ranskaan asettui suuria määriä maahanmuuttajia pääasiassa Pohjois-Afrikasta, Saharan eteläpuolisesta Afrikasta ja Turkista, mikä lisäsi huomattavasti maan etnisen ja uskonnollisen koostumuksen monimuotoisuutta (Laurence & Vaisse 2007, 7.) Tämän seurauksena muslimimaahanmuuttajien ja ranskalaisen yhteiskunnan välinen vuorovaikutus lisääntyi merkittävästi samoin kuin uskonnollisten ja kulttuuristen tekijöiden merkitys tässä vuorovaikutuksessa (Cesari 2021, 2). Ranskassa on Euroopan suurin muslimivähemmistö, joka koostuu noin viidestä miljoonasta muslimista. Tarkkaa lukua on kuitenkin mahdoton tietää, sillä Ranska ei kerää uskonnollisia tai etnisiä väestölaskentatietoja. (Laurence 2001.)

4.1.1 Historiaa ja muslimien integroituminen ranskalaiseen yhteiskuntaan

Kun Ranskan väestö kasvoi 50 miljoonasta yli 60 miljoonaan vuosien 1960-2000 välillä, kasvoi saman neljänkymmenen vuoden aikana muslimiväestö 500 000:sta viiteen miljoonaan (Laurence & Vaisse 2007, 7). Suurin määrä muslimeja muutti Ranskaan siirtomaiden vuosien 1954-62 itsenäisyysotien seurauksena. Muslimien läsnäolo Ranskassa voidaan siis jäljittää siirtomaavallan purkautumisen loppuvaiheeseen, jolloin monia muslimeja värvättiin virallisesti työvoimaksi Ranskaan. Vaikka vuosien 1973-74 öljykriisi ja taloudellinen taantuma saivat Ranskan hallituksen lopettamaan laajamittaisen työperäisen maahanmuuton Pohjois-Afrikasta, tuli perheiden yhdistämisestä kuitenkin jatkuva maahanmuuttajien lähde 1970-luvun lopulla ja 1980-luvun alussa. (Laurence & Vaisse 2007, 16-17.) 1960-luvun puoliväliin mennessä siirtomaiden muslimit olivat siis saavuttaneet itsenäisyyden ja muslimeja oli asettunut Ranskaan, ei enää vain tilapäisinä työntekijöinä vaan Ranskan kansalaisina, jotka esiintyivät julkisessa tilassa muslimeina. Tämä oli uutta ranskalaisille, jotka olivat ajatelleet uskonnon poistuvan julkisesta tilasta ehkä kokonaan. (Bowen 2007, 23.)

Vaikka Ranskan muslimit edustavat 123 eri kansalaisuutta, lähes kolme neljäsosaa heistä on kotoisin Maghreb-maista; Algeriasta, Tunisiasta tai Marokosta. (Laurence & Vaisse 2007, 17.) Suurinta osaa alueista hallittiin siirtomaavaltaisina alueina, mutta Algeria liitettiin osaksi Ranskan valtiota, mikä tarkoitti, että Algerialaiset muslimit saattoivat tulla vapaasti asumaan Ranskaan. Valtion kansalaisoikeudet uloittuivat kuitenkin vain harvoin algerialaisiin

muslimeihin. Muslimeiden katsottiin nimittäin kuuluvan omaan uskontoonsa ja heidät suljettiin pois osallistumasta valtioon, joka noudatti tiukasti valtion ja kirkon erottamisen ideologiaa. (Bukhtawer & Tahama 2022, 59.) Ranskalaiset myös näkivät algerialaiset alttiina väkivallalle ja sairauksille ja tämän nähtiin johtuvan heidän muslimimentaliteetista. (Lyons 2013, 22.) Algerian itsenäisyys sodan monien vaikutusten ohella, se näytti ennen kaikkea katalysoivan ja muuttavan ranskalaisten käsityksiä uskonnon ja tasavallan välisistä suhteista. Algerian vallankumouksen edessä Ranskan tasavalta osoittautui varsin halukkaaksi tukeutumaan alkuperään ja uskontoon perustuviin identiteetteihin edistääkseen politiikkaa, jonka tarkoituksena oli pitää Algeria ranskalaisena. Kun Ranska hyväksyi Algerian itsenäisyyden, tämä viimeaikainen etnisten ja uskonnollisten identiteettien kanssa uudella tavalla kamppaileminen katosi, mutta Ranskan lait ja oletukset määrittivät algerialaiset muslimit etnisen ryhmän jäseniksi ja siten ranskalaiselle identiteetille vieraiksi. (Shepard 2013, 445.)

Islamin ottaessa tilaa Ranskassa, Ranskan oli päätettävä, miten islam ja muslimit saataisiin parhaiten integroitumaan Ranskaan, jossa laicité ja taistelu katolilaisesta kirkkosta vastaan oli yksi keskeisimpiä arvoja. (Bowen 2007, 23.) Muslimien integroiminen osaksi ranskalaista yhteiskuntaa onkin ollut Ranskan hallitusten asialistoilla aina 1980-luvulta lähtien (Ramazan 2020, 68). Ristiriitoja muslimien ja tasavaltaisen Ranskan välille loi ja luo vielä tänäkin päivänä Ranskan ajatus siitä, että ideaalimaailmassa kaikki kehittävät samankaltaisia arvoja ja suuntautumista osallistumalla julkisiin instituutioihin, alkaen koulutuksesta valtion tasavaltaisissa kouluissa. Lisäksi tasavaltainen periaate pitää sisällään käsityksen siitä, että uskonnon harjoittaminen ja etninen alkuperä tulee pitää täysin yksityisellä alueella (Laurence 2001), mikä poikkeaa paljon islamin tavasta olla esillä muslimien elämässä, uskonnon ollessa islamilaisen kulttuurin eirytyspiiri (Motilla 2018, 17). Tämän tasavaltaisen ajatuksen on tarkoitus vahvistaa yksilöiden kykyä elää yhdessä, koska kaikki elävät ja päättävät samoista lähtökohdista käsin. Näin ollen vapaaehtoisten yhdistysten, yksityiskoulujen ja uskonnollisten käytäntöjen kaltaisia väliyhteisöjä on vastustettava, jotta ne eivät ruoki erilaisia arvoja ja aiheuta yhteiskunnallista jakautumista. (Bowen 2007, 15.) Islamille ei siis juurikaan tuntunut olevan paikkaa Ranskan julkisessa tilassa, ja islamin tulo Ranskan julkiseen tilaan purkikin valtion kiistanalaisen politiikan historian arvet, nimittäin maahanmuuttoaaltojen aiheuttamat jännitteet sekä uskonnollisen suvaitsevaisuuden monimutkaiset ulottuvuudet. (Bowen 2007, 22.) Ranskan politiikka muslimeja kohtaan on ajan saatossa muuttunut suhteellisen neutraalista suhtautumisesta tiukemman sääntelyn suuntaan. Ranskan valtion muslimien

poliittista, sosiaalista ja uskonnollista elämää koskeva sääntely lisääntyi vähitellen 2000-luvun alusta lähtien. (Ramazan 2020, 68.) Monimutkaiseksi muslimien integroitumisen Ranskaan on myös tehnyt se tosiasia, että Ranskan politiikka ei ole monikulttuurista eikä vähemmistöjä tai maahanmuuttajia pyritä integroimaan tai kotouttamaan yhteiskuntaan, vaan heidät pyritään assimiloimaan valtakulttuuriin. (Akar, 2020.)

4.1.2 Muslimi-identiteetti Ranskassa

Monet maahanmuuttajataustaiset kipuilivat oman identiteettinsä kanssa, sillä he eivät kokeneet kuuluvansa sen enempää vanhaan kotimaahansa kuin Ranskaankaan (Bowen 2009, 442). Lisääntyvä tunne siitä, että ”oikea islam” voisi tarjota kolmannen mahdollisuuden subjektiivisen identiteetin rakentamiseen epätoivotun ”pohjoisafrikkalaistaustaisen” ja saavuttamattoman ”ranskalaisen” lisäksi, sai jotkut muslimit 1980-luvun lopulla vaatimaan julkista uskonnon harjoittamista, esimerkiksi rakentamalla moskeijoita ja pukeutumalla islamilaisittain. (Bowen 2007, 28.) Islamin tuleminen julkiseen tilaan esimerkiksi uskonnollisilla symboleilla mahdollisti ranskalaisille tilaisuuden luoda muslimeista ”toista” ja nähdä heidät homogeenisenä ryhmänä.

Ranskan muslimit ovat kuitenkin erittäin heterogeenisiä niin sosiaalisesti kuin kulttuurisestikin. He samaistuvat islamiin eri tavoin riippuen heidän iästä, sukupuolesta, kansallisesta identiteetistä ja sosiaalisesta taustasta. (Cesari 2002, 2.) Jotkut heistä ovat vasemmistolaisia toiset taas oikeistolaisia. Jotkut ovat köyhiä kun taas toiset menestyviä liike-elämän johtajia. Jotkut harjoittavat uskontoa paljon, jotkut vain erityisinä pyhäpäivinä ja toiset kokevat vaan kulttuurista yhteyttä islamiin. On väärin olettaa, että muslimit olisivat homogeeninen ryhmä. Kuten ei muitakaan uskontoja, jotka ovat levinneet ympäri maailmaa, myöskään islamia ei harjoiteta yhtenäisesti eli se on intersektionaalista. Emme voi siis olettaa, että kaikilla muslimeilla olisi samat vakaamukset, mielipiteet, identiteetit tai poliittiset suuntaukset. Ranskassa ei riitä, että muslimeiksi kutsutaan niitä ihmisiä, jotka harjoittavat islamin uskoa, sillä on myös ihmisiä, jotka identifioivat itsensä muslimeiksi, vaikka he eivät harjoita islamia aktiivisesti. He ovat kuitenkin ihmisiä, jotka todistavat joko kulttuurista tai affektiivista suhdetta islamiin. Eroavaisuuksistaan huolimatta Ranskan muslimit kuitenkin jakavat yhteisen sosiaalisen ilmiön; he ovat erityisen uusi ja pelätty uskonnollinen vähemmistö vahvasti maallistuneessa maassa. (Fredette 2014, 5, 8.)

Se, mihin muslimit ovat asettuneet Ranskassa on myös muokannut heidän ajatteluaan identiteetistä ja intresseistä. 1950-luvulla Ranska rakensi hostelleja ja edullisia vuokra-

asuntoja yksinäisille työläisille tehtaiden läheisyyteen ja pois kaupunkien keskustoista. Tämän oli tarkoitus kytkeä maahanmuutto tiukasti tiettyihin työvoimatarpeisiin. Myös tänä päivänä jo pahamaineisina tunnettuja ”kohtuullisen tulotason asuntoja” alettiin rakentamaan, tarkoituksena mahdollistaa pienituloisille perheille mahdollisuus asua puhtaissa, uusissa asunnoissa. Laman ja siitä seuranneen tehtaiden sulkemisen seurauksena hankkeista tuli kuitenkin pikemminkin työttömyysloukkuja kuin lähtökohtia menestykselle. Tämän projektin epäonnistumisen osoittaa esimerkiksi vuoden 2005 mellakat. (Bowen 2007, 25.) Muslimien identiteetin voidaan siis nähdä osittain olevan kiinni myös tällaisessa epäonnistuneessa integroitumisessa, joka omalta osaltaan voi luoda levottomuutta ja haasteita muslimien ja yhteiskunnan vuorovaikutukseen. Mellakointi pyrittiin yhdistämään laittomaan maahanmuuttoon, muslimien separatismiin ja moniarvoisiin käytäntöihin. Taustalla kuitenkin oli paljon monimutkaisempi kysymys Ranskan kyvystä vastata maahanmuuttoa koskeviin haasteisiin, säilyttäen kuitenkin samalla omaleimaisen mallinsa ja muodollisen sitoumuksensa yksilöiden sosiaaliseen integraatioon heidän ihonväristään tai uskontokunnastaan riippumatta. (Peter Sahlins 2006.)

Tänä päivänä Ranskan muslimit ovat yhä monimuotoisempia kuin koskaan, ja yhä useammin syntyperäisiä ranskalaisia. Mainitsemisen arvoista onkin se, että Ranskan muslimeilla on nykyään moninaiset poliittiset näkemykset, ja heillä, niin kuin kaikilla muillakin uskovaisilla, on mahdollisuus muuttaa uskomuksiaan tai uskonnollisia tapojaan elämänsä aikana. Vaikka jotkut muslimit noudattavat edelleen erisokeaa tasavaltaista kansalaisuusmallia, on myös muslimeita, jotka ovat tyytymättömiä tilanteeseensa. Jotkut musliminuoret identifioivat itsensä nykyään muslimeiksi ja sanovat, että ongelma Ranskassa on islamofobia, toiset taas identifioivat itsensä arabeiksi ja kokevat, että ongelma on arabofobiassa. (Fredette 2014, 52.) Yhteistä homogeenistä muslimi-identiteettiä on siis mahdoton määritellä tai löytää. Silti muslimeja vielä tänäkin päivänä yritetään asettaa samaan muottiin ja luoda heistä ”toista”.

4.1.3 Islam julkisessa tilassa

Ranskan kansalaiset eivät ole aina suhtautuneet myönteisesti muslimien esittämiin vaatimuksiin tuoda uskonto julkiseen tilaan, ja ennen kaikkea kolmen huivipäisen koulutyön esiintyminen syyskuussa 1989 herätti kollektiivisen ahdistuksen. Huivi koulussa symboloi nimittäin jotain ihan uutta – muslimi-identiteetin julkista tunnustamista ”tasavallan tempelissä” eli koulussa. (Bowen 2007, 28.) Ranskalaisten huivia kohtaan tuntema ahdistus

on noussut ja laskenut täsmälleen samassa suhteessa kuin ranskalaiset ovat olleet huolissaan poliittisesta islamista maailmalla ja kotimaassaan. (Bowen 2009, 442.)

Huivikeskustelu on ollut läsnä Ranskassa aina 1980-luvulta tähän päivään saakka. Huivi on historiallisesti ollut voimakas symboli, jolla on voimakkaita, monimutkaisia ja joskus ristiriitaisia poliittisia, uskonnollisia, kulttuurisia ja sosiaalisia merkityksiä. Huivista tuli suorastaan symboli ”Islamin ongelmalle”. Virallisesta taipumuksesta suvaita yksilöllisen uskonnollisen vakaumuksen ilmaisuja syntyi yksimielisyys siitä, että huivit olivat vaarallisen poliittisia, koska ne haastoivat maallisen tasavallan periaatteet ja koska ne littyivät väistämättä islamiin ja terrorismiin. (Scott 2007, 21.) Ranskassa, jossa maallistumisella eli laïcitéllä on erityisen keskeinen asema, tulee huivikeskustelusta erittäin kiistanalainen ja monimutkainen. Monet ranskalaiset olivat nimittäin sitä mieltä, että huivin käyttö julkisissa kouluissa oli kohtuuton haaste tasavaltaiselle sekularismin peruseriaatteelle, ja he olivat epävarmoja siitä, miten sekularismia ja sekulaareja arvoja pitäisi tulkita ja soveltaa tapauksen olosuhteissa. (Jones 2009, 48-54.)

Huivikeskustelu iski sosiaalisiin ja poliittisiin hermoihin. Huivi yhdistettiin maahanmuuttoa, kotouttamista ja assimilaatiota koskevaan sosiaalipolitiikkaan, vaikka monet muslimitytöt olivatkin syntyneet tai kasvaneet Ranskassa. Monet ranskalaiset näkivät huivinkäytön merkitsevän kieltäytymistä tulla ranskalaiseksi. Koska huivikeskustelu ensisijaisesti koski niiden käyttöä kouluissa, vastakkain olivat opettajat, jotka kokivat huivin sotivan Ranskan maallisia ja republikaanisia arvoja vastaan ja opiskelijat, jotka kokivat huivin käytön olevan heidän oikeutensa. Vuonna 1989 Conseil d’Etat totesi, että huivin käyttö ”ei sinänsä ole ristiriidassa sekularismin periaatteiden kanssa, sikäli kun se merkitsee sananvapauden ja uskonnollisen vakaumuksen ilmaisunvapauden käyttämistä”. Ongelmallisen päätöksestä kuitenkin teki se, että Conseil d’Etat ei suoranaisesti ratkaissut käsillä olevaa kansallista ongelmaa, sillä sen katsottiin kannattavan sekä opettajien että oppilaiden näkemyksiä huiviasiaista. 1990-luvun alkuun mennessä huiviasia oli suurimmaksi osaksi poistunut tiedotusvälineiden ja suuren yleisön huomiosta. Kuitenkin vuoden 1993 pidettyjen parlamenttivaalien jälkeen, kun konservatiivinen koalitiiohallitus astui virkaan, nähtiin että ”virallinen asenne muslimiejiä kohtaan muuttui”. (Jones 2009, 48-54.) Vuonna 2004 Ranskan parlamentti antoi säädöksen, jolla kiellettiin uskonnollisten merkkien kantaminen julkisissa kouluissa. 3. helmikuuta 2004 kansalliskokoukselle annettiin ”lakiehdotus sekularismin periaatteen soveltamisesta, uskonnollista suuntautumista osoittavien merkkien tai vaatteiden käytöstä ala- ja yläkouluissa sekä lukioissa”. 3. maaliskuuta 2004 lakiehdotus hyväksyttiin

senaatissa. Laki tuli voimaan syyskuussa 2004, ja se sisälsi neljä artiklaa. Keskeinen säännös oli 1 artikla; julkisissa peruskouluissa ja lukioissa on kielletty sellaisten merkkien tai vaatteiden käyttö, joilla oppilaat näkyvästi ilmaisevat uskonnollisen suuntautumisensa. Tämän lain voitiin nähdä horjuttavan oikeudellista tasapainoa, ja ennen kaikkea sen nähtiin koskevan islamilaista huivia, vaikka se näennäisesti koski myös esimerkiksi juutalaisten kippaa ja ylimitoitettuja kristillisiä ristejä. (Jones 2009, 66.)

Jos ottaa huomioon, että alle 1500 muslimiopiskelijanaista käytti huivia, on hämmästyttävää, miksi tämä kysymys on niin syvästi esillä Ranskan politiikassa. Ranskan tilanteessa on kuitenkin huomioitava, että Ranska on poikkeus Länsi-Euroopassa, sillä se harjoittaa muslimia kohtaan rajoittavaa politiikkaa. (Kuru 2012, 105-106.) Ranskassa suhtaudutaan yleisesti ottaenkin rajoittavammin uskontoon, joten tätä ei yksin voida selittää islamofobialla tai maahanmuuttajavastaisuudella. On kuitenkin selvää, että huivista tuli Ranskassa sekä julkinen että yksityinen huoli, sillä se itsessään toimi merkinä julkisen ja yksityisen tilan välillä. Huivia koskevat julkiset keskustelut heijastivat myös tapoja, joilla muslimitytöt ja - naiset suljettiin pois laajemmasta ranskalaisesta yhteisöstä. (Jones 2009, 69.)

Islamin ja muslimien tuomien haasteiden edessä maalliselle tasavallalle Ranska on kuitenkin pyrkinyt myönteisiin toimiin muslimien integroitumisen edistämiseksi ja keksimään ratkaisuja islamikysymykseen. (Viorst 1996, 79.) Ranska ei kuitenkaan tunnu olevan kovinkaan valmis ottamaan vastaan muslimien uskonnollisia käytäntöjä. Ranskan muslimit ovat joutuneet käyttämään paljon aikaa esimerkiksi taisteluihin huiviasiasta, joten heillä ei juuri ole resursseja, joita he voisivat käyttää esimerkiksi yksityisten islamilaisten koulujen avaamiseen. Ranskalaiset muslimit näyttävät pyrkivän ainoastaan saamaan jonkinlaisen uskonnonvapauden sen sijaan, että he pyrkisivät luomaan itselleen kukoistavan kulttuurisen ja henkisen elämän. (Fretzer & Soper 2005, 97.) Tähän vaikuttaa varmasti se, että Ranskan islamia koskeva politiikka tuntuu olevan voimakkaasti sidoksissa Ranskan hallitsevaan laïcité-periaatteeseen. Vaikka jotkut ranskalaiset muslimit, erityisesti nuoret, eivät juuri luota laïcité-ihanteeseen, he silti toivovat, että heitä kohdellaan tasavertaisina, vaikka he ilmaisevatkin omaa moniarvoista identiteettiään. (Fredette 2014, 53.)

4.2 Laïcité

Merkittävän laïcité-käsitteestä tutkielmani kannalta tekee se, että se näyttää olevan ranskalainen vastaus uhkaavaksi koettuun islamin läsnäoloon Ranskassa. Ennen kuin esitän määritelmän laïcitélle, koen tärkeäksi huomauttaa, että en käännä laïcité-sanaa, sillä vaikka se

voidaan ymmärtää sekularismin muotona, ei sekularismi itsessään käännöksenä kuitenkaan yksin toimi, sillä laïcitén merkitys on paljon monimutkaisempi ja se on jotain mikä on Ranskan oma erityispiirre sekularismille.

Mutta mitä laïcité sitten oikeastaan on? Ranskan hallitus määrittelee maallistumisen eli laïcitén omantunnonvapauden takaajana. Se mahdollistaa vapauden ilmaista uskomuksiaan tai vakaumuksiaan yleisen järjestyksen kunnioittamisen rajoissa. Maallisuus merkitsee siis valtion puolueettomuutta ja edellyttää kaikkien yhdenvertaisuutta lain edessä uskonnosta tai vakaumuksesta riippumatta. Se takaa kaikille oikeuden uskoa tai olla uskomatta ja oikeuden vapaaseen uskonnonharjoittamiseen, mutta yhtä lailla vapauden uskonnosta. Yksilöiden omantunnonvapaudesta laïcité ulottuu myös institutionaalisiin rajoituksiin. Laïcité nimittäin merkitsee myös valtion ja uskonnollisten järjestöjen erottamista toisistaan. Ranskan valtio ei tunnusta, rahoita tai tue mitään uskontoa. Lisäksi Ranskan valtio pysyy irrallaan uskonnollisten järjestöjen sisäisestä toiminnasta. Tämä erottelu mahdollistaa valtion, alueviranomaisten sekä julkisten palveluiden puolueettomuuden, mutta se ei tarkoita tai tavoittele käyttäjien eli kansalaisten puolueettomuutta. Laïcité ei siis ole mielipide muiden joukossa vaan vapaus omaan mielipiteeseen. Se ei ole uskomus, vaan periaate, joka mahdollistaa kaikki uskomukset ja vakaumukset, kunhan yleistä järjestystä kunnioitetaan. (Gouvernement 2015.) Laïcité ei siis tarkoita uskonnollista ilmaisua koskevia erityisiä sääntöjä vaan pikemminkin suojattua, etuoikeutettua ja monikäyttöistä sosiaalista tilaa, jossa tasavaltaiset periaatteet voivat säilyä ja menestyä. (Bowen 2007, 31.) Laïcitén voidaan siis nähdä määrittelevän julkisen tilan luonteen.

Ranskassa laïcité otettiin käyttöön poliittisena ratkaisuna. Ranskalaiselle kerronnalle laïcitéstä on hyvin keskeistä ajatus uskonnosta vapautumisesta. Se oli historiallinen prosessi, jossa julkiset instituutiot vapautuivat uskonnon vallasta. Tämä maallinen malli mahdollistaisi ”kaikkien ranskalaisten yhdenvertaisuuden lain edessä, kaikkien uskontojen vapauden... ja kansalaisoikeudet, jotka taataan ilman uskonnollisia ehtoja”. Laïcité tunnustettiin ensimmäisen kerran virallisesti Ranskan perustuslaissa vuonna 1946. (Baubérot 2014, 103.)

Laïcitén periaate on ainutlaatuinen maailmassa. Sitä ei kuitenkaan suojaa se, että se on laillinen, sillä se on jo pitkään ollut kiistanalainen niin kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Periaate nähdään usein suvaitsemattomuutena ja syrjinnän mahdollistajana. Suurin yhteenotto tapahtuu laïcitén ja muslimiväestön välillä. (Bukhtawer & Tahama 2022, 60.)

4.2.1 Laïcitén historiaa

Laki kirkon ja valtion erottamisesta hyväksyttiin vuosisatoja kestäneiden kovien poliittis-uskonnollisten konfliktien jälkeen. Ranskan historiaa on nimittäin värittänyt kirkkoon liittyvät konfliktit. Merkittävimpiä tapahtumia olivat esimerkiksi juutalaisten karkoittaminen keskiajalla, Ranskan uskonsodat 1500-luvulla ja ”kahden Ranskan” konflikti. 1905 vuoden lailla poliittinen ja uskonnollinen rauha saatiin vähitellen aikaan. (Baubérot 2014, 104.)

Vuoden 1905 lailla kirkko ja valtio erotettiin toisistaan ja laki niin sanotusti perusti laïcitén, vaikka laissa ei vielä nimenomaisesti mainittu termiä laïcité (Vie publique 2022). Laista tuli kirkonvastaisen politiikan kruunu, sillä se lopetti konkordatin ja poisti neljän tunnustetun uskonnon oikeudellisen aseman, mukaan lukien papiston palkkaukseen ja muihin kuluihin myönnettävän julkisen rahoituksen. Lailla siis vahvistettiin valtion puolueettomuus kaikkia uskontoja kohtaan. Kirkon ja valtion erottaminen ei kuitenkaan ollut absoluuttista, ja joitakin järjestelyjä pidettiin vielä voimassa. Lakia sovellettiin esimerkiksi Ranskan siirtomaissa ja Algeriassa, jossa islamia kohdeltiin edelleen ”tunnustettuna uskontona”, jota Ranskan valtio suojasi ja valvoi tarkasti. Laïcitéstä syntyi siis kansallinen perintö, kun laista tuli kultainen sääntö uskontojen ja julkisten viranomaisten välisille suhteille. (Baubérot 2014, 104-105.)

Vuoden 1905 laki siis ikään kuin perusti laïcitén ja se painotti valtion ja kirkon erottamisesta. Vuonna 1946 puolestaan laïcité tunnustettiin ensimmäisen kerran virallisesti Ranskan perustuslaissa. Laïcitén käsitys perustuslaissa oli vielä laajempi ja kattavampi verrattuna vuoden 1905 lakiin. Vuoden 1905 laki korosti kirkon ja valtion erottamista toisistaan kun taas vuoden 1946 perustuslaissa laïcité keskittyi ennen kaikkea yksilöiden omantunnonvapauden suojelemiseen.

Vaikka nykypäivän ”modernia” laïcitéä pidetään vähemmän separatistisena, sen neutraalisuuskäsitys on kuitenkin sitäkin laajempi. Vuoden 1905 lain mukaan nimittäin ainoastaan julkisten virkamiesten tuli olla uskonnollisesti neutraaleja, sillä he edustavat maallista valtiota. Kuitenkin kuten tutkielmani on jo tähän mennessä osoittanut, tänä päivänä uskonnollisten symbolien rajoittavuus on levinnyt esimerkiksi koulujen oppilaisiin asti viimeistään vuoden 2004 lain seurauksena. Baubérot, jota voidaan pitää niin sanottuna laïcitén isänä Ranskassa esittää, että vaikka Ranskan vallankumouksen alku oli vakiinnuttanut omantunnonvapauden ja uskonnonvapauden, absolutistinen tasavalta otti nopeasti absolutistisen monarkian paikan. Kaksi vuosisataa myöhemmin vallankumouksesta, laïcitéstä edistettiin uusjakobiinista käsitystä, vaikka Ranskan laïcitén perustajat vastustivat

jakobinismia. Tämä uusjakobinistinen näkemys piti kiinni ajatuksesta ”abstraktista kansalaisesta”, joka on uskonnollisesti neutraali julkisessa tilassa. Baubérot myös esittää, että syy miksi tästä ajatuksesta on nykyään tullut suosittu, nojaa voimakkaasti sen soveltamiseen muslimiväestöön. (Baubéro 2014, 107.)

Toisin kuin Ranskan ensimmäinen ja toinen tasavalta, kolmas tasavalta säilytti 1880-luvun alusta lähtien vakaan ja kestävänsä valta-aseman. Kolmannen tasavallan kannattajat halusivat rajoittaa monarkistisiin voimiin kytköksissä olleen katolisen kirkon poliittista ja yhteiskunnallista vaikutusvaltaa. 1880-luvulla useat käyttöön otetut lait todistivat tätä halua, ja lait voitiin nähdä kirkonvastaisina. (Baubérot 2014, 105.) Erityisen ratkaiseva oli vuosi 1882, kun koulun ja kirkon erottaminen toisistaan aloitettiin Jules Ferryn laeilla ja käyttöön otettiin uskonnollisesti neutraali valtion koulujärjestelmä. (France Diplomacy 2023.) Lisäksi esimerkiksi vuonna 1884 palautettiin oikeus avioeroon ja vuonna 1887 hautajaiset maallistettiin. (Baubérot 2014, 105.)

Historiallisesta näkökulmasta laïcité edustaa yleistä tahtoa ja yhteistä hyvää. Se on historiallinen objekti, joka syntyi katkerista taisteluista, johti yhteiskuntasopimuksen syntymiseen ja vahvistettiin laissa (1905) ja lopulta perustuslaeissa (1946, 1958). Se on siis saavuttanut perustan, josta voidaan johtaa uusia lakeja ja asetuksia, kuten vuoden 2004 laki uskonnollisten merkkien kantamisen sääntelystä julkisessa tilassa osoittaa. Todellisuudessa mitään helppoa tai vakaata pohjaa, josta olisi helppo ammentaa uusia lakeja, ei ole. Tälläkin hetkellä laïcité ensikädessä tarjoaa kiivaita keskusteluja siitä, mitä laïcitén tulisi olla ja miten muslimien tulisi toimia yhteiskunnassa, mutta ei niinkään vakaan oikeudellisen ja kulttuurisen kehyksen valossa vaan sen valossa, että Ranska oli, on ja tulee olemaan yhä epävarmempi. (Bowen 2007, 34-35.)

4.2.2 Laïcitén tulkinnat

Laïcitéstä on syntynyt kaksi osittain ristiriitaista maallikkokäsitystä, jotka eroavat toisistaan erityisesti siinä, miten suvaitsevaisesti ne suhtautuvat uskonnollisten symbolien läsnäoloon julkisilla paikoilla. Toisessa käsityksessä, jota usein kutsutaan ”perinteiseksi laïcitéksi” tai jopa ”pehmeäksi” laïcitéksi, korostetaan jokaisen yksilön vapautta harjoittaa uskontoa, uskontojen välistä tasa-arvoa ja kaikkien uskontojen kunnioittamista. Toisessa käsityksessä, joka voidaan nähdä rajoittavampana ja ”tiukkana” käsityksenä laïcitéstä, valtion uskonnollisen neutraaliuden periaate ulotetaan koskemaan kaikkia kansalaisia, minkä seurauksena kaikki uskonnolliset symbolit karkoitetaan julkisesta tilasta. Tämän käsityksen

mukaan, uskonnolliset merkit ja symbolit tulisi siis rajoittaa yksityiseen tilaan. Tämä ilmeni erityisesti asteittain 1980-luvulla, kun keskustelu huivien käytöstä kouluissa oli pinnalla. (Cohu & Testé & Maisonneuve 2021, 104.) ”Tiukan” laicitén kannattajia löytää eniten feministien, republikaanisen vasemmiston ja suurimpien opettajien amattiliittojen joukosta. Yleensä tämä ”tiukka” laicité muotoillaan siten, että Ranskan kansalaiset voivat yksityiselämässään uskoa siihen uskontoon mihin haluavat tai olla uskomatta, mutta se on yksilön henkilökohtainen ja yksityinen asia, johon valtio ei saa puuttua. Tämä versio laicitésta ei siis tee poikkeuksia uskonnollisille käytännöille, jotka ovat ristiriidassa maallisten lakien tai asetusten kanssa. Kaikkien on siis alistuttava näihin sääntöihin ja periaatteisiin, kunhan ne on laadittu demokraattisesti ja antavat mahdollisuuden yksilön vakaumuksen täysin vapaaseen ilmaisuun. ”Pehmeää” versiota laicitésta puolestaan edustaa paljon monikulttuurisen vasemmiston kannattajat, suuri osa Ranskan muslimeista ja monet ihmisoikeusaktivistit. Tämän tulkinnan mukaan valtion tulisi kunnioittaa kaikkia uskonnollisia vakaumuksia ja myös suojella uskonnon harjoittamista esimerkiksi rahoittamalla yksityisiä uskonnollisia kouluja. Pehmeän version edustajat eivät halua rajoittaa uskontoa yksityiseen tilaan, vaan he haluavat rohkaista uskontojen välistä ymmärrystä ja vuoropuhelua myös esimerkiksi julkisissa kouluissa. (Fetzer & Soper 2005, 73-74.)

4.2.3 Laicité Ranskassa tänä päivänä

Vuoden 1905 lain tarkoituksena ei ollut koskaan poistaa uskontoa julkisesta tilasta kokonaan. Kuitenkin 1990-luvulta lähtien laicitén tulkinta on muuttunut yhä tiukemmaksi ja epäliberaalimmaksi. Oikeistopoliitikko François Baroin on esittänyt, että ”Kahden Ranskan” -konfliktin päättymisen myötä laicitén on voitu nähdä siirtyvän uskonnolliselta ja poliittiselta alueelta ”kulttuuriselle alueelle”. Siitä on tehty ranskalaisen identiteetin tunnusmerkki. (Baubérot 2014, 109.) Uusi laicité ei siis enää liity katolilaisiin tai kirkon ja valtion erottamiseen, vaan sen taustalla on täysin uudet syyt. Viime vuosisadan aikana taistelukenttä on siis muuttunut dramaattisesti. Sata vuotta sitten sekularistien tärkein syy oli taistella enemmistöuskontoa vastaan, mutta nykyään suuri yleisö keskittyy pääasiassa vähemmistöuskonto islamiin, josta on tullut Ranskan toiseksi suurin uskonto. (Baubérot & Fainberg 2014, 86.)

Vaikka kristityt ja juutalaiset ovat vuosikymmenien saatossa onnistuneet solmimaan epämiellyttävän rauhan laicitén kanssa siirtämällä uskonnon ilmaisun yksityiseen tilaan, on muslimien asettuminen Ranskaan kuitenkin häirinnyt tätä rauhaa. Islam on aiheuttanut

hämmennystä julkisen ja yksityisen tilan rajoista ja se on johtanut kiistoihin uskonnonvapaudesta ja poliittisesta suvaitsevaisuudesta. (Cesari 2002, 1-2.) Nimenomaan uskonnon tukahduttaminen julkisella alueella on luonut suuren ristiriidan maallisen valtion ja muslimien välillä (Bukhtawer & Tahama 2022, 60). Ranskan kymmeniä vuosia kestänyt huivikeskustelu, joka on ajankohtainen vielä tänäkin päivänä, on yksi selvä esimerkki tästä. Näiden tapahtumien kautta laicitén on voitu nähdä toimivan eräänlaisena ”aseena” muslimien näkyvyyteen tähtäävässä politiikassa. Islam halutaan siirtää yksityiseen tilaan pois julkisesta tilasta assimilaation ja kansallisen identiteetin nimissä. Laicité saa siis muodon, jossa kyse ei ole enää vain valtion puolueetomuudesta vaan myös kansalaisten. Monet pitävät laicitéa republikaanisen universalismin kulmakivenä, mutta osa näkee sen juurikin syvästi vääristeltyinä ja aseena, jota käytetään tukahduttavan, syrjivän ja identitaarisen politiikan perustelemiseen. (Rim-Sarah Alouane 2021.)

Jos laicitéa tulkitsee vuoden 1905 lain mukaisesti se näyttäytyy hyvinkin avoimena periaatteena, mutta todellisuudessa se ei toteudu näin. Laicitén tarkoitus on mahdollistaa kaikille oikeus uskoa, mutta tämän päivän Ranskassa laicité ei kuitenkaan tunnu toteutuvan sen periaatteiden ja määritelmien mukaan. Jos kaikilla tulisi olla oikeus vapaaseen uskonnonharjoittamiseen, miksi esimerkiksi muslimeille on asetettu poliittisia rajoituksia ja uskonnollisten symboleiden näkyvyyttä on rajoitettu yhteiskunnassa. Tällöin voi pohtia toimitaanko todella laicitén periaatteiden mukaisesti vai onko laicité ottanut kokonaan uuden roolin ranskalaisessa yhteiskunnassa ja poliittisissa keskusteluissa.

Mielenkiintoista on myös pohtia onko globalisaation ja monikulttuurisuuden aikakaudella sekularismissa viime kädessä kyse kirkon ja valtion erottamisesta, vai onko se yritys pitää koossa yhteiskuntaa, jota kulttuurien ja identiteettipartikularismien uudelleen nousu on repinyt hajalle. Onko laicité siis siirtynyt kokonaan uskonnoista identiteettiin? Lisäksi laicité voidaan myös nähdä osittain epäjohdonmukaisena. Esimerkiksi ranskalaiset katedraalit saavat suuria julkisia tukia. Vaikka tätä perustellaan viittaamalla rakennusten historialliseen merkitykseen, sillä ne ovat osa Ranskan kulttuuriperintöä, ja näin ollen myös tuet ovat luonteeltaan maallisia, voi tässä kuitenkin havaita epäjohdonmukaisuutta. Lisäksi voidaan pohtia miksi valtiolliset juhlapyhät on sovitettu yhteen katolisten juhlapyhien kanssa ja miksi jotkut poliitikot määrittelevät Ranskan kristilliseksi perinteeksi.

Ranskan historia kuitenkin osoittaa miksi suurinosa näkee laicitén Ranskan perustamisen pilarina. Laicité jäsentee edelleen julkista keskustelua siitä, mikä on uskonnon oikea paikka

Ranskan politiikassa ja yhteiskunnassa. (Fetzer & Soper 2012, 69.) Muslimiväestön kasvaessa 1960-luvulla laïcitéstä tuli yleinen kehys Ranskan valtion uskonnollisia vähemmistöjä koskevan politiikan muotoilulle. Koska islam oli uhka laïcitélle, johti kehitys siihen, että Ranskan poliittiset päättäjät joituivat piirtämään uudelleen valtion ja muslimien välisten suhteiden sääntelyn rajoja. (Ramazan 2020, 62.) Laïcité on poliittisesti hyödyllinen juuri siksi, että sillä ei ole mitään tiettyä sovittua määritelmää, vaan se on ennen kaikkea kiistanalainen käsite, jota voidaan tulkita monin eri tavoin. (Bowen 2007, 34.) Lisäksi, kuten jo mainitsin, se on ollut keskeisessä asemassa keskusteluissa ja kiistoissa, jotka liittyvät muslimien läsnäoloon Ranskassa ja muslimeihin kohdistuvaan valtion politiikkaan (Ramazan 2020, 61). Sen takia laïcitén merkitys muslimeiden asemaa analysoidessa on erittäin merkittävä.

5 Islam ja muslimit eksistentiaalisena uhkana?

Analyysissäni tutkin miten Ranskan presidentti Emmanuel Macron on turvallistanut islamin ja muslimit poliittisissa diskursseissaan. Tutkielmani ensisijainen tarkoitus on keskittyä Macronin esittämiin islaminvastaisiin diskursseihin, mutta pyrin laajentamaan tutkielmaani pelkistä islaminvastaisista diskursseista siihen, miten islam ja muslimit on turvallistettu myös instituutioissa ja poliittisessa päätöksenteossa. (Cesari 2012, 433.) Diskurssien lisäksi pyrin siis tuomaan esille konkreettisia toimenpiteitä, jotka poikkeavat tavanomaisesta politiikasta silloin, kun ne koskevat muslimeja. Koska useimmiten turvallistaminen nähdään puheaktina ja turvallistaminen tapahtuu ensisijaisesti diskursseissa ja julkisissa keskusteluissa, aineistonani toimii Macronin pitämät kaksi puhetta vuodelta 2020 ja yksi haastattelu Al Jazeera televisioyhtiölle samana vuonna. Vuonna 2020 Macronin puheiden ja politiikan keskiössä nimittäin oli muslimien ja islamin rooli Ranskassa.

Islaminvastaisten diskurssien ja poliittisten rajoitusten lisäksi analysoin laicitén roolia tässä turvallistamisprosessissa. Onko laicité toiminut ennen kaikkea periaatteena, jota pitää suojella eksistentiaaliselta uhalta vai onko se enemmän toiminut työkaluna, jonka avulla itse turvallistamista on voitu perustella? Keskustelu laicitésta on nimittäin keskittynyt yhä enemmän muslimien käytäntöihin, ja muslimien paikkaa yhteiskunnassa on kyseenalaistettu sen varjolla. Laicité on myös ajansaatossa muuttunut uskonnollisen ratkaisun periaatteesta aina enemmän ja enemmän ranskalaisen identiteetin ilmaisuksi. Kun puhutaan laicitésta kyse on myös Ranskan tasavallan identiteetistä ja siitä, miten ranskalaiset voisivat elää yhdessä. Muslimeilla voidaan myös nähdä olevan oma symbolinen paikka Ranskan tasavallan sekularismidiskurssissa. Laicité on myös usein esillä kansalliseen turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä ja tässä laicitén diskurssissa merkittäväksi on noussut turvallisuuden korostaminen. Tietyllä tavalla laicitén voi myös nähdä esteenä islamin uskonnolliselle integraatiolle.

Kun vuonna 2017 Macron valittiin presidentiksi, Macronin teemana oli lupaus osallistavasta, avoimesta ja modernista yhteiskunnasta, jossa monikulttuurisuutta arvostettaisiin voimavarana (Gabon 2022). Monikulttuurisuuden lupaus, jota ei tasavaltaisessa Ranskassa juuri katsota hyvällä, ainakaan poliittisen eliitin linssin läpi, oli toiveikas ja antelias visio. Todellisuus oli kuitenkin hyvin erilainen, ja neljä vuotta myöhemmin Macron totesikin Al Jazeera haastattelussa; ”Parce que nous ne sommes pas un pays, une société qu'on appelle multiculturelle.” Monikulttuurisuus ei siis lopulta näyttäytynytäkään arvona, joka sopisi

tasavaltaiseen Ranskaan. Macronin vuosien 2017–2022 harjoittamaa politiikkaa on kritisoitu kovasti erityisesti muslimivähemmistön suunnalta. On esitetty, että Macronin johdolla ja pitkälti hänen hallituksensa islamia ja muslimeja koskevan keskustelun ja politiikan seurauksena Ranskasta olisi tullut huomattavasti islaminvastaisempi kuin ennen.

Seuraavaksi analysoin, miten islam ja muslimit ovat turvallistettu Macronin poliittisissa diskursseissa vuonna 2020. Ensimmäisessä analyysiosassa etsin Macronin puheista anti-islamistisia diskursseja ja perustelen, miten turvallistaminen on tapahtunut näissä diskursseissa. Tarkastelen anti-islamistisia diskursseja teemoittain – luotuina viholliskuvina sekä laicitén monimutkaisesta näkökulmasta. Lisäksi esitän, millainen rooli laicitélla on ollut näissä turvallistamisprosesseissa. Toisessa analyysiosassa puolestaan esitän Macronin lakiehdotuksen ”islamistista separatismia vastaan” ja pyrin osoittamaan, miten turvallistamisprosessin on voitu nähdä toteutuvan myös näissä poliittisissa rajoituksissa. Koska institutionaalisessa turvallistamisprosessissa laicitélla on myös mielenkiintoinen ja monimutkainen rooli, analysoin toisessa osiossa myös sitä.

5.1 Anti-islamistiset diskurssit

Anti-islamistiset diskurssit ovat islamin ja muslimien turvallistamisen selkein piirre, sillä turvallisuusuhat syntyvät juuri puheaktin kautta ja diskurssiivisen politiikan seurauksensa. Analyysissani lähdän liikkeelle Macronin esittämistä diskursseista, joissa turvallistamisen voi nähdä toteutuvan eksistentiaalisen uhan luomisena referenttiobjektille. Näissä Macronin esittämässä puheissa eksistentiaaliseksi uhaksi rakentuu islam ja muslimit, ja referenttiobjektina on sekä Ranskan valtio että sen tasavaltaiset periaatteet ja laicité. Turvallistamisen ollessa politisoinnin äärimmäinen versio, Macron politisoi puheissaan uskonnon eli antaa sille poliittisen luonteen. Tässä politisoinnin prosessissa myös laicité on ollut keskeisessä roolissa. Puheissa turvallistavana toimijana toimii Macron, mutta hänen voidaan nähdä puhuvan turvallisuudesta koko Ranskan yhteisön ja valtion puolesta. Macron siis artikuloi turvallisuutta koko valtion puolesta ja perustelee turvallistamisprosessin välttämättömyyttä sen turvallisuuden puolustamisella.

Kuten teoriaosiossani osoitin, turvallisuusuhat syntyvät puheaktin kautta. Poliittisissa diskursseissaan Macron on laajentanut turvallisuuden perinteiseltä sotilaalliselta aspektilta aina yhteiskuntaan ja politiikkaan saakka. Macron pyrkii puheissaan vakuuttamaan yleisönsä siitä, että käsillä on uhka, joka uhkaa koko Ranskan valtion olemassaoloa ja sen tasavaltaisia periaatteita. Macronin yleisöksi muodostuukin Ranskan kansalaiset. Macron pyrkii

rakentamaan jaettua ymmärrystä siitä, että islam ja muslimit voidaan nähdä uhkana, johon on kollektiivisesti vastattava. Macron pyrkii vakuuttamaan yleisönsä ja saamaan heidät hyväksymään kyseisen asian turvallisuusluonteen. Turvallistamisen toteutumiseksi yleisön eli Ranskan kansalaisten on myös oltava samaa mieltä Macronin esittämistä väitteistä.

Aineistona tässä osiossa toimii Macronin kaksi puhetta vuodelta 2020 ja yksi Macronin antama haastattelu Al Jazeera televisioyhtiölle samana vuonna. Ennen kuin siirryn itse analyysiin, taustoitan ensiksi analysoitavan aineiston. Valitsin kyseiset puheet aineistokseni, sillä niissä ilmentyy hyvin islamin ja muslimien merkitys sekä ajankohtaisuus Ranskassa ja ranskalaisessa poliittisessa keskustelussa. Ensimmäinen valitsemani puhe on Macronin pitämä puhe Samuel Patyn hautajaisissa 21. lokakuuta 2020 La Sarbonnessa. Ranskalainen historian ja maantiedon opettaja Samuel Paty murhattiin raa’asti 16. lokakuuta 2020 sen jälkeen, kun hän oli näyttänyt oppilailleen lokakuun alussa profeetta Muhammedin pilakuvia sananvapautta koskeneen oppitunnin aikana. Murhan takana oli 18-vuotias venäläinen muslimi, Abdoullakh Anzorov, jolla oli pakolaisasema Ranskassa. Ranskalaiset viranomaiset olivat vakuuttuneita siitä, että Anzorov oli radikalisoitunut. Yleinen ilmapiiri Ranskassa murhan jälkeen oli tuomita murha ja kunnioittaa Patyn muistoa. Ranskalaiset vakuuttivat, että he eivät suostu pelkäämään terrorismin edessä ja seisoivat yhä vahvasti sananvapauden puolella. Samuel Patyn murha pilakuvien esittämisen takia kiteyttääkin taitavasti kaksi ranskalaisessa keskustelussa voimakkaasti läsnä olevaa teemaa – mitkä ovat sananvapauden rajat ja miten muslimit tulisi integroida ranskalaiseen yhteiskuntaan? (Heiskanen 2020.)

Toinen valitsemani puhe on Macronin puhe Les Mureauxissa 2. lokakuuta 2020. Puheessaan Macron esitteli yksityiskohtaisesti suunnitelmansa uudesta lakiehdotuksesta, jonka tarkoituksena on torjua uskonnollisten lakien suosimista Ranskan tasavaltaiisten ja maallisten arvojen kustannuksella. Mainitsemisen arvoista on myös se, että puheen aikaan Ranskassa oli juuri käynnistynyt vuoden 2015 Charlie Hebdo -iskujen oikeudenkäynti. (Heiskanen 2020.) Vaikka näillä ei suoraan ole mitään yhteyttä toisiinsa, kuvaa tilanne kuitenkin hyvin Ranskan poliittista tilaa islamin ja muslimien suhteen. Analysoin kyseistä puhetta seuraavassa osiossa poliittisten rajoitusten näkökulmasta, mutta puhe tarjoaa myös anti-islamistisia diskursseja, joiden voidaan nähdä täyttävän turvallistamisen kriteereitä. Lakiehdotus myös osoittaa yleisön merkityksen turvallistamisprosessissa. Tällaisen lakiehdotuksen mahdollisuus on osoittanut, että Macronin eksistentiaalisen uhan argumentointi on saanut sen verran kannatusta, että hänen on ollut mahdollista luoda ehdotus, josta käsin hätätoimenpiteet ja

esimerkiksi poliittiset rajoitukset eksistentiaalista uhkaa vastaan on ollut mahdollista legitimoida.

Viimeinen aineisto, jonka valitsin analyysiani varten on Macronin haastattelu qatarilaiselle Al Jazeera televisioyhtiölle. Macronin puhe Les Mureauxissa herätti paljon närkästystä muslimiyhteisön keskuudessa sekä Ranskassa että ulkomailla, erityisesti muslimimaissa. Ranskaa vastaan pantiin täytäntöön boikotteja, ja useat johtajat myös arvostelivat Macronia ankarasti. Tässä yhteydessä Macron päätti antaa kyseisen haastattelun selvittääkseen ja selittääkseen väärinymmärrykset, jotka seurasivat hänen puheestaan Les Mureauxissa. Mielenkiintoisen haastattelusta tekeekin se, että Macronin ensisijaisena tarkoituksena oli nimenomaan todistaa, että puheessaan hänen ei ollut tarkoitus ”hyökätä” islamia tai muslimeja vastaan. Haastattelu käytiinkin pitkälti samojen kysymysten äärellä eli islamin ja muslimien paikasta ja asemasta Ranskassa. Kyseinen haastattelu mielestäni sitoo myös valitsemani aineistot hyvin yhteen, sillä kuten jo mainitsin, haastattelu osoittaa kuinka keskeisessä roolissa keskustelut muslimeista ja islamista todellisuudessa ovat Ranskassa ja kuinka se on kantautunut myös muualle maailmaan.

Kun islamista ja muslimeista puhutaan anti-islamilaissä diskursseissa, on Macronin puheista mahdollista löytää teemat, joiden avulla hän pyrkii rakentamaan ja oikeuttamaan anti-islamistiset diskurssinsa. Analyysiosiossani kokonaisuudessaan käsittelen sekä anti-islamilaisiä diskursseja että institutionaalisia rajoituksia, joita Macron on toteuttanut. Anti-islamistisia diskursseja analysoin kuitenkin vielä teemoittain. Teemat, jotka olen löytänyt diskursseista ovat seuraavanlaiset: muslimeista ja islamista rakennettu viholliskuva ja laicitén monimutkainen rooli sekä referenttiobjektina että perusteluna turvallistamiselle. Seuraavaksi pyrinkin osoittamaan, miten Macron on puheissaan toteuttanut turvallistamiseen vaadittavan puheaktin.

5.1.1 Viholliskuva

Ensimmäinen Macronin anti-islamistisissa diskursseissa esille noussut teema on viholliskuvan luominen muslimeista. Vaikka viholliskuva ei tutkimuksessani saa sen suurempaa merkitystä, koen kuitenkin tärkeäksi viholliskuvan suurien linjojen pohjustamisen. Viholliskuvatutkimus perustuu ajatukseen, jonka mukaan yhteisöllinen elämä vaatii erottelua minun ja ei-minun, ystävän ja vihollisen sekä meidän ja toisen välillä. Tämä erottelu ei kuitenkaan ole objektiivisesti olemassa, vaan se luodaan myyttisesti. Toisesta ryhmästä luodaan siis stereotyyppiset käsitykset ja vihollinen kuvataan tietyllä tavalla. Viholliskuvan luomisessa ei

kuitenkaan ole kyse pelkästään ”meidän” ja ”toisen” määrittelystä vaan myös siitä, mistä hyvän ja pahan vastakohtaisuudesta uskotaan olevan kysymys ja mitä tuo uskomus kertoo ”meistä hyvistä”. (Harle 1991, 15-16.) Esimerkiksi Macronin luodessa muslimeista toista, voidaan tässä nähdä viholliskuvan luomista ja erottelua meidän ja heidän välillä. Tietyllä tavalla Macronin voidaan myös nähdä luovan viholliskuvaa muslimiyhteisön sisällä – Macronin diskursseissa nimittäin esiintyy ajatus ”hyvästä” ja ”pahasta” muslimista. Lisäksi viholliskuvan periaatteet soveltuvat myös hyvin turvallistamisprosessiin, jossa eksistentiaalinen uhka luodaan nimenomaan mielikuville eikä objektiiviselle totuudelle. Itse analyysissä en aio analysoida diskursseja viholliskuvatutkimuksen viitekehyksessä, sillä ensisijainen painopisteeni on turvallistamisprosessissa. Analyysissäni on kuitenkin helposti havaittavissa, milloin turvallistamisprosessissa myös viholliskuvaa on luotu.

Puheensa La Sarbonnessa Macron aloittaa vahvasti toteamalla; ” *Le mal, je l’ai nommé* ” viitaten radikaaliin islamismiin, joka johtaa terrorismiin. Turvallistaminen tapahtuukin heti puheen alussa – Macron on nyt antanut yhteiselle viholliselle nimen. Turvallistaminen tapahtuu tässä itseviitteellisesti – kun Macron nimeää turvallisuusuhan, tulee siitä turvallisuuskysymys. Vaikkakin Macron painottaa juuri islamistista separatismia, joka ei missään nimessä ole sama asia kuin islam, on näiden välillä kuitenkin suora kausaliteetti. Näin ollen eksistentiaalisen uhkakuvan voidaan helposti ajatella siirtyvän pelkästä islamistisesta separatismista aina islamiin ja muslimeihin asti. Erityisesti tämä kausaliteetti tulee esille, kun Macron puheessaan toteaa, että Paty ei ollut islamin uskon vihollinen; hän oli lukenut Koraania ja oli kiinnostunut muslimien sivilisaatiosta. Näin Macron yhdistää Koraanin ja muslimit islamistiseen separatismiin ja rakentaa tämän kaltaisen diskurssin avulla niistä turvallisuusuhkia.

...une victime de plus du terrorisme gratuit. Après tout, il n’était pas la cible principale des islamistes, il ne faisait qu’enseigner. Il n’était pas l’ennemi de la religion dont ils se servent, il avait lu le Coran, il respectait ses élèves, quelles que soient leurs croyances, il s’intéressait à la civilisation musulmane.

Macronin luoma viholliskuva muslimeista tulee esille myös hänen puheessaan Les Mureauxissa. Koska puheen tarkoitus Macronille oli esitellä tämä uusi lakiesitys islamistista separatismia vastaan, islam ja muslimit olivat luonnollisesti merkittävässä roolissa puheessa ja puheen tarkoitus oli selvä. Macron nimeää puheessaan taas yhteisen vihollisen – islamistisen separatismia. Kyseessä on yhteinen vihollinen, jonka tavoite on rikkoa tasavallan lakeja sekä luoda rinnakkainen järjestys, luoda uusia arvoja ja lopulta ottaa täydellinen

hallinta yhteiskunnasta. Tässä puheaktissa voidaan selvästi huomata, miten Macron konstruoi islamistisesta separatismista uhan esittämällä konkreettisia mahdollisia uhkia, mitä islamistisesta separatismista voi seurata. Esimerkkien avulla Macron pyrkii vakuuttamaan yleisönsä uhan todellisuudesta. Seuraavaksi Macron toteaa, että Ranskan haasteena on taistella joidenkin ihmisten uskonnon nimissä harjoittamaa ajalehtimistä vastaan, jotta ne, jotka haluavat uskoa islamiin eivät joudu hyökkäyksen kohteeksi.

Ce qui est aujourd'hui notre défi c'est de lutter contre la dérive de certains au nom de la religion en veillant à ce que ne soient pas visés ceux qui veulent croire en l'islam et sont pleinement citoyens de notre République. Et au fond depuis des années, nous sommes encombrés par cette réalité.

Tällaisilla toteamuksilla Macron pyrkii siirtämään ongelman pois islamista, mutta samalla hän korostaa diskurssia ”hyvän” ja ”pahan” muslimin välillä, joka asettaa kaikki muslimit kuitenkin samaan homogeneeseen kategoriaan. Myös diskurssi toiseudesta ja toiseuden rakentamisesta korostuu. Näin ollen turvallistamisen voidaan olettaa tapahtuvan islamia ja muslimeita kohtaan. Vielä lisää vaikuttavuutta tälle argumentille antaa Macronin toteamus, että *”L'islam est une religion qui vit une crise aujourd'hui, partout dans le monde.”*¹ Tässä toteamuksessa Macron ei edes yritä tehdä eroa islamin ja islamismin välillä, vaan toteaa islamin olevan kriisissä kaikkialla maailmassa. Macron rakentaa islamista sosiaalisena ilmiönä turvallisuusuhan ja sanomalla islamin olevan kriisissä, hän pyrkii taas kerran vakuuttamaan yleisönsä tämän kriisin luoman uhan todellisuudesta. Lisäksi laajentamalla tämän ongelman, joka on seurausta islamista, muuallekin maailmaan kuin vain Ranskaan, voidaan Macronin nähdä dramatisoivan tätä turvallisuusuhkaa ja pyrkivän asettamaan sen korkean prioriteetin kysymykseksi. Macron käyttää retorista rakennetta, jolla hän pyrkii vakuuttamaan yleisönsä menestyksekkäästi. Vaikka Macron pyrkii eristämään radikaalin islamismin ongelman islamista, hän kuitenkin tuntuu tippuvan siihen ansaan, jossa hän stigmatisoi koko uskonnon. Ennen kuin Macron siirtyy esittelemään poliittisia ratkaisuja, joita hän ehdottaa radikaalin islamismin torjumiseksi, hän vielä toteaa, että tämä todellisuus jossa radikaali islamismi tapahtuu, koskee ranskalaisia ja se iskee heihin. Ja taas kerran vihollinen on nimettävä.

Cette réalité nous touche, nous frappe. Elle a grandi ces dernières années. Il faut la nommer.

¹ Tutkielman otsikko on lainaus Emmanuel Macronilta.

Myös Macronin antamassa haastattelussa viholliskuvan voidaan nähdä rakentuvan samoille käsityksille kuin muissakin puheissa. Kun haastattelija kysyy Macronilta, onko kriisi ennen kaikkea muslimiyhteiskunnissa eikä niinkään islamissa, Macron toteaa, että kriisi on yhteiskuntien sisällä. Kaikkialla on yksilöitä, jotka islamin nimissä syyllistyvät pahoihin tekoihin, kuten terroritekoihin, suuriin väkivallantekoihin ja poliittisiin suunnitelmiin, jotka ovat täysin ristiriidassa Ranskan arvojen kanssa, ja joiden väkivaltaisilla ääriaineeksilla on yhteys terrorismiin. Tämän argumentin hän päättää sanomalla, että nämä ovat ne ihmiset, jotka ovat vaaraksi yhteiskunnallemme. Macronin viitatessa kriisin olevan sisällä yhteiskunnissa voidaan huomata, miten Macron luo taas Ranskan yhteiskunnasta referenttiobjektin, joka on uhattuna. Yhteiskunta on uhattuna, kun islamista muodostuu äärimmäisyys ja ideologia. Eksistentiaaliseksi uhaksi muodostuu taas ”ne ihmiset”, jotka tekevät terroritekoja islamin nimissä.

La crise, elle est au sein de nos sociétés parce que nous avons partout des individus qui, au nom d'une religion, d'ailleurs souvent en la connaissant mal, avec la complicité parfois de gens qui la connaissent mieux ou prétendent mieux la connaître, commettent le pire : des actes terroristes, des actes d'une grande violence et des projets politiques qui sont complètement contraires à nos valeurs et à la capacité à vivre ensemble. C'est ce qui va justement de ces extrémistes violents jusqu'au terrorisme. Ces personnes-là sont un danger pour nos sociétés et nous le vivons.

Macron jatkaa vastaustaan toteamalla, että ”emme voi käyttäytyä niin kuin mikään ei olisi pielessä... nämä ihmiset eivät tee näitä tekoja minkään muun nimissä (kuin islamin)”. Ja taas kerran islam ja siihen uskovat ovat turvallistettu. Kun Macron rakentaa muslimista ja islamista vihollista, se luo tunteen poikkeuksellisuudesta ja kiireellisyydestä.

5.1.2 Laïcitén rooli referenttiobjektina

Toinen selkeä teema, joka esiintyy Macronin anti-islamistissa diskursseissa on laïcitén erityisen monimutkainen rooli. Diskursseissa laïcité saa roolin sekä referenttiobjektina, joka on uhattuna että periaatteena, jonka avulla Macron pyrkii oikeuttamaan tarvettaan turvallistamiselle. Tässä kappaleessa käsittelem laïcitén roolia erityisesti Ranskan vapauden edustajana eli referenttiobjektina, joka on uhattuna.

Macronin La Sarbonnessa pitämän puheen edetessä, hän rakentaa diskurssia Ranskan tasavaltaisille periaatteille. Macron korostaa Patya opettajana, joka otti tehtäväkseen kasvattaa oppilaistaan tasavaltalaisia kansalaisia. Tässä Macron rakentaa tasavaltalaisuudesta periaatteen ja arvon, joka ei missään nimessä saa olla uhattuna. Yhdistämällä islamistisen separatismia ja

tasavaltaiset arvot Patyn kuolemaan, Macron onnistuu rakentamaan turvallisuuskysymyksen ylimmän prioriteetin kysymyksenä. Macron esittääkin, että Samuel Paty murhattiin juuri siksi, että hän ilmensi tasavaltaa. Laïcitén rooli tässä puheessa onkin ennen kaikkea esiintyä periaatteena, joka ei saa olla uhattuna. Sen sijaan, että Macron olisi käyttänyt laïcitéä periaattena, jonka taakse piilottaa ja perustella sanoittamansa turvallistamisen, hän esittää sen makrotason referenttiuhkana isommassa kuvassa, jossa koko Ranskan valtio on uhattuna.

...Samuel Paty fut tué précisément pour tout cela. Parce qu'il incarnait la République...

Puheen lopussa Macron vetoaa vielä Ranskan vapauteen. Hän julistaa aikovansa jatkaa taistelua vapauden puolesta.

Nous continuerons, oui, ce combat pour la liberté et pour la raison don't vous êtes désormais le visage parce que nous vous le devons, parce que nous nous le devons, parce qu'en France, professeur, les Lumières ne s'éteignent jamais. Vive la République. Vive la France.

Tasavaltaiten periaatteiden lisäksi uhattuna on myös Ranskan vapaus. Referenttiobjektina kokonaisuudessaan tässä puheessa voidaan siis nähdä olevan Ranskan valtio, mutta yksityiskohtaisemmin tarkasteltuna Macronin rakentamina referenttiobjekteina voidaan nähdä tasavaltaiset periaatteet ja arvot sekä Ranskan vapaus islamistiselta separatismilta. Kyseissä puheessa laïcitékin esiintyy ennen kaikkea arvona, joka on uhattuna ja jota tulee puolustaa.

Haastattelun alussa haastatteli ja Macron keskustelevat islamin ja muslimeiden paikasta Ranskassa sekä miten esimerkiksi sanan- ja ilmaisunvapaus voi loukata muslimeita. Macron vetoaa laïcitéen periaatteeseen ja toteaa, että hänen on suojeltava tätä vapautta. Haastattelussa laïcité saa taas roolin periaatteena, jota on suojeltava.

Ça veut dire que dans notre pays, la France, quiconque qui est journaliste peut s'exprimer librement sur le Président de la République, le Gouvernement, la majorité politique comme la minorité et sur le reste du monde. Dans cette liberté d'expression, il y a la possibilité aussi de dessiner, de caricaturer. Ça, c'est notre droit.

Ranskassa kaikilla on vapaus ilmaista mielipiteensä esimerkiksi satiirin kautta. Laïcitén lisäksi tässä diskurssissa myös tasavaltaiset periaatteet saavat painoarvoa ja roolin periaatteina, joita on suojeltava.

Mielenkiintoinen laïcité-diskurssi haastattelussa esiintyy myös, kun haastatteli ja toteaa ranskalaisen laïcitén antavan sellaisen vaikutelman, että se on yliherkkä uskonnollisille

tosiasioille. Macron puolestaan toteaa, että hänestä taas tuntuu joskus, että juuri uskonnot ovat yliherkkiä ranskalaiselle maallistumiselle. Macronin voidaan tässä kommentissa ajatella rakentavan uskonnosta uhkaa Ranskan laïcitélle. Kun tarkastellaan kontekstia ja keskustelua, jossa Macron esittää kyseisen kommentin, voidaan hänen olettaa viittaavan juuri islamiin. Laïcité on siis taas periaate, josta Macron rakentaa referenttiobjektia, jonka eksistentiaalisena uhkana esiintyy islam.

J'ai parfois le sentiment que c'est certaines religions qui sont hypersensibles aussi à la laïcité française.

Macronin Les Mureauxissa pitämän puheen edetessä on myös selkeää, miten laïcité on sekoittunut kansalliseen identiteettiin ja kansalliseen turvallisuuteen liittyviin kysymyksiin. Heti puheen alussa Macron alleviivaa, että ongelma ei ole ”laïcité” vaan ongelma on islamistinen separatismi. Macron pyrkii perustelemaan, että islamistinen separatismi ei kumpua laïcitéstä, sillä kaikilla on oikeus uskoa tai olla uskomatta. Se tarkoittaa sitä, että valtio on neutraali uskonnon suhteen, mutta sen tarkoitus ei ole poistaa uskontoa yhteiskunnasta tai julkisesta tilasta. Ranskan valtio ei siis ole pyrkinyt pyyhkimään islamia pois yhteiskunnasta. Macron pyrkii perustelemaan, että islamia ei ole ajettu yksityiseen tilaan yhtään sen enempää kuin mitään muutakaan uskontoa, ja että laïcitén, tällaisena kuin se on, ei ole tarkoitus ajaa mitään uskontoa äärimmäisyyksiin. Taustalla voidaan siis nähdä olevan ajatus siitä, että laïcitéä ei voi syyttää siitä, että islam on omannut myös äärimmäisiä muotoja. Mielenkiintoista on kuitenkin huomata, miten puheessa Macron vakuuttaa, että uskontoa ei ole siirretty pois julkisesta tilasta, vaikka todellisuudessa esimerkiksi huivikielto voidaan nimenomaan nähdä uskonnon poistamisena julkisesta tilasta. Hän jatkaa puhetta vetoamalla siihen, että valtio ei saa antaa periksi niille, jotka sekularismin periaatteen nimissä yrittävät lietsoa erimielisyyksiä ja vastakkainasetteluja. Macron tekee siis erottelun sen välillä mikä on uhattuna ja mikä sitä uhkaa; laïcité ja islamistinen separatismi. Macron tuntuu ottavan oikeudekseen instrumentalisoida laïcitén ja perustella sen valossa islamin turvallistamista. Macron jatkaa nimeämällä ongelman.

Et il y a dans cet islamisme radical, puisque c'est le cœur du sujet, abordons-le et nommons-le, une volonté revendiquée, affichée, une organisation méthodique pour contrevenir aux lois de la République et créer un ordre parallèle, ériger d'autres valeurs, développer une autre organisation de la société, séparatiste dans un premier temps, mais dont le but final est de prendre le contrôle, complet celui-ci.

Macron pyrkii vakuuttamaan kansalaiset uhan todellisuudesta vetoamalla siihen, että se koskee kaikkia ja se vaikuttaa kaikkiin. Tämä eksistentiaalinen uhka ranskalaisille ja heidän valtiolleen kasvaa ja ottaa tilaa, jos siihen ei puututa. Seuraavassa analyysiosiossani palaan tarkemmin lakiesitykseen ja poliittisiin ratkaisuihin, joita Macron esittää tämän eksistentiaalisen uhan torjumiseksi. Puheen alussa Macronin voidaan siis nähdä pyrkivän vakuuttamaan yleisönsä tästä eksistentiaalisesta uhasta, joka uhkaa Ranskan valtiota, jotta hänen esittämillään poliittisilla ratkaisuilla ja institutionaalisilla rajoituksilla olisi perusteltu pohja ja vastaanottava yleisö.

5.2 Institutionaaliset rajoitukset

Teoksessaan *Securitization of Islam in Europe* (2012) Jocelyne Cesari esittää, että islam on turvallistettu kahdella tavalla; anti-islamistisissa diskursseissa sekä institutionaalisin rajoituksin. Tässä kappaleessa analyysia, inspiroituunena Cesarin artikkelista, analysoin puheaktin lisäksi Macronin esittämiä poliittisia rajoituksia, joiden voidaan katsoa kohdistuvan islamiin ja muslimeihin. Poliittisilla rajoituksilla korostetaan toimenpiteitä, jotka poikkeavat tavanomaisesta politiikasta. Näiden rajoitusten voidaan nähdä loukkavaan muslimien kansalaisvapauksia ja erityisesti uskonnonvapautta, ja tällaisilla ratkaisuilla voidaan nähdä olevan taipumus kärjistää islamin ja muslimien asemaa. Ne myös ylläpitävät stereotyyppioita islamista ja muslimeista, ja luodut uhkakuvat pahentavat näiden asemaa ja tekee heistä vihollisia sekä sisällä että ulkona.

Tässä osiossa aineistonani toimii Macronin pitämä puhe 2. lokakuuta 2020 Les Mureauxissa, jossa Macron esittelee uuden lakiesityksensä ”islamistisen separatismien torjumiseksi”. Puhe oli kauan odotettu, sillä seitsemän kuukautta aikaisemmin Macron oli ilmoittanut hallituksensa pyrkivän torjumaan ”ulkomaista sekaantumista” islamin harjoittamiseen. (France 24 2020.) Laki oli alusta asti kiistanalainen. Reaktio, joka seurasi tästä lakiehdotuksesta sisälsi Ranskan vastaisia mielenosoituksia muslimimaissa ja ranskalaisten tuotteiden boikotointia (Bukhtawer & Tahama 2022, 60). Lain vastaanotto Ranskan muslimiyhteisössä ei myöskään ollut erityisen positiivinen. Laki hyväksyttiin helmikuussa 2021 ja lakiehdotuksen viimeinen muutettu versio läpäisi senaatin maaliskuussa 2021, ja se sai lopulliseksi nimekseen ”tasavallan periaatteiden kunnioittamisen vahvistaminen ja separatismien torjunta”. (Cesari 2021, 3.) Pelkästään jo lakiesityksen alkuperäisestä nimestä voidaan havaita, miten islamistisesta separatismista ja terrorismin uhasta luodaan vihollinen ja miten tämä viholliskuvan luominen luo tunteen poikkeuksellisuudesta ja kiireellisyydestä.

Ennen siirtymistä itse analyysiin, haluan huomauttaa, että islamia ja muslimeita koskevia poliittisia rajoituksia on toteutettu Ranskassa myös aikaisemmin. Näkyvimpiä rajoituksia ovat olleet muun muassa vuoden 2004 huivikielto, vuoden 2010 niqab-kielto ja imaamien koulutukseen liittyvä valvonta.

Puheensa Les Mureauxissa Macron aloittaa vetoamalla argumenttiin, että ”ongelma ei ole laïcité”, vaan ”mihin meidän pitää puuttua on islamistinen separatismi”. Heti puheen alussa voidaan siis huomata Macronin luovan tutun mielikuvan yhteisestä vihollisesta, joka tulee voittaa – islamistinen separatismi. Laïcitén voidaan siis nähdä toimivan innoittajana Macronin lakiesitykselle, niin kuin se on tuntunut toimivan monelle muullekin poliittiselle rajoitukselle, joka on säädetty laissa koskemaan nimenomaan islamin ilmaisua. Turvallistaminen tapahtuu siis tässäkin kontekstissa viholliskuvan luomisella.

Le problème, ce n'est pas la laïcité.” “Ce à quoi nous devons nous attaquer, c'est le séparatisme islamiste.

Puheessa Macron toteaa myös, että vuodesta 2017 hallinto on lisännyt radikalisoitumisen torjuntaa ”selkeillä, täsmällisillä ja päättävällisillä toimilla”. Radikalisoitumisen torjuntasuunnitelma otettiin hiljaisesti käyttöön 15 eri kaupunginosassa ja lopulta se laajennettiin koko maahan sen tehokkaiden tulosten perusteella. Tämän onnistuneen torjunnan varjolla Macron siirtyy puhessaan esittelemään itse lain, jonka tarkoituksena on taistella islamistista separatismia vastaan – juuri poliittisin rajoituksin. Vaikka jo edellä mainitsemani radikalisoitumisen torjuntasuunnitelman voidaan nähdä täyttävän turvallistamisen merkkejä, tapahtuu institutionaalinen turvallistaminen viimeistään Macronin esittäessään uuden lakiehdotuksen sisällön.

...il y aura aussi un texte de loi. Le ministre de l'Intérieur et sa ministre déléguée présenteront le 9 décembre prochain en conseil des ministres, un projet de loi qui, 115 ans après l'adoption définitive de la loi de 1905, visera à renforcer la laïcité, à consolider les principes républicains.

Lakimuutoksella pyritään vuoden 1905 lain lopullisen hyväksymisen jälkeen vahvistamaan laïcitéä eli maallistumista ja lujittaa tasavallan periaatteita. Laïcité ja Ranskan tasavallan periaatteet ovat uhattuna islamistisen separatismin takia, ja näiden periaatteiden ja arvojen selviytymiseksi tulee toteuttaa poliittisia rajoituksia koskien islamia ja muslimeita. Vaikka laïcitén voidaan nähdä tässäkin turvallistamisprosessissa esiintyvän osittain periaatteena, jota pitää suojella islamistiselta separatismilta, se saa tässä esityksessä kuitenkin ennen kaikkea

roolin, jonka avulla Macron pyrkii oikeuttamaan turvallistamista. Macron siis käyttää laicitéa ikään kuin aseena, jonka varjolla hän voi perustella syrjiviä käytäntöjä.

Seuraavaksi esittelen mitä Macronin lakiesitys pitää sisällään ja miten turvallistamisen voidaan nähdä toteutuvan tässä lakiehdotuksessa.

Ensimmäinen osa lakiesitystä on joukko toimenpiteitä, jotka koskevat yleistä järjestystä ja julkisten palveluiden puolueettomuutta. Ehdotuksen tarkoituksena on vahvistaa julkisia palveluita. Macron esittää, että virkamiehet ovat joskus yhteisöjen tai ryhmien painostuksen alaisena harkinneet tai saattaneet harkita uskonnollisten rajoitusten huomioon ottamista esimerkiksi koskien ruokalistoja (lisäämällä halal-vaihtoehdon) tai esimerkiksi hyväksymällä naisten ja miesten rajaamisen pois uimahalleista samaan aikaan. Lain on siis tarkoitus mahdollistaa tällaisten tilanteiden keskeytys, pyrkiä puolustamaan julkisen sektorin puolueettomuutta sekä yleisen järjestyksen ylläpitämistä ja suojelemaan valittuja virkamiehiä tällaisen painostuksen edessä.

Tous ces faits qui ne sont pas conformes à nos principes, il fallait s'y attaquer et nous le faisons avec fermeté et conviction.

Tarkoitus on siis torjua kaikki kehitys, mikä ei ole Ranskan tasavallan periaatteiden tai laicitén periaatteen mukaista. Islamiin kuuluvat periaatteet, kuten halal-lihan syöminen tai periaate siitä, että naiset ja miehet eivät saa uida samaan aikaan, nähdään eksistentiaalisena uhkana ranskan periaatteille ja tähän on puututtava keinolla millä hyvänsä. Macron vetoaa siihen, että ”meidän on torjuttava ylpeydenaiheena esiintyvää radikaalia islamismia häpeilemättömällä republikaanipatrionismilla”. Turvallistamisen voidaan siis nähdä tapahtuvan, kun muslimien arkipäiväisiä elämäntapoja ja arvoja pidetään esimerkkinä terrorismista. Lisäksi islam stigmatiosidaan luomalla kausaliteetti islamiin kuuluvien periaatteiden sekä arvojen ja mahdollisen radikalisoitumisen välille.

Vaikka puhutaan radikaalista islamismista, rajoitukset viime kädessä kuitenkin koskevat lähinnä tavallisia muslimeita. Tässäkin puheessa Macron selvästi koittaa tehdä erottelun separatistien ja ”tavallisten” eli niin sanottujen hyvien muslimien välille, mutta tuntuu, että turvallistaminen korostuu entisestään hänen luodessaan muslimeista ”toista”. Macron luo islamista ja muslimeista eksistentiaalisen uhan, joka ennen kaikkea uhkaa Ranskan tasavaltaisia arvoja ja laicitéa. Macron vetoaa laicitén periaatteeseen, jonka avulla hän pyrkii perustelemaan tarpeellisuutta esittämilleen poliittisille rajoituksille. Sen sijaan, että laicité välttämättä toimisi periaatteena, jota pitää suojella, tässä puheenvuorossa laicité tuntuu

ottavan enemmän roolia periaatteena, jonka avulla Macron perustelee turvallistamista. Kyse ei siis ole periaatteesta, joka on uhattuna, vaan periaatteen selviämiseksi turvallistamisen on tapahduttava.

Seuraava lakiesityksen osa koskee yhdistyksiä. Macron toteaa yhdistyksiä olevan tasavaltaisen sopimuksen tukipilari, sillä ne ovat toimijoita, joissa ranskalaisten arvot ovat yhteisiä. Hän jatkaa, että sen takia islamistisen separatistisen hankkeen toteuttajat ovat panostaneet juuri tähän yhdistyskenttään, koska he ovat pitäneet sitä tehokkaana muotona ja tilana levittää omia ajatuksiaan. Tämän takia myös yhdistystoimintaan pitää puuttua. Uhaksi muodostuu siis yhdistykset, joissa nimenomaan islamin radikaalia versiota on ollut mahdollisuus levittää ja näin islam onnistutaan taas nostamaan turvallisuuskysymykseksi. Siksi Macron esittääkin, että yhdistysten lakkauttamisperusteet tulee laajentaa terrorismista, rasismista ja antisemitismistä koskemaan myös muita syitä, kuten ihmisarvon loukkauksia ja psyykkistä tai fyysistä painostusta. Valvontaa tulee siis vahvistaa niin, että yhdistysten lakkauttaminen on mahdollista silloin, kun yhdistykset todistetusti välttävät tasavallan lakeja ja periaatteita. Lakkauttamisen mahdollisuuden lisäksi laki mahdollistaa myös rahoitusten periaatteiden selkeyttämistä, ja yhdistysten tulee allekirjoittaa sopimus, jossa he lupaavat kunnioittaa tasavallan arvoja. Jos yhdistykset rikkovat näitä arvoja, heidän tulee palauttaa saamansa varat. Ehdotuksen tarkoituksena on suojella yhdistyksiä separatistiselta ajalehtimiseltä. Tämä poliittinen rajoitus koskee siis ennen kaikkea muslimeja, sillä lakiehdotuksen takana on ajatus tasavallan maallisesta luonteesta ja periaatteista. Uskonto pitää siirtää yksityiseen tilaan pois yhdistyksistä, koska julkisessa tilassa siitä voi muodostua uhka. Uskonnon harjoittamisen rajoittaminen on myös selkeä turvallistamisen piirre.

Esityksen kolmas painopiste on koulut. Macron korostaa koulujen merkitystä tasavaltalaisten arvojen ylläpitäjänä ja opettajana.

C'est ce qui fait qu'on protège nos enfants de manière complète par rapport à tout signe religieux, à la religion.

Koulu on paikka, joka suojelee oppilaita kaikilta uskonnollisilta symboleilta ja uskonnoilta. Taas kerran uskonto, jolta oppilaita pitää suojella voidaan olettaa olevan islam. Vaikka rajoitukset koskien uskonnollisia symboleja koskee kaikkia uskonnollisia merkkejä, Ranskan historia kuitenkin osoittaa, että se koskee erityisesti musliminaisten huiveja ja niiden käyttöä. Macron esittää, että hänen lakiehdotuksensa koskien koulutusta kulminoituu ratkaisuun, jossa kotiopetus kielletään tiukasti, ja ainoa syy kotiopetukselle voi olla painavat terveysyyt.

Syyksi tälle rajoitukselle Macron esittää, että koulunkäynnissä on tapahtunut väärinkäytöksiä ja kiertämistä; lapsia päätyy ”kouluihin”, joita ei ole ilmoitettu lainkaan ja jotka ovat usein ääriliikkeiden johtamia.

Les enfants qui arrivent à 8h chaque jour, qui repartent à 15 heures, des femmes en niqab qui les accueillent. Et lorsqu'on les interroge, des prières, certains cours, voilà leur enseignement. C'est une réalité. Nous devons la regarder, la nommer en face.

Macronin päätyessä tällaiseen ratkaisuun, turvallisuuteen liittyvät kysymykset ruokkivat halua vaarantaa muslimien vapauksia ja rajoittaa islamia pois julkisesta tilasta. Toimenpidettä perustellaan ennen kaikkea islamin valvomisella ja hillitsemisellä. Tällainen käytäntö kuitenkin estää islamin täysmääräisen toteutumisen ja rajoittaa uskonnonvapautta. Kuten aikaisemminkin tutkielmani on osoittanut, valvonnan lisääminen on turvallistamisen muoto, joten turvallistamisen voidaan todeta tapahtuvan myös tässä. Tässäkin ehdotuksessa poliittiset rajoitukset siis kohdistuvat nimenomaan islamiin sekä muslimeihin, ja taustalla on tapahtunut turvallistaminen. Myös se, että ajatus tämän lakiehdotuksen taustalla liittyi suoraan siihen olettamukseen, että muslimilapset jäävät kotiopetukseen radikalisoituakseen, luo stereotyyppioita ja syrjii muslimeita. Mielenkiintoista olisi myös miettiä, jos islamille annettaisiin paikka julkisessa tilassa, olisiko tilanne silloin samanlainen.

Neljäs Macronin esittämä ehdotus on rakentaa Ranskaan islam, joka voi olla Macronin sanojen mukaan ”valistuksen islam”. Ero ”hyvän” ja ”pahan” islamin välillä on taas tehty ja turvallistaminen tapahtunut. Macronin tavoitteena tässäkin ehdotuksessa on rajoittaa islam pois julkisesta tilasta, ja luoda siitä jonkin näköinen ranskalainen versio. Luomalla uuden tarpeellisen version islamille Macron myös rakentaa ja ylläpitää diskurssia ”vaarallisesta” ja ”vihollisesta” islamista. Tämän ehdotuksen taustalla on myös perustelu laicitesta ja Macron verhoaa turvallistamisensa sen taakse. Islamista on siis saatava sellainen versio, joka on yhteensopiva ranskalaisten arvojen, kuten laicitén, kanssa.

Mais il nous faut aider cette religion dans notre pays à se structurer pour être un partenaire de la République pour ce qui est des affaires que nous avons en partage.

Macronin argumenttina voidaan nähdä ajatus siitä, että islam ei siis itsessään ole sellaisenaan kuin se on, sopiva uskonto Ranskaan ja sen arvoille. Islam on uskonto, jota pitää valvoa ja hillitä sekä mukauttaa se Ranskan tasavaltaisiin arvoihin sopivaksi. Macron toteaa puheessaan, että islamin organisointi ei vastaa Ranskan menetelmiä ja se on todellisuus, joka on kohdattava. Macron ikään kuin myöntää siis suoraan islamin sellaisenaan olevan epäsopeva

Ranskaan. Näin stereotyyppiat islamista ja muslimeista kärjistyvät entisestään ja heistä rakennetaan uhkakuvaa ja ”toista”.

Et donc, nous sommes face à une réalité dont l'organisation ne correspond pas à nos propres méthodes, à nos propres truchements.

Lakiehdotuksen tarkoitus on rakentaa Ranskaan ”valistuksen islam”, joka voi elää rauhassa tasavallan ja sen arvojen kanssa kunnioittaen sen uskonnon ja valtion välistä erottelua. Loppuun Macron toteaa, että valtion tehtävä ei ole jäsentää islamia. Tässä poliittisessa rajoituksessa laicitén merkitys on kuitenkin erityisen tärkeä ja mielenkiintoinen, sillä nimenomaan laicité on se periaate, jolla Macron perustelee tätä rajoitusta. Laicitén tavoitteena on erottaa valtio ja uskonto toisistaan, mutta tässä kontekstissa Macron kuitenkin perustelee valtion sekaantumista islamiin nimenomaan laicitén avulla. Ilmeinen ironia on läsnä, kun maallisen valtion johtaja yrittää määritellä uskonnon harjoittamisen ehdot. Laicitén rooli tässä kontekstissa on siis monimutkainen ja monikerroksinen. Se miten Macron aikoo saavuttaa tämän ”valistuksen islamin” alkaa sillä, että islam Ranskassa vapautetaan ulkomaisista vaikutteista. Lakiehdotuksen jälkeen Ranska aikoo itse kouluttaa imaaminsa ja lopettaa ulkomaalaisen yhteyden ja vaikutuksen. Tämän voidaan nähdä kärjistävän islamin ja muslimien ulkoista asemaa maailmassa. Myös toiseuden rakentaminen korostuu ja erottelu ”hyvän” ranskalaisen islamin ja ”pahan” ulkomaalaisen islamin välillä syvenee. Lisäksi valtio aikoo lisätä valvontaansa koskien moskeijoiden rahoitusta ja kannustaa niitä siirtymään vuoden 1905 lain mukaiseen järjestelmään, koska silloin ulkomailta tulevan rahoituksen valvontaa on helpompi seurata. Toimenpiteitä perustellaan taas islamin valvomisella. Rajoitukset, jotka koskevat moskeijoita ja niiden rahoitusta linkittyvät myös suoraan ratkaisuihin, jotka estävät islamilaisten käytäntöjen täysmääräisen toteutumisen. Kun islamin valvontaa lisätään ja täysmääräisen uskonnon harjoittamisen mahdollisuutta rajoitetaan, on turvallistaminen tapahtunut.

Viides ja viimeinen ehdotus, jonka Macron esittää, koskee Ranskan tasavaltaa ja sen periaatteita. Ajatus tämän taustalla on tasavallan palauttaminen. Macron esittää, että ihmiset on saatava pelkäämään tasavaltaa määräämällä sen säännöt tinkimättömällä tavalla ja rakentaa uudelleen lain voimaa.

S'il faut faire craindre la République en appliquant ses règles sans faiblesse et redonner force à la loi, s'il faut reconquérir sur des axes essentiels que j'ai évoqués,...

Islamistinen separatismi tulee kätkeä ja poistaa Ranskasta, ja se vaatii, että tasavallan säännöt määritellään tavalla, jolla niistä ei voida tinkiä. Tässä argumentissa laïcité esiintyy sekä keinona palauttaa Ranskan tasavalta ranskalaisille että periaatteena, jota tulee suojella. Konkreettisia muutoksia ”tasavallan palauttamisen” eteen Macron esitti esimerkiksi uudistuksia Ranskan vaikeimmilla alueilla, mahdollistamalla lapsille oikeuden saada ohjausta ja tukea koulunkäynnin ohella, jättämättä heitä sellaisten vapaaehtoisryhmien käsiin, jotka haluavat lopettaa tasavallan.

Nämä poliittiset rajoitukset, jotka selvästi rajoittavat vain islamia ja muslimeita ovat erityisen selkeitä turvallistamiseen perustuvia poliittisia ratkaisuja ja rajoitteita. Nämä ovat rajoituksia, jotka poikkeavat tavallisesta politiikasta ja koskevat vain yhtä vähemmistöä, muslimeita. Rajoitusten voidaan myös nähdä loukkaavan uskonnonvapautta ja myös jopa kansalaisvapauksia. Ironista onkin, miten laïcitén mukaan toisaalta kaikilla tulisi olla oikeus uskoa. Nämä uskontoon liittyvät rajoitukset pyrkivät myös viemään islamia pois julkisesta tilasta estämällä islamin käytäntöjen täysmääräisen toteutumisen. Tällaiset uskonnolliset rajoitukset voidaan nähdä luovan epävakaa tilanteen, jossa muslimit nähdään vaarallisina siksi, että he haluavat harjoittaa uskontoaan eikä esimerkiksi heidän poliittisen sitoutumisensa vuoksi.

Kaikki edellä mainitut rajoitukset voidaan nähdä islamin ja muslimien poliittisina rajoituksina sekä vahvistavan heidän syrjintää ja stereotyyppien ylläpitämistä. Myös Macronin ja hänen hallituksensa haluttomuus erottaa toisistaan normaalit uskonnonharjoituksen muodot ja ääriliikkeet jättää miljoonat Ranskan muslimit alttiiksi syytöksille islamistisesta separatismista ja ääriliikkeistä.

6 Johtopäätökset

Tutkielmani tarkoituksena oli tutkia miten islam ja muslimit ovat turvallistettu Ranskan poliittisissa diskursseissa ja instituutioissa, sekä millainen rooli laicitella eli ranskan maallistumisperiaatteella oli tässä turvallistamisprosessissa. Tarkoitukseni ei ollut tutkia luovatko islam ja muslimit aidosti turvallisuushkaa, vaan sitä miten he ovat turvallistettu. Islamia ja muslimeita on turvallistettu poliittisissa ja julkisissa keskusteluissa sekä instituutioissa jo vuosikymmenien ajan. Ranskassa, jossa on Euroopan suurin muslimiväestö, turvallistaminen on myös ollut hyvin läsnä jo pitkään ja sitä on toteutettu erilaisin keinoin – niin julkisissa keskusteluissa kuin institutionaalisiin rajoituksiinkin.

Valitsin aineistokseni Macronin poliittisia puheita vuodelta 2020, sillä sinä vuonna keskustelut islamin ja muslimien ympärillä tuntuivat olevan taas voimakkaasti läsnä. Suoraa kausaliteettia, sille miksi juuri kyseisenä vuonna islam ja muslimit olivat nousseet agendalle on vaikea löytää. Kuitenkin esimerkiksi koronaepidemia voidaan nähdä yhtenä syynä tälle. Korona iski ennen kaikkea sosioekonomisesti heikommassa asemassa oleviin, joka omalta osaltaan kiihdytti myös muslimiväestön tyytymättömyyttä. Tämän seurauksena aihe nousi myös poliittiselle agendalle. Huomion arvoista on kuitenkin se, että kuten olen jo tutkielmassani aiemmin todennut, ei kaikkia muslimeita voi kuitenkaan asettaa tähänkään viitekehykseen. Lisäksi vuosi 2020 oli merkittävä myös terrorismin nousun kannalta. Ranska joutui useamman terrori-iskun kohteeksi lyhyessä ajassa, ja valtio joutui julistamaan korkeimman mahdollisen hälytystilan uusien mahdollisten terrori-iskujen varalta. Keskustelua on voinut herättää myös se tosiasia, että vuoden 2015 Charlie Hebdo -iskujen oikeudenkäynti käynnistyi myös vuonna 2020. Vaikka näiden tapahtumien välille ei voi vetää suoraa syy-seuraussuhdetta, voidaan nämä kuitenkin nähdä asioina, jotka ovat mahdollisesti vaikuttaneet kiristyneeseen ilmapiiriin muslimiväestön ja ranskalaisen yhteiskunnan välillä.

Analyysissani pyrkimykseni oli osoittaa, miten Macron on turvallistanut islamia ja muslimeita sekä poliittisissa diskursseissaan että poliittisin rajoituksin. Lisäksi analysoin laicitén monimutkaista roolia näissä turvallistamisprosesseissa. Ennen kuin etenen johtopäätöksiin, koen tärkeäksi huomauttaa, että islamistinen separatismi ja terrorismin uhka ovat legitimejä uhkia, joita ei voi vähätellä, ja joiden ehkäisemisen eteen on tehtävä ratkaisuja. Ero on kuitenkin siinä, stigmatoidaanko koko vähemmistöryhmä ja uskonto vai vain uhkaavat tekijät. Kuten tutkielmani aikana sain huomata, ero näiden välillä voi olla häilyvä.

Verrattaessa Ranskan ratkaisuja esimerkiksi muihin maihin, joilla on suuria muslimiväestöjä,

voi Ranskan ratkaisut tietyn linssin läpi nähdä rajoittavina ja stigmatisoivina – ja turvallisina. Kuten myös totesin jo aikaisemmin tutkielmassani, terrorismi on aito turvallisuusuhka, mutta myös sellainen uhkakuvana, jolla on kätevää perustella ja oikeuttaa kaikenlaisia asioita sekä ratkaisuja.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että turvallisamisprosessi tapahtui sekä Macronin poliittisissa diskursseissa että poliittisissa rajoituksissa. Macronin diskursseissa turvallisaminen tapahtui juurikin anti-islamististen diskurssien avulla, jotka ovat muslimien turvallisamisen selkein piirre. Puheissaan Macron onnistui luomaan islamista ja muslimeista eksistentiaalisen uhan Ranskan valtiolle. Macron onnistui argumentoimaan heistä uhan, ei siksi, että uhka olisi välttämättä oikeasti olemassa, vaan siksi, että Macron onnistui rakentamaan sellaisen intersubjektiiivisen todellisuuden, jossa uhka on olemassa kaikille. Macron siis konstruoi islamista ja muslimeista sosiaalisena ilmiönä uhkia, ja pyrki vakuuttamaan yleisönsä tämän uhan todellisuudesta. Referenttiobjektiksi diskursseissa puolestaan rakentui Ranskan valtio. Ison kuvan referenttiobjektina läpi Macronin puheiden oli Ranskan valtio, mutta valtion lisäksi diskursseissa referenttiobjektiksi rakentui myös Ranskan vapaus, sen tasavaltaiset periaatteet sekä laïcité.

Analysoidessani Macronin esittämiä anti-islamistisia diskursseja tarkastelin niitä kahden teeman kautta; luotuina viholliskuvina sekä laïcitén monimutkaisen roolin viitekehyyksessä. Anti-islamisten diskurssien ollessaan selkein islamin ja muslimien turvallisamisen muoto, oli myös Macronin puheista mahdollista löytää selkeitä turvallisamisen piirteitä. Erityisen selkeästi näissä diskursseissa esille nousi viholliskuvan luominen sekä muslimien ”toiseuden” korostaminen. Macronin puheissa oli havaittavissa, miten erottelua tehtiin meidän ”hyvien” ja heidän ”pahojen” välille. ”Pahojen” ollessa niitä, ketkä muodostivat mahdollisen uhan Ranskan tasavallalle. Myös stereotyyppien luominen sekä ylläpitäminen islamista ja muslimeista oli valitettavasti esillä diskursseissa.

Macronin rakentaessa turvallisuusuhkia muslimeista ja islamista anti-islamistisilla diskursseillaan, Macron perusti diskurssinsa terrorismin ja islamistisen separatismien ympärille. Sekä puheessaan La Sorbonnessa että Les Mureauxissa Macron esitti heti puheen alussa nimenneensä yhteisen vihollisen eli islamistisen separatismien, joka johtaa terrorismiin tai väkivaltaan. Luomalla tällaisia uhkakuvia Macron onnistui nostamaan islamin ja muslimit sekä turvallisuuskysymyksiksi että korkean prioriteetin kysymyksiksi. Islamista ja muslimeista rakentui siis vihollisia, jotka uhkaavat Ranskaa ja sen periaatteita, ja

viholliskuvan rakentuessa tunne poikkeuksellisuudesta ja kiireellisyydestä korostui. Vaikka Macron lähtökohtaisesti pyrki turvallistamaan vain islamistisen separatismien, Macron tuntui kuitenkin puheissaan valitettavasti luomaan kausaliteetin islamistisen separatismien sekä islamin ja muslimeiden välille. Mainitessaan esimerkiksi islamin olevan kriisissä kaikkialla maailmassa, Macron ei tehnyt eroa islamismien ja islamin välillä. Macron tuntui diskursseissaan yrittävän siirtää ongelmaa pois islamista, mutta samalla siinä tuntui korostuvan diskurssi ”hyvän” ja ”pahan” muslimien välillä, jolloin muslimeita katsottiin taas homogeenisena ryhmänä.

Anti-islamistisissa diskursseissa myös ajatus toiseudesta korostui. Puheissaan Macron esitti myös konkreettisia uhkakuvia siitä, mitä voi seurata, jos islamistinen separatismi saa lisää tilaa Ranskassa. Esimerkiksi Patyn hautajaisissa pitämässään puheessaan Macron esitti, että Paty kuoli nimeonmaan siksi, että hän edusti tasavaltaisia arvoja. Esittämällä tällaisia diskursseja, Macron pyrki vakuuttamaan yleisönsä siitä, että uhka voi todellakin koskea kaikkia, jotka edustavat ja puolustavat tasavallan arvoja. Myös ajatus siitä, että olisi olemassa jokin konkreettinen uhka, joka uhkaa Ranskan tasavaltaisia periaatteita korostui.

Turvallistamisen voitiin siis nähdä tapahtuvan, kun Macron loi uhkakuvaa islamistisesta separatismista yhteisenä vihollisena. Turvallistaminen ulottui islamiin ja muslimeihin asti siinä vaiheessa, kun Macron ei onnistunut erottamaan islamistista separatismia sekä islamia ja muslimeita toisistaan. Macronin diskursseissa muslimeiden edustamat elämäntavat ja uskonto yhdistettiin esimerkkeihin terrorismista ja mahdollisesta uhkasta. Samalla hän ylläpiti stereotyyppioita islamista ja muslimeista ja sen varjolla loi kiireellisyyden ja ”epänormaaliuden” tunteen.

Viholliskuva-teeman lisäksi analysoin anti-islamistisia diskursseja myös laicitén erittäin monimutkaisen roolin viitekehyksessä. Laicitén keskeinen rooli islamin ja muslimien ympärillä käytävässä keskustelussa korostui, sillä se oli läsnä kaikissa puheissa. Puheiden ympärille kiteytyikin kaksi keskeistä tekijää, jotka ruokkivat ranskalaisten kokemaa ahdistusta islamia ja muslimeita kohtaan, nimittäin turvallisuus ja laicité. Laicitén rooli näissä diskursseissa ja sitä kautta turvallistamisprosessissa oli esiintyä joko referenttiobjektina, joka oli uhattuna tai vaihtoehtoisesti periaatteena, jonka avulla turvallistaminen perusteltiin. Esimerkiksi puhessaan La Sarbonnessa laicité esiintyi ennen kaikkea periaatteena, joka oli uhattuna ja jota tuli puolustaa. Les Mureauxin puheessa laicité puolestaan sai roolin periaatteena, jonka avulla turvallistamista perusteltiin. Erityisesti siis anti-islamistisissa diskursseissa laicité toimi ennen kaikkea referenttiobjektina, kun taas puhuttaessa poliittisista

rajoituksista laicitén rooli oli ennenmin toimia periaatteena, jonka avulla Macron pyrki oikeuttamaan turvallistamisen. Turvallistamisprosessi siis ikään kuin oikeutettiin laicitélla. Puheissa oli myös havaittavissa, miten keskustelu laicitén ympärillä oli erityisesti keskittynyt muslimien käytäntöihin ja miten laicité-diskurssissa merkittäväksi oli noussut erityisesti turvallisuus ja sen korostaminen.

Anti-islamististen diskurssien lisäksi islamin ja muslimien turvallistaminen tapahtui myös poliittisin rajoituksin. Poliittisilla rajoituksilla Macronin voitiin katsoa korostavan toimepiteitä, jotka poikkesivat tavanomaisesta politiikasta. Macron esitti vuoden 2020 lopussa lakiehdotuksen islamistista separatismia vastaan, ja lakiehdotus sisälsi paljon poliittisia rajoituksia, joiden voitiin nähdä kohdistuvan ensi kädessä muslimiväestöön ja näin ollen turvallistavan islamin ja muslimit. Vaikka lain tarkoitus oli rajoittaa islamistista separatismia, monet rajoitukset kuitenkin ulottuivat muslimeiden arkipäiväisiin käytäntöihin asti. Näiden rajoitusten voitiin siis nähdä rajoittavan ja loukkaavan muslimien kansalaisvapauksia ja eirtyisesti uskonnonvapautta. Lisäksi rajoitukset ylläpitävät stereotyyppioita islamista ja muslimeista sekä korostaa muslimien ”toiseutta”.

Macronin esittämä lakiehdotus oli alusta asti kiistanalainen. Seitsemän kuukautta ennen puhetta Macron oli ilmoittanut hallituksensa pyrkivän torjumaan ”ulkoomalaista sekaantumista” islamin uskon harjoittamiseen. Lakimuutoksella pyrittiin myös vahvistamaan laicitéa ja lujittaa tasavallan periaatteita. Alusta asti oli siis selvää, että puhe ja lakiehdotus tulisi nimenomaan koskemaan islamia ja muslimeita. Luonnollisesti tämä asetelma oli saanut myös muslimiväestön varpailleen. Lakiehdotus sisälsi viisi kohtaa, jotka Macron näki keinona taistella islamistista separatismia vastaan.

Ensimmäinen rajoitus, jonka lakiehdotus piti sisällään koski julkisen sektorin puolueettomuutta. Painostuksen alla, jotkut virkamiehet olivat saattaneet harkita uskonnollisten rajoitusten huomioon ottamista. Ehdotuksen pyrkimys oli siis torjua kaikki kehitys, mikä ei ollut Ranskan tasavallan periaatteiden mukaista. Näistä uskonnollisista periaatteista luotiin eksistentiaalinen uhka ranskalaisille periaatteille. Tämä oli hyvä esimerkki siitä, miten yksittäinen poliittinen rajoitus siirtyi lopulta koskemaan ”tavallisia” muslimeita ja heidän harjoittamiaan arvoja ja arkipäivään kuuluvia menettelyjä. Macronin voitiin nähdä konstruktoivan muslimien arkipäiväisistä elämäntavoista ja arvoista mahdollisia uhkia ja esimerkkejä terrorismista. Turvallistaminen siis tapahtui, kun islami stigmatisoitiin luomalla kausaliteetti islamin kuuluvien periaatteiden ja mahdollisen radikalisoitumisen välille.

Toinen rajoitus puolestaan koski yhdistyksiä. Macron esitti, että yhdistykset ovat ennen kaikkea paikkoja, joissa islamistisen separatismien hankkeen toteuttajat pyrkivät levittämään ajatuksiaan, ja siksi yhdistysten lakkauttamisperusteita ja rahoituksen selkeyttämistä tulisi laajentaa. Uhaksi muodostui siis yhdistykset, joissa islamin radikaalia versiota oli mahdollisuus levittää. Tällä toteamuksella Macron onnistui nostamaan islamin turvallisuuskysymykseksi. Ehdotuksen voitiin nähdä rajoittavan ja koskevan ennen kaikkea muslimeita, sillä ehdotuksen takana oli ajatus tasavallan maallisesta luonteesta ja periaatteista. Uskonnon tulisi siis pysyä yksityisessä tilassa poissa yhdistyksistä ja julkisesta tilasta, jossa siitä voi mahdollisesti muodostua uhka.

Kolmas ja ehkä tiukin ehdotus, jonka Macron esitti koski koulutusta ja kotiopetusta. Macron korosti esityksen alussa, kuinka koulu on paikka, jolla on erityistä merkitystä tasavaltalaisten arvojen ylläpitäjänä ja opettajana. Ehdotuksen tavoite oli kieltää kotiopetuksen mahdollisuus oppilailta käytännössä kokonaan. Syyksi rajoitukselle Macron esitti, että koulun käynnissä oli tapahtunut väärinkäytöksiä ja kiertämistä, ja lapsia oli päätyntä ”kouluihin”, jotka olivat usein ääriliikkeiden johtamia. Tässä rajoituksessa turvallisuuteen liittyvillä kysymyksillä ruokittiin halua vaarantaa muslimien vapauksia ja rajoittaa heidän uskonnonharjoittamista. Macron myös perusteli toimenpidettä islamin valvomisella ja hillitsemisellä. Kuten aikaisemminkin tutkielmani on osoittanut, että valvonnan lisääminen on turvallistamisen muoto, joten voitiin turvallistamisen todeta tapahtuneen myös tässä. Lisäksi tällainen rajoitus estää islamin täysmääräisen toteutumisen ja näin ollen se loukkaa muslimien uskonnonvapautta.

Neljännessä esityksessä turvallistaminen toteutui ehkä selkeiten. Ehdotuksen ajatus oli rakentaa Ranskaan niin kutsuttu ”valistuksen islam”. Ehdotuksen taustalla oli ajatus, että islam sellaisenaan kuin se on, ei ole yhteensopiva Ranskan ja sen arvojen kanssa. Ehdotuksen voitiin nähdä pyrkivän siirtämään islam pois julkisesta tilasta sellaisena kuin se on ja ehdotuksessa korostui myös erottelu ”hyvän” ja ”pahan” islamin välillä. Samalla tässä rakennettiin ja ylläpidettiin diskurssia ”vaarallisesta” ja ”vihollisesta” islamista. Mielenkiintoisen ja suorastaan ironisen tästä ehdotuksesta teki se, että maallisen valtion johtaja yritti määrittellä uskonnon harjoittamisen ehdot. Laicitén rooli olikin myös mielenkiintoisesti kietoutunut tähän ehdotukseen.

Viimeinen ehdotus, jonka Macron esitti, koski Ranskan tasavaltaa ja sen periaatteita. Tämän ehdotuksen tarkoituksena oli lujittaa tasavallan periaatteita ja palauttaa ne. Ihmiset oli saatava pelkäämään tasavaltaa niin, että sen periaatteista ja arvoista ei voida tinkiä. Tämänkin voitiin

nähdä liittyvän suoraan islamiin ja muslimeihin, sillä nimenomaan he edustivat sellaista vähemmistöä, jonka Macron koki potentiaaliseksi uhaksi tasavallan periaatteille.

Laicitén voitiin nähdä toimivan tietynlaisena innoittajana Macronin lakiesitykselle, sillä heti puheensa alussa Macron vetosi argumenttiin, että ”ongelma ei ole laicité, vaan ”mihin meidän pitää puuttua on islamistinen separatismi”. Lakiehdotuksessa laicitén rooli oli siis ennen kaikkea esiintyä periaattena, jonka avulla Macron perusteli turvallistamiseen johtavaa lakiesitystä. Laicitén rooli turvallistamisprosessissa oli siis pitkälti riippuvainen siitä, oliko kyseessä anti-islamistiset diskurssit vai poliittiset rajoitukset.

Kaiken kaikkiaan sekä anti-islamistisissa diskursseissa että poliittisissa rajoituksissa voitiin todeta turvallistamisen tapahtuneen. Anti-islamistisissa diskursseissa turvallistaminen tapahtui ennen kaikkea luomalla islamista ja muslimeista viholliskuvaa ja ”toista”. Näitä uhkakuvia luomalla Macron onnistui nostamaan islamin ja muslimit sekä turvallisuuskysymyksiksi että korkean prioriteetin kysymyksiksi. Islamista ja muslimeista rakentui siis vihollisia, jotka uhkaavat Ranskaa ja sen periaatteita. Poliittisissa rajoituksissa turvallistaminen puolestaan tapahtui, kun rajoitusten voitiin nähdä kohdistuvan ensi kädessä muslimiväestöön. Näin ollen rajoitukset turvallistivat islamin ja muslimit. Anti-islamistisissa diskursseissa laicité toimi ennen kaikkea referenttiobjektina, kun taas puhuttaessa poliittisista rajoituksista laicitén rooli oli puolestaan toimia periaatteena, jonka avulla Macron pyrki oikeuttamaan turvallistamisen.

Islamin ja muslimien turvallistaminen on myös todella ongelmallista ja pohjimmiltaan se on myös useista syistä väärin. Kun islamia ja muslimeita turvallistetaan se luo epäluulon ja pelon ilmapiirin muslimeita kohtaan ja ylläpitää stereotyyppioita heistä luonnollisesti väkivaltaisina tai epäluotettavina. Tällaiset mielikuvat voivat johtaa syrjinnän ja ennakkoluulojen lisääntymiseen. Nämä puolestaan ylläpitävät suvaitsemattomuuden kierrettä yhteiskunnassa. Näiden stereotyyppien ja ”toiseuden” korostamisen lisäksi turvallistaminen myös heikentää muslimien kansalaisoikeuksia ja heidän uskonnonvapautta. Ironista onkin se, miten laicitén rooli on vuosien saatossa siirtynyt periaatteesta, jonka tulisi taata kaikille vapaus uskoa tai olla uskomatta, sellaiseksi periaatteeksi, jolla perustellaan nyt uskonnon harjoittamisen rajoittamista. Viimeiseksi on myös tärkeää todeta, että turvallistamalla muslimit ja rakentamalla heistä turvallisuusuhkaa, saatetaan tällaisella toimilla vieraannuttaa ja radikalisoita ne, jotka kokevat joutuneensa epäoikeudenmukaiseen asemaan.

Kuten mainitsin jo aikasemmin tutkielmassani, Ranska ei ole monikulttuurinen valtio, joka pyrkisi integroimaan ja kotouttamaan vähemmistönsä tai maahanmuuttajat, vaan sen sijasta

Ranskassa pyritään assimiloimaan eli sulauttamaan vähemmistöt ja maahanmuuttajat valtaväestöön. Assimilaation sijasta Ranskan yhteiskunnan tulisi panostaa, tässä tilanteessa, muslimien integroitumiseen yhteiskuntaan ja käydä vuoropuhelua heidän kanssa. Ranskan tulisi edistää sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja osallisuutta sekä pyrkiä puuttumaan terrorismin ja radikalisoitumisen perimmäisiin syihin vuoropuhelun ja koulutuksen avulla, eikä leimaamalla kokonaista vähemmistöä.

Lisäksi Ranskan tulisi löytää laicitén tarkka paikka yhteiskunnassa. Periaate, jonka perimmäinen tarkoitus on suoda kaikille ihmisille oikeus uskoa tai olla uskomatta, tuntuu olevan hukassa. Uhkakuvat ja pelot ovat olleet osa politiikkaa niin kauan kuin yhteiskuntia on ollut olemassa, ja tänä päivänä konfliktien syyt ovat yhä enemmän juurtuneet nimenomaan kulttuuriin ja identiteettiin. Mainitsemisen arvoista on kuitenkin se, että sekularismi ei ole ollut samanlainen poliittinen kansakunnan taitselu missään muualla kuin Ranskassa.

Lähteet

Tutkimuskirjallisuus:

- Ajala, Imène. 2014. Muslims in France and Great Britain: Issues of Securitization, Identities and Loyalties Post 9/11. *Journal of Muslim minority affairs*, Vol.34 (2), p.123-133. Viitattu 15.4.2023. <https://www-tandfonline-com.ezproxy.utu.fi/doi/pdf/10.1080/13602004.2014.911583?needAccess=true>
- Akar, Sylvia. 2020. «L'école pleure, mais n'a pas peur» Koulu itkee, muttei pelkää! Samuel Patyn murha, islam ja sekularismi. *Lähi-itä nyt* 16.11.2020. Viitattu 15.4.2023. <https://lahi-itanyt.fi/nyt/lecole-pleure-mais-na-pas-peur-koulu-itkee-muttei-pelkaa-samuel-patyn-murha-islam-ja-sekularismi/>
- Balzacq, Thierry & Leonard, Sarah & Ruzicka, Jan. 2016. 'Securitization' revisited: theory and cases. *International Relations*, Vol.30 (4), p. 494-531. Viitattu 15.4.2023. <https://uwe-repository.worktribe.com/output/905080/securitization-revisited-theory-and-cases>
- Balzacq, Thierry. 2011. *Securization theory: how security problems emerge and dissolve*. Milton Park, Abington, Oxon: Routledge.
- Baubérot, Jean & Fainberg, Sarah. 2014. French Laïcité: What does It Stand For? Berlinerblau, Jacques & Fainberg, Sarah & Nou, Aurora (toim.) *Secularism on the edge; rethinking church-state relations in the United States, France, and Israel*, p.85-94. New York: Palgrave. Macmillan.
- Baubérot, Jean. 2014. Laïcité and Freedom of Conscience in Pluricultural France. Berlinerblau, Jacques & Fainberg, Sarah & Nou, Aurora (toim.) *Secularism on the edge; rethinking church-state relations in the United States, France, and Israel*, p. 103-111. New York: Palgrave. Macmillan.
- Bowen, John Richard. 2007. *Why the French Don't Like Headscarves: Islam, the State, and Public Space*. Princeton: Princeton University Press.
- Bowen, John Richard. 2009. Recognising Islam in France after 9/11. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol. 35 (3), p.439-452. Viitattu 15.4.2023. <https://www-tandfonline-com.ezproxy.utu.fi/doi/pdf/10.1080/13691830802704608?needAccess=true>
- Bukhtawer, Pervaz & Tahama, Asad. 2022. Muslims Coherent Strategy Against the Rise of Islamophobia in France. *Islamophobia Studies Journal*, Vol. 7 (1), p.56-65. Viitattu

- 15.4.2023. https://www.scienceopen.com/document_file/6aab131a-d3c7-4ffe-9b45-74d3f999aefd/ScienceOpen/ISJ_7_1_Pervaz%20and%20Asad.pdf
- Buzan, Barry & Hansen Lene. 2009. *The Evolution of International Security Studies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Buzan, Barry & Wæver Ole & Wilde de Jaap. 1998. *Security: A New Framework for Analysis*. Boulder, Colorado: Lynne Rienner Publishers, Inc.
- Buzan, Barry & Wæver, Ole. 2003. *Regions and Powers: The Structure of International Security*. Cambridge University Press.
- Cesari, Jocelyne. 2002. Islam in France: The Shaping of a Religious Minority. Yvonne Yazbeck Haddad, *Muslims in the West: From Sojourners to Citizens*. Oxford University Press.
- Cesari, Jocelyne. 2012. Securitization of Islam in Europe. *Welt des Islams*, Vol.52 (3-4), p.430-449. Viitattu 15.4.2023. <https://www.jstor.org/stable/41722006>
- Cesari, Jocelyne. 2021. Securitization And Laïcité: The Two Main Challenges of French Islam. *Symposium on The State of Muslim Minorities in Contemporary Democracies Muqtedar Khan (Ed.) International Institute of Islamic Thought*. Viitattu 15.4.2023. <https://iiit.org/wp-content/uploads/J.Cesari.pdf>
- Cohu, Medhi & Maisonneuve Christelle & Testé, Benoit. 2021. One Concept of Secularism for All? A Comparison of Conceptions of Laïcité among Nonbelievers, Catholics, and Muslims in France. *Journal of the scientific study of religion*, Vol.60 (1), p.103-112. https://libkey.io/libraries/348/articles/424786773/full-text-file?utm_source=api_931
- Coté, Adam. 2016. Agents without agency: Assessing the role of the audience in securitization theory. *Security dialogue*, Vol.47 (6), p.541-558. Viitattu 15.4.2023. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utu.fi/doi/epub/10.1177/0967010616672150>
- Edmunds, June. 2011. The 'new' barbarians: governmentality, securitization and Islam in Western Europe. *Contemporary Islam*, Vol.6, p.67-84. Viitattu 15.4.2023. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s11562-011-0159-6.pdf>
- Eoukhmanoff, Clara. 2018. Securitization Theory: An Introduction. *E-International Relations*. Viitattu 15.4.2023. <https://www.e-ir.info/2018/01/14/securitisation-theory-an-introduction/>
- Fetzer, Joel S. & Soper, Christopher J. 2004. *Muslims and the state in Britain, France, and Germany*. United States of America: Cambridge University Press.
- Fischer, Robert & Green, Gion. 2004. *Introduction to Security*. Elsevier.

- Fox, Jonathan & Akbaba, Yasemin. 2015. Securitization of Islam and religious discrimination: Religious minorities in Western democracies, 1990-2008. *Comparative European politics*, Vol.13 (29), p. 175-197. Viitattu 15.4.2023. <https://link-springer-com.ezproxy.utu.fi/content/pdf/10.1057/cep.2013.8.pdf>
- France 24. 2020. Macron outlines plan to fight 'Islamist separatism' in France. *France 24* 2.10.2020. Viitattu 15.4.2023. <https://www.france24.com/en/20201002-live-macron-outlines-proposal-for-law-to-fight-separatism-in-france>
- France Diplomacy. 2023. Secularism and Religious Freedom in France. *France Diplomacy*. Viitattu 15.4.2023. <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/coming-to-france/france-facts/secularism-and-religious-freedom-in-france-63815/>
- Francois, Myriam. 2020. France's Treatment of Its Muslim Citizens Is the True Measure of Its Republican Values. *Time* 8.12.2020. Viitattu 15.4.2023. <https://time.com/5918657/frances-muslim-citizens-republican-values/>
- Fredette, Jennifer. 2014. *Constructing Muslims in France: Discourse, Public Identity, and the Politics of Citizenship*. Temple University Press.
- Gabon, Alain. 2022. France's Muslims face another five years of hostility under Macron. *Middle East Eye* 29.3.2022. Viitattu 15.4.2023. <https://www.middleeasteye.net/opinion/france-election-muslims-face-islamophobia-five-more-years>
- Gouvernement. 2015. Qu'est-ce que la laïcité? *Gouvernement* 7.5.2015. Viitattu 15.4.2023. <https://www.gouvernement.fr/qu-est-ce-que-la-laicite>
- Hansen, Randall. 2016. Making immigration work: How Britain and Europe Can Cope with their Immigration Crises (The Government and Opposition/Leonard Shapiro Lecture, 2015. *Government and Opposition* (London), Vol.51 (2), p.183-208. Viitattu 15.4.2023. <https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/5CBD05BB8CB9EAED7108E8E4E4AD0E9F/S0017257X15000408a.pdf/div-class-title-making-immigration-work-how-britain-and-europe-can-cope-with-their-immigration-crises-the-span-class-italic-gov>
- Harle, Vilho. 1991. *Hyvä, paha, ystävä, vihollinen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Heiskanen, Heikki. 2020. Ranskassa alkoi oikeudenkäynti Charlie Hebdo -lehden iskusta – Neljätoista syytetään osallisuudesta hyökkäykseen. *Yle Uutiset* 2.9.2020. Viitattu 15.4.2023. <https://yle.fi/a/3-11522876>
- Hellmuth, Dorle. 2016. *Counterterrorism and the state: Western responses to 9/11*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.

- Huusko, Jukka. 2020. Useita hyökkäyksiä ranskalaisia vastaan samana päivänä: Taustalla kiehuu Ranskan ja muslimimaiden kiista, ja tutkijan mukaan uhka voi yhä kasvaa. *Helsingin Sanomat* 29.10.2020. Viitattu 15.4.2023. <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006704424.html>
- Idriss, Mohammad Mazher. 2005. Laïcité and the Banning of the ‘hijab’ in France. *Legal Studies (Society of Legal Scholars)* Vol.25 (2), p.260-295. Viitattu 15.4.2023. <https://www.proquest.com/docview/2210132094?parentSessionId=FyHnbX6gSLWWf%2BMqNFYZteBUdocpFH8blQLL59Yffec%3D&pq-origsite=primo&accountid=14774>
- Iqbal, Zafar. 2019. *Islamophobia: History, Context and Deconstruction*. SAGE Publications.
- Jackson, Robert H. 2000. *The Global Covenant: Human Conduct in a World of States*. Oxford: Oxford University Press.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen Eero. 2004. *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.
- Jones, Nicky. 2009. Beneath the veil: Muslim girls and Islamic headscarves in secular France. *Macquarie law journal*, Vol.9, p.47-69. Viitattu 15.4.2023. https://heinonline-org.ezproxy.utu.fi/HOL/Page?lname=&public=false&collection=journals&handle=hein.journals/macq9&men_hide=false&men_tab=toc&kind=&page=47
- Kuru, Ahmet T. 2009. *Secularism and State Policies toward Religion: The United States, France and Turkey*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Laitinen, Kari. 1999. *Turvallisuuden todellisuus ja problematiikka: tulkintoja uusista turvallisuuksista kylmän sodan jälkeen*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Laurence Jonathan. 2001. Islam in France. *Brookings*. Viitattu 15.4.2023 <https://www.brookings.edu/articles/islam-in-france/>
- Laurence, Jonathan & Vaisse, Justin. 2006. *Integrating Islam: Political and Religious Challenges in Contemporary France*. Brookings Institution Press.
- Laustsen, Carsten Bagge & Wæver, Ole. 2000. In defence of religion: Sacred referent objects for securitization. *Millennium*, Vol.29 (3), 705-739. Viitattu 15.4.2023. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utu.fi/doi/epdf/10.1177/03058298000290031601>
- Lyons, Amelia H. 2013. *The Civilizing Mission in the Metropole: Algerian Families and the French welfare state during decolonization*. Stanford, California: Stanford University Press.

- Mavelli, Luca. 2013. Between Normalisation and Exception: The Securitisation of Islam and the Construction of the Secular Subject. *Millenium*, Vol.41 (2) p.159-181. Viitattu 15.4.2023. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utu.fi/doi/epub/10.1177/0305829812463655>
- McDonald, Matt. 2008. Securitization and the Construction of Security. *European Journal of International Relations*, Vol.14 (4), p.563-587. Viitattu 15.4.2023. https://utuvolter.fi/discovery/fulldisplay?docid=cdi_proquest_miscellaneous_56866870&context=PC&vid=358FIN_UTUR:VU1&lang=fi&search_scope=MyInst_and_CI&adaptor=Primo%20Central&tab=Everything&query=any,contains,Securitization%20and%20the%20Construction%20of%20Security&offset=0
- McLoughlin, Sean & Cesari, Jocelyne. 2005. *European Muslims and the Secular State*. Taylor & Francis Group.
- Motilla, Agustin. 2018. Security and Religious Radicalization. Secutitization of Islam in Europe. *Stato, chiese e pluralism confessionale*. Viitattu 15.4.2023. <https://riviste.unimi.it/index.php/statoechiese/article/view/9467>
- Popper, Karl. 1974. *Avoin yhteiskunta ja sen viholliset*. Suom. Löppönen, Paavo. Helsinki: Otava.
- Poutanen, Mikko. 2016. Kriisien poliittinen ulottuvuus ja turvallistamisteoria tapana hahmottaa kriisejä. *Hybrislehti*: 1/2016. Viitattu 15.4.2023. <https://hybrislehti.net/kriisien-poliittinen-ulottuvuus-ja-turvallistamisteoria-tapana-hahmottaa-kriisej>
- Ramazan, Kiliñç. 2019. *Alien Citizens: The State and Religious Minorities in Turkey and France*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rim-Sarah, Alouane. 2021. Publicly French, Privately Muslim: The Aim of Modern Laïcité. *Berkley Center for Religion, Peace & World Affairs*. Viitattu 15.4.2023. <https://berkeleycenter.georgetown.edu/responses/publicly-french-privately-muslim-the-aim-of-modern-laicite>
- Roe, Paul. 2008. Actor, Audience(s) and Emergency Measures: Securitization and the UK's Decision To Invade Iraq. *Security Dialogue*, Vol.39 (6), p.615-635. Viitattu 15.4.2023. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utu.fi/doi/epdf/10.1177/0967010608098212>
- Sahlins, Peter. 2006. Riots in France: Bringing the perspectives and knowledge of social scientists to bear on the social unrest that broke out in the suburbs of Paris in late 2005. *Social Science Research Council*. Viitattu 15.4.2023. <https://items.ssrc.org/category/riots-in-france/>

- Shepard, Todd. 2013. Algerian nationalism, Zionism, and French Laïcité: A History of Ethnoreligious nationalisms and decolonization. *International journal of Middle East studies*, Vol.45 (3), p.444-467. Viitattu 15.4.2023. <https://www-cambridge-org.ezproxy.utu.fi/core/services/aop-cambridge-core/content/view/9D7CC62F5930052F541E5B418C6A390B/S0020743813000421a.pdf/div-class-title-algerian-nationalism-zionism-and-french-laicite-a-history-of-ethnoreligious-nationalisms-and-decolonization-div.pdf>
- Sissonen Susanna. 2022. Biouhkat ja Turvallisuus. Uhkaksi kutsutusta uhkaksi muodostuneet. Akateeminen väitöskirja. Helsinki: Unigrafia. Viitattu 15.4.2023 https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/352090/Sissonen_Susanna_dissertation_2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Stritzel, Holger. 2007. Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond. *European Journal of International Relations*, Vol.13 (3), p.357-383. Viitattu 15.4.2023. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utu.fi/doi/epdf/10.1177/1354066107080128>
- Tervonen, Taina. 2020. Ranskassa tehtiin vuonna 2020 seitsemän terrori-iskua – Tutkija: terrorismin torjunta pitäisi yhdistää syrjinnän ehkäisyyn. *Apu* 28.12.2020. Viitattu 15.4.2023 <https://www.apu.fi/artikkelit/terrorismi-ranska-kolme-iskua-kuukaudessa-tekijoiden-profiili>
- Tieteen termipankki. 2016. yliyksilöllisyys / intersubjektiiivisuus. 25.7.2016. *Tieteen termipankki*. Viitattu 15.4.2023. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:intersubjektiiivisuus>
- Vaarakallio, Sampo. Näkökulma: Ranskalaisen viattomuuden loppu. *Yle Uutiset* 7.1.2015. Viitattu 15.4.2023. <https://yle.fi/a/3-7724079>
- Vie publique. 2022. L'essentiel de la loi du 9 décembre 1905 de separation des Églises et de l'État 10.10.2022. *Vie publique*. Viitattu 15.4.2023. <https://www.vie-publique.fr/fiches/271400-la-loi-du-9-decembre-1905-de-separation-des-eglises-et-de-letat>
- Viorst, Milton. 1996. The Muslims of France. *Foreign Affairs*, Vol.75 (5), p.78-96. Viitattu 15.4.2023. https://www.jstor.org/stable/20047745#metadata_info_tab_contents
- Vuori, Juha A. 2008. Illocutionary Logic and Strands of Securitization: Applying the Theory of Securitization to the Study of Non-Democratic Political Orders. *European Journal of International Relations*, Vol.14 (1), p.65–99. Viitattu 15.4.2023. <https://journals-sagepub-com.ezproxy.utu.fi/doi/epdf/10.1177/1354066107087767>

Vuori, Juha A. 2011. *How To Do Security with Words - A Grammar of Securitisation in the People's Republic of China*. Turku: Uniprint – Turku

Wæver, Ole. 1989. Security, the speech act. *Working paper*. Viitattu 15.4.2023.

https://www.academia.edu/2237994/Security_the_Speech_Act_working_paper_1989

Yle. 2015. Keskiviikko 7.1.2015. *Yle Uutiset* 7.1.2015. Viitattu 15.4.2023.

https://yle.fi/uutiset/osasto/selkouutiset/keskiviikko_712015/7724098

Aineistolähteet:

Élysée. 2020. Cérémonie d'hommage national à Samuel Paty à la Sorbonne. *Élysée*

21.10.2020. Viitattu 15.4.2023. [https://www.elysee.fr/emmanuel-](https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2020/10/21/ceremonie-dhommage-national-a-samuel-paty-a-la-sorbonne)

[macron/2020/10/21/ceremonie-dhommage-national-a-samuel-paty-a-la-sorbonne](https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2020/10/21/ceremonie-dhommage-national-a-samuel-paty-a-la-sorbonne)

Élysée. 2020. Interview du Président Emmanuel Macron à Al Jazeera. *Élysée* 31.10.2020.

Viitattu 15.4.2023. [https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2020/10/31/interview-du-](https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2020/10/31/interview-du-president-emmanuel-macron-a-al-jazeera)

[president-emmanuel-macron-a-al-jazeera](https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2020/10/31/interview-du-president-emmanuel-macron-a-al-jazeera)

Élysée. 2020. La République en actes: discours du Président de la République sur le theme de la lutte contre les séparatismes. *Élysée* 2.20.2020. Viitattu 15.4.2023.

[https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2020/10/02/la-republique-en-actes-discours-](https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2020/10/02/la-republique-en-actes-discours-du-president-de-la-republique-sur-le-theme-de-la-lutte-contre-les-separatismes)
[du-president-de-la-republique-sur-le-theme-de-la-lutte-contre-les-separatismes](https://www.elysee.fr/emmanuel-macron/2020/10/02/la-republique-en-actes-discours-du-president-de-la-republique-sur-le-theme-de-la-lutte-contre-les-separatismes)